

**MUDANYA KÖY OKULLARININ (1960-1973)
KULLANIM DÖNÜŞÜMÜ İLKELERİNİN
BELİRLENMESİ**

Hilal BOZKAN

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**MUDANYA KÖY OKULLARININ (1960-1973) KULLANIM DÖNÜŞÜMÜ
İLKELERİNİN BELİRLENMESİ**

Hilal BOZKAN
0000-0001-5318-1210

Prof. Dr. Figen KIVILCIM ÇORAKBAŞ
(Danışman)

YÜKSEK LİSANS
MİMARLIK ANABİLİM DALI

BURSA – 2022
Her Hakkı Saklıdır

TEZ ONAYI

Hilal Bozkan tarafından hazırlanan “MUDANYA KÖY OKULLARININ (1960-1973) KULLANIM DÖNÜŞÜMÜ İLKELERİNİN BELİRLENMESİ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Figen KIVILCIM ÇORAKBAŞ

Başkan : Prof. Dr. Figen KIVILCIM ÇORAKBAŞ İmza
0000-0001-6932-3703
Uludağ Üniversitesi,
Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Anabilim Dalı

Üye : Prof. Dr. Selen DURAK İmza
0000-0001-7499-8246
Uludağ Üniversitesi,
Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Anabilim Dalı

Üye : Doç. Dr. F. Nurşen KUL İmza
0000-0002-5857-1119
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü,
Mimarlık Fakültesi,
Restorasyon Anabilim Dalı

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Hüseyin Aksel EREN
Enstitü Müdürü

.././.....

Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

18/11/2022

Hilal BOZKAN

TEZ YAYINLANMA FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezin/raporun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma izni Bursa Uludağ Üniversitesi'ne aittir. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet hakları ile tezin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları tarafımıza ait olacaktır. Tezde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığını ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederiz.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında, yönerge tarafından belirtilen kısıtlamalar olmadığı takdirde tezin YÖK Ulusal Tez Merkezi / B.U.Ü. Kütüphanesi Açık Erişim Sistemi ve üye olunan diğer veri tabanlarının (Proquest veri tabanı gibi) erişimine açılması uygundur.

Danışman Adı-Soyadı
Tarih
Prof. Dr. Figen Kıvılcım Çorakbaş

Öğrencinin Adı-Soyadı
Tarih
Hilal Bozkan

İmza
Bu bölüme kişinin kendi el yazısı ile okudum anladım
yazmalı ve imzalanmalıdır.

İmza
Bu bölüme kişinin kendi el yazısı ile okudum
anladım yazmalı ve imzalanmalıdır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

MUDANYA KÖY OKULLARININ (1960-1973) KULLANIM DÖNÜŞÜMÜ İLKELERİNİN BELİRLENMESİ

Hilal BOZKAN

Bursa Uludağ Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Figen KIVILCIM ÇORAKBAŞ

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar eğitim politikalarında sistemsel değişiklikler yapılmıştır. Bu değişen sistemler beraberinde fiziki mekanlarda da değişiklikler getirmiştir. En etkili eğitim sisteminin bulunması yönünde araştırmalar yapılarak farklı sistemler uygulanmıştır. İlkokul eğitimiyle başlayan Cumhuriyet Dönemi eğitim politikaları 1940 yılında Köy Enstitülerinin kurulmasıyla devam etmiştir. Köy Enstitüleri ile birlikte kırsaldaki eğitim yapılarının sayısı artmış, “Her Köye Bir Okul” politikası uygulanmıştır. 1961 yılında çıkarılan “İlköğretim ve Eğitim Kanunu” ile eğitim yapılarının inşası hız kazanmıştır. İhtiyaç duyulan eğitim yapılarını karşılamak amacıyla Bayındırlık Bakanlığı tarafından 1961, 1962 ve 1966 yıllarında tip projeler hazırlanmıştır. 1973 yılında kabul edilen “Milli Eğitim Temel Kanunu” ile eğitim sistemi baştan ele alınarak büyük düzenlemelere tabi tutulmuştur. Bu nedenle 1973’ten sonraki eğitim mimarisi, farklı politikalar ile şekillendiğinden tezin kapsamı dışında tutulmuştur.

1980’lerin sonunda yeni bir sistem olan taşınabilir eğitim uygulaması başlamıştır. Bu sistemle birlikte ilköğretim sekiz yıl zorunlu hale gelmiş ve merkez okul kavramı ortaya çıkmıştır. Tüm bu politikalarının neticesinde yeni, farklı niteliklere sahip eğitim yapıları inşa edilmeye başlanmıştır. Bunun yanı sıra mevcut eğitim yapılarından bazıları yeterli donanımda olmaması nedeniyle farklı işlevler verilmiş veya kullanım dışı bırakılmıştır. Modern mimarlık mirası olarak değerlendirilebilen bu eğitim yapılarından köy okulları tez kapsamında incelenmiştir.

Bursa ili Mudanya ilçesi tezin çalışma alanı olarak seçilmiş olup, Mudanya kırsalındaki eğitim yapıları araştırmaya konu olmuştur. Arazi çalışmaları ile çalışma alanındaki köy okulları için envanter fişleri hazırlanmıştır. Yapılan tüm çalışmalar sonucunda incelenen okul yapılarının kültürel miras değerleri açığa çıkarılmıştır. Bu köy okullarının kültürel miras değerleri göz önüne alınarak korunması ve kullanım dönüşümüne yönelik ilkeler belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mudanya, Köy Okulları, Kullanım Dönüşümü, Kültürel Miras

2022, xiii + 178 sayfa.

ABSTRACT

MSc Thesis

**DETERMINATION of ADAPTIVE REUSE PRINCIPLES of MUDANYA VILLAGE
SCHOOLS (1960-1973)**

Hilal BOZKAN

Bursa Uludağ University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Figen KIVILCIM ÇORAKBAŞ

Systematic changes have been made in education policies since the proclamation of the Republic. As a result of these changing systems, there have been changes in physical spaces. In order to find the most effective education system, research was done, and different systems were applied. Educational policies of the Republican Period, which started with primary school education, continued with the establishment of the Village Institutes in 1940. With the Village Institutes, the number of educational buildings in the countryside has increased, and the policy of "One School for Every Village" has been applied. With the "Primary Education and Education Law" enacted in 1961, educational buildings were constructed quickly. The Ministry of Public Works prepared type projects in 1961, 1962, and 1966 to meet the required educational buildings. With the "National Education Basic Law" adopted in 1973, the education system was reconsidered, and major regulations were made. For this reason, the educational architecture after 1973 was excluded from the scope of the thesis as it was shaped by different policies.

At the end of the 1980s, a new system, mobile teaching, started. With this system, primary education became compulsory for eight years, and the concept of central school emerged. As a result of all these policies, new educational buildings with different qualities began to be built. In addition, some of the existing education buildings have been given different functions or taken out of use due to the insufficient equipment. Village schools, one of these educational buildings that can be considered a modern architectural heritage, have been examined within the scope of the thesis.

Bursa province Mudanya district has been chosen as the study area of the thesis, and the educational buildings in the Mudanya countryside have been the research subject. Inventory sheets were prepared for the village schools in the study area with the field studies. As a result of all the studies, the cultural heritage values of the examined school buildings were exposed. Considering the cultural heritage values of these village schools, the author determined principles for conservation and adaptive reuse.

Key words: Mudanya, Village School, Adaptive Reuse, Cultural Heritage

2022, xiii + 178 pages.

Babamın hatırasına,

TEŞEKKÜR

Öncelikle, danışman hocam Prof. Dr. Figen Kıvılcım Çorakbaş'a tez çalışmalarımın yanı sıra yüksek lisans eğitim sürecime sağladığı katkılar, paylaştığı tecrübeler ve öğretileri için teşekkürlerimi sunarım.

Jüri üyesi hocalarım Prof. Dr. Selen Durak ve Doç. Dr. Üyesi F. Nurşen Kul'a katılımları, destekleri ve değerli paylaşımları için teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmalarım sürecinde arşivini benimle paylaşan Mudanya Milli Eğitim Müdürlüğü çalışanlarına, verdikleri bilgiler ve yaptıkları yardımlardan dolayı köy okullarındaki idareci ve öğretmenlere, Mudanya köylerindeki arazi çalışmamda yardımlarını esirgemeyen köy halkına teşekkür ederim.

Bu zamana kadar her adımda yanımda olan, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, bir gölge gibi yanımda duran canım ailem, annem Havva Bozkan'a, abim Salih Kerim Bozkan'a ve kardeşim Sema Nur Bozkan'a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarımda sıklıkla ziyaret ettiğim Bursa'daki aileme de çok teşekkür ederim.

Hilal BOZKAN
18/11/2022

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iv
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL TEMELLER: KÖY OKULLARININ KULLANIM DÖNÜŞÜMÜ ve EĞİTİM MİMARİSİ.....	9
2.1. Kullanım Dönüşümü.....	9
2.2. Türkiye Kırsalında Cumhuriyet Dönemi Eğitim Programlarının ve Eğitim Mimarisinin Dönüşümü.....	11
2.2.1. Erken Cumhuriyet Dönemi Kırsal Eğitim Mimarisi.....	13
2.2.2. 1940-1950 Yılları Arasında Kırsal Eğitim Mimarisi.....	22
2.2.3. 1950-1980 Yılları Arasında Kırsal Eğitim Mimarisi.....	25
2.2.4. 1980 Sonrası Taşınabilirliğe Geçiş Dönemi ve Eğitim Mimarisine Etkileri.....	32
2.3. Türkiye Kırsalında Cumhuriyet Dönemi Eğitimin Mimari Mirası.....	36
2.4. Köy Okullarının Korunması ve Yeniden İşlevlendirilmesi.....	38
2.4.1. Eğitim İşlevi Sürdürülerek Korunması.....	38
2.4.2. Yeniden İşlevlendirilerek Korunması.....	42
3. MATERYAL ve YÖNTEM: MUDANYA KIRSALINDAKİ CUMHURİYET DÖNEMİ KÖY OKULLARININ MİMARİ MİRAS OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ.....	47
3.1. Yöntem.....	47
3.2. Mudanya ve Çevresinin Tarihi.....	49
3.3. Mudanya ve Çevresinin Coğrafi/ Çevresel Nitelikleri.....	51
3.4. Mudanya'nın Sosyo-ekonomik Nitelikleri.....	52
3.5. Mudanya Kırsalındaki Köy Okulları.....	55
4. BULGULAR ve TARTIŞMA.....	58
4.1. Mudanya'daki Köy Okullarının Analizi.....	58
4.1.1. Akköy İlkokulu.....	59
4.1.2. Aydınpınar Köyü İlkokulu.....	63
4.1.3. Çepni İlkokulu.....	69
4.1.4. Çınarlı Köyü İlkokulu.....	73
4.1.5. Dereköy İlkokulu.....	77
4.1.6. Egerce Köyü İlkokulu.....	81
4.1.7. Emirler Yenicesi İlkokulu.....	85
4.1.8. İpekyayla İlkokulu.....	89
4.1.9. Kaymakoba Köyü İlkokulu.....	93
4.1.10. Yalıçiftlik Köyü İlkokulu.....	97
4.1.11. Yaylacık Köyü İlkokulu.....	102
4.1.12. Yörükali Köyü İlkokulu.....	106
4.2. Mudanya Kırsalındaki Köy Okulları Analizlerinin Değerlendirilmesi.....	110
4.2.1. Çevresel Analiz.....	110

4.2.2. Yapısal Analiz.....	112
4.2.3. İç Mekan Özellikleri	114
4.3.Mudanya Kırsalındaki Köy Okullarının Kültürel Miras Olarak Değerlendirilmesi	115
4.4.Mudanya Kırsalındaki Köy Okullarının Somut Olmayan Kültürel Nitelikler Açısından Değerlendirilmesi.....	118
4.5.Mudanya Kırsalındaki Köy Okullarının Kullanım Dönüşümü	120
5. SONUÇ.....	123
KAYNAKLAR	126
EKLER.....	134
EK 1-A Akköy İlkokulu Çevresel Envanter Fişi	136
EK 1-B Akköy İlkokulu Yapısal Envanter Fişi	137
EK 1-C Akköy İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi	138
EK 2-A Aydınpınar İlkokulu Çevresel Envanter Fişi	139
EK 2-B Aydınpınar İlkokulu Yapısal Envanter Fişi	140
EK 2-C Aydınpınar İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi	141
EK 3-A Çepni İlkokulu Çevresel Envanter Fişi.....	142
EK 3-B Çepni İlkokulu Yapısal Envanter Fişi.....	143
EK 3-C Çepni İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi.....	144
EK 4-A Çınarlı Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi	145
EK 4-B Çınarlı Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi	146
EK 4-C Çınarlı Köyü İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi	147
EK 5-A Dereköy İlkokulu Çevresel Envanter Fişi	148
EK 5-B Dereköy İlkokulu Yapısal Envanter Fişi	149
EK 5-C Dereköy İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi	150
EK 6-A Eğerce Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi	151
EK 6-B Eğerce Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi	152
EK 6-C Eğerce Köyü İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi	153
EK 7-A Emirler Yenicesi İlkokulu Çevresel Envanter Fişi.....	154
EK 7-B Emirler Yenicesi İlkokulu Yapısal Envanter Fişi.....	155
EK 7-C Emirler Yenicesi İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi.....	156
EK 8-A İpekyayla İlkokulu Çevresel Envanter Fişi	157
EK 8-B İpekyayla İlkokulu Yapısal Envanter Fişi	158
EK 8-C İpekyayla İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi	159
EK 9-A Kaymakoba Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi.....	160
EK 9-B Kaymakoba Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi.....	161
EK 10-A Yalıçiftlik Köyü İlköğretim Okulu Çevresel Envanter Fişi	162
EK 10-B Yalıçiftlik Köyü İlköğretim Okulu Yapısal Envanter Fişi	163
EK 10-C Yalıçiftlik Köyü İlköğretim Okulu İç Mekan Envanter Fişi	164
EK 11-A Yaylacık Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi.....	165
EK 11-B Yaylacık Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi.....	166
EK 11-C Yaylacık Köyü İlköğretim Okulu İç Mekan Envanter Fişi.....	167
EK 12-A Yörükali Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi	168
EK 12-B Yörükali Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi	169
EK 13 Mudanya kırsalında bulunan ilkokul yapılarının harita üzerinden güncel durum analizi.....	171
EK 14 İncelenen okul yapılarının çevresel, yapısal ve iç mekan açısından değerlendirme yöntemleri.....	172
EK 15 İncelenen köy okullarının tip projeler analizi	173

EK 16 İncelenen köy okullarının kat sayısı analizi.....	174
EK 17 İncelenen köy okullarında lojman bilgisi analizi.....	175
EK 18 İncelenen köy okullarının strüktürel durum analizi.....	176
EK 19 İncelenen köy okullarının korunmuşluk durumu analizi	177
ÖZGEÇMİŞ	178

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler

cm

km

Açıklama

santimetre

kilometre

Kısaltmalar

ICOMOS

HİM

KTVKK

MEB

STK

UNESCO

Açıklama

International Council of Monuments and Sites

Herkes İçin Mimarlık

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

Milli Eğitim Bakanlığı

Sivil Toplum Kuruluşu

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1. Eğitim sisteminin tarihsel süreci (Bozkan, 2022).....	12
Şekil 2.2. Kerpiçten köy muallim evi (Maarif Vekaleti, 1933).....	16
Şekil 2.3. Kerpiç, taş ve ahşap alternatifleriyle çizilen bir sınıflı köy okulu projeleri (Maarif Vekaleti, 1933).....	16
Şekil 2.4. Taştan bir sınıflı köy okulu projesi (Maarif Vekaleti, 1933).....	17
Şekil 2.5. Ahşaptan bir sınıflı köy okulu projesi (Maarif Vekaleti, 1933).....	18
Şekil 2.6. Kerpiçten bir sınıflı köy okulu projesi (Maarif Vekaleti, 1933).....	18
Şekil 2.7. Üç derslikli taştan ilkokul (Maarif Vekaleti, 1933).....	19
Şekil 2.8. Üç derslikli ahşaptan ilkokul (Maarif Vekaleti, 1933).....	20
Şekil 2.9. Bir derslik üç sınıflı kerpiçten ilkokul (Maarif Vekaleti, 1933).....	20
Şekil 2.10. Bir derslik üç sınıflı kerpiçten ilkokul (Maarif Vekaleti, 1933).....	21
Şekil 2.11. Köy Enstitüsü projesi planı (sıcak iklim tipi) (Anonim, 1941).....	23
Şekil 2.12. Köy Enstitüsü projesi planı (ılıman iklim tipi) (Anonim, 1941).....	23
Şekil 2.13. Köy Enstitüsü projesi planı (soğuk iklim tipi) (Anonim, 1941).....	24
Şekil 2.14. 1961 yılı üç derslikli Akdeniz tipi köy ilkokulu planı (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).....	27
Şekil 2.15. 1961 yılı üç derslikli Güney Akdeniz tipi köy ilkokulu planı (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).....	28
Şekil 2.16. 1961 yılı üç derslikli dağ-kara-yayla tipi köy ilkokulu planı (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).....	29
Şekil 2.18. 1966 yılı köy ilkokulu planı ve kesitleri (Bayındırlık Bakanlığı, 1974)	31
Şekil 2.19. Kargı İlköğretim Okulu fotoğrafları. A) Atölye öncesi eski bina ile inşaatı yarıda kalmış bina (Anonim, 2022c) B) Atölye sonunda Kargı İlköğretim Okulu binası (Anonim, 2022c).....	39
Şekil 2.20. Çaka İlköğretim Okulu binasının atölye çalışması sırasındaki durumu (Anonim, 2022d).....	40
Şekil 2.21. Kullanılmayan köy okulu binasının Alanlı Recep Asal Matematik ve Tabiat Okulu'na dönüşü (Anonim, 2022k).....	41
Şekil 2.22. Uzunkuyu Köy Yaşam Merkezi açılışı (Anonim, 2022l).....	42
Şekil 2.23. Rize Gürsu Taş Mektep Yaz Kampı okul onarımı (Bozkan, 2016).....	44
Şekil 2.24. Rize Gürsu Taş Mektep onarım sonrası açılış şenliği (Anonim, 2022e)	44
Şekil 2.25. Paçva Taş Mektep Yaz Kampı okul onarımı (Anonim, 2022f).....	45
Şekil 2.26. Okul binasından köy müzesine dönüştürülen Akçalı Köyü Köy Müzesi (Anonim, 2022i).....	46
Şekil 3.1. Tez çalışmasının yöntem ve süreci (Bozkan, 2022).....	48
Şekil 3.2. Mudanya ilçesi ulaşım ağı ve yol haritası (Anonim, 2021a).....	51
Şekil 3.3. Mudanya kırsalında bulunan ilkokul yapılarının harita üzerinden güncel durum analizi (Bozkan, 2022).....	56
Şekil 4.1. Köy okullarının analiz yöntemi (Bozkan, 2022).....	58
Şekil 4.2. İncelenen okul yapılarının çevresel, yapısal ve iç mekan açısından değerlendirilme yöntemleri (Bozkan, 2022).....	59
Şekil 4.3. Mudanya Akköy İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	59
Şekil 4.4. Mudanya Akköy İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022).....	60
Şekil 4.5. Mudanya Akköy İlkokulu planı (Bozkan, 2022).....	61
Şekil 4.6. Mudanya Akköy İlkokul binası güncel durumu (Bozkan, 2022).....	61

Şekil 4.7.	Mudanya Akköy İlkokulu tuvalet kütleli (Bozkan, 2022).....	62
Şekil 4.8.	Mudanya Aydınpınar Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	63
Şekil 4.9.	Mudanya Aydınpınar Köyü İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)....	64
Şekil 4.10.	Mudanya Aydınpınar Köyü ilkokul binası planı (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).....	64
Şekil 4.11.	Mudanya Aydınpınar Köyü ilkokul binası güncel durumu (Bozkan, 2022).....	65
Şekil 4.12.	Mudanya Aydınpınar Köyü lojman binası güncel durumu (Bozkan, 2022).....	66
Şekil 4.13.	Mudanya Aydınpınar Köyü okul binası giriş merdiveni ve kapısı (Bozkan, 2022).....	66
Şekil 4.14.	Mudanya Aydınpınar Köyü ilkokul binası cephe çizimleri (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).....	67
Şekil 4.15.	Mudanya Aydınpınar Köyü ilkokul binası arşiv fotoğrafı (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).....	67
Şekil 4.16.	Mudanya Aydınpınar Köyü okul binası iç mekan güncel fotoğrafları (Bozkan, 2022).....	68
Şekil 4.17.	Mudanya Çepni İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	69
Şekil 4.18.	Mudanya Çepni İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022).....	69
Şekil 4.19.	Mudanya Çepni İlkokulu planı (Bozkan, 2022).....	70
Şekil 4.20.	Yıkılan Mudanya Çepni İlkokulu binası ve 1969-1970 dönemi öğrencileri (Öz, 2022).....	71
Şekil 4.21.	Mudanya Çepni İlkokulu lojmanı (Bozkan, 2022).....	71
Şekil 4.22.	Mudanya Çepni İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022).....	72
Şekil 4.23.	Mudanya Çepni İlkokulu binası iç mekan güncel fotoğrafları (Bozkan, 2022).....	72
Şekil 4.24.	Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	73
Şekil 4.25.	Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022).....	74
Şekil 4.26.	Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu planı (Bozkan, 2022).....	74
Şekil 4.27.	Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu giriş kapısı (Bozkan, 2022).....	75
Şekil 4.28.	Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu cephesi (Bozkan, 2022).....	76
Şekil 4.29.	Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu binası iç mekan güncel fotoğrafları (Bozkan, 2022).....	77
Şekil 4.30.	Mudanya Dereköy İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	77
Şekil 4.31.	Mudanya Dereköy İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022).....	78
Şekil 4.32.	Mudanya Dereköy İlkokulu binası planı (Bozkan, 2022).....	79
Şekil 4.33.	Mudanya Dereköy İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022)....	79
Şekil 4.34.	Mudanya Dereköy İlkokulu lojmanı güncel durumu (Bozkan, 2022).	80
Şekil 4.35.	Mudanya Dereköy İlkokulu bahçesi ve arkada tuvalet kütleli (Bozkan, 2022).....	80
Şekil 4.36.	Mudanya Eğerce Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	81
Şekil 4.37.	Mudanya Eğerce Köyü İlkokulu'nun vaziyet planı (Bozkan, 2022)....	82
Şekil 4.38.	Mudanya Eğerce Köyü İlkokulu planı (Bozkan, 2022).....	82

Şekil 4.39.	Mudanya Eğerce Köyü İlkokulu ve lojmanı güncel durumu (Bozkan, 2022).....	83
Şekil 4.40.	Mudanya Eğerce Köyü lojmanı ve ıslak hacim kütlesi (Bozkan, 2022)	83
Şekil 4.41.	Mudanya Eğerce Köyü İlkokulu giriş kapısı (Bozkan, 2022).....	84
Şekil 4.42.	Mudanya Eğerce Köyü İlkokulu iç mekan fotoğrafları (Bozkan, 2022)	85
Şekil 4.43.	Mudanya Emirler Yenicesi İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	85
Şekil 4.44.	Mudanya Emirler Yenicesi İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022).....	86
Şekil 4.45.	Mudanya Emirler Yenicesi İlkokulu planı (Bozkan, 2022).....	86
Şekil 4.46.	Mudanya Emirler Yenicesi İlkokulu'nun lojmanı (Bozkan, 2022).....	87
Şekil 4.47.	Mudanya Emirler Yenicesi İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022).....	88
Şekil 4.48.	Mudanya İpekyayla İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	89
Şekil 4.50.	Mudanya İpekyayla İlkokulu binası planı (Bozkan, 2022).....	90
Şekil 4.51.	Mudanya İpekyayla İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022)..	91
Şekil 4.52.	Mudanya İpekyayla İlkokulu lojmanı ve bahçesi (Bozkan, 2022).....	91
Şekil 4.53.	Mudanya İpekyayla İlkokulu giriş kapısı (Bozkan, 2022).....	92
Şekil 4.54.	Mudanya Kaymakoba İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	93
Şekil 4.55.	Mudanya Kaymakoba İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022).....	94
Şekil 4.56.	Mudanya Kaymakoba İlkokulu binası planı (Bozkan, 2022).....	94
Şekil 4.57.	Mudanya Kaymakoba İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022)	95
Şekil 4.58.	Mudanya Kaymakoba İlkokulu lojman binası (Bozkan, 2022).....	95
Şekil 4.59.	Mudanya Kaymakoba İlkokulu giriş kapısı (Bozkan, 2022).....	96
Şekil 4.60.	Mudanya Yalıçiftlik Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	97
Şekil 4.61.	Mudanya Yalıçiftlik Köyü İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022).....	98
Şekil 4.62.	Mudanya Yalıçiftlik Köyü İlkokulu binası zemin kat planı (Bozkan, 2022).....	99
Şekil 4.63.	Mudanya Yalıçiftlik Köyü İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022).....	100
Şekil 4.64.	Mudanya Yalıçiftlik Köyü İlkokulu iç mekan fotoğrafları (Bozkan, 2022).....	101
Şekil 4.65.	Mudanya Yaylacık Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	102
Şekil 4.66.	Mudanya Yaylacık Köyü İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022).....	102
Şekil 4.67.	Mudanya Yaylacık Köyü İlkokulu planı (Bozkan, 2022).....	103
Şekil 4.68.	Mudanya Yaylacık Köyü lojman binası (Bozkan, 2022).....	104
Şekil 4.69.	Mudanya Yaylacık Köyü İlkokul binası güncel durumu (Bozkan, 2022).....	104
Şekil 4.70.	Mudanya Yaylacık Köyü İlkokulu iç mekan fotoğrafları (Bozkan, 2022).....	105
Şekil 4.71.	Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b).....	106
Şekil 4.72.	Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022).....	107
Şekil 4.73.	Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu planı (Bozkan, 2022).....	107
Şekil 4.74.	Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu güncel durumu (Bozkan, 2022)..	108

Şekil 4.75.	Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu lojman binası (Bozkan, 2022).....	108
Şekil 4.76.	Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu binası cephesi (Bozkan, 2022)....	109
Şekil 4.77.	İncelenen köy okullarının tip projeler analizi (Bozkan, 2022).....	111
Şekil 4.78.	İncelenen köy okullarının kat sayısı analizi (Bozkan, 2022).....	111
Şekil 4.79.	İncelenen köy okullarında lojman bilgisi analizi (Bozkan, 2022).....	112
Şekil 4.80.	İncelenen köy okullarının strüktürel durum analizi (Bozkan, 2022)..	113
Şekil 4.81.	İncelenen köy okullarının korunmuşluk durumu analizi (Bozkan, 2022).....	114
Şekil 4.82.	Çepni İlkokulu binası ve 1987-1988 dönemi öğrencileri (Öz, 2022).	119

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 2.1. 1999-2000 yılı taşınmalı eğitim uygulaması yapılan bazı illerdeki ve Türkiye toplamındaki okul ve öğrenci sayısı (Koç, 2000'den değiştirilerek alınmıştır.).....	33
Çizelge 2.2. 2004-2005 öğretim yılında Bursa'da taşınan okullar ve boşalan okulların kullanım amaçları (Küçükşüleymanoğlu, 2006).....	35
Çizelge 3.1. Mudanya ilçe merkezinin yıllara göre nüfusu ve nüfuz artış oranı (Uzun, 2005).....	54
Çizelge 3.2. Tez kapsamında incelenen Mudanya köy okullarının güncel kullanım durumu (Bozkan, 2022).....	57
Çizelge 4.1. Köy okullarının değerlendirme tablosu (Bozkan, 2022).....	117

1. GİRİŞ

Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar eğitim politikalarında değişen siyasi yapılaşmanın da etkisiyle sistemsel değişiklikler yapılmıştır (Alpagut, 2005; Gönen Cengiz, 2008; Koç, 2000). Bu değişen sistemler beraberinde fiziki mekanlarda da değişiklikler getirmiştir. Tezin 2.2. kısmında eğitim sistemleri ve mimari etkileri incelenmiştir. Yeni sistemin gereklerini kimi zaman kendisinden önceki sisteme ait yapılar karşılarken ya da değişikliklerle uygun hale getirilebilirken kimi zaman bambaşka yapılara ihtiyaç duyup önceki yapıların kullanımına imkan vermemiştir. Her iki durumda da bu yapılar inşa edildikleri dönemin izlerini taşıdıkları için mimari ve tarihi değerlere sahip olup mimari korunma bağlamında değerlendirilmelidirler. Bahsi geçen eğitim yapılarının kırsaldaki karşılığı köy okullarıdır. Bazı köy okulları kullanılmaya devam etse de okul işlevini kaybedip kullanımda olmayan okullar da mevcuttur. Bu tez çalışması, kültürel miras değerlerine sahip köy okullarının belirlenmesini, kültürel miras değerlerinin tartışılmasını ve kullanımda olmayan köy okullarının kamu yararına kullanılması için kullanım dönüşümü ilkeleri belirlenmesini amaçlamaktadır.

Tez çalışmasının kavramsal kısmında mimari koruma, kültürel miras ve kullanım dönüşümü kavramları ele alınmıştır. Bu koruma başlıklı kavramların köy okulları ile nasıl bir ilişkide olduğu açıklanmıştır. Bu tezde çalışma alanı olarak önemli kırsal yerleşimlere ev sahipliği yapan ve tarihi geçmişiyle mimari açıdan zengin bir yer olan Bursa ili Mudanya ilçesi seçilmiştir. Bursa'da kırsal varlığını hala sürdüren, kent yaşamından uzak bir bölge olan Mudanya'nın köylerindeki köy okulları incelenecektir.

Yapılan literatür taramalarında eğitim yapıları için kullanım dönüşümü / yeniden işlev verilmesi ile ilgili çalışmaların yapıldığı görülmüştür (Aydın ve Okuyucu, 2009; Bakan, 2014; Tilkan, 2019). Literatür içinde Bursa ilindeki bazı okul yapılarının incelenmesi ve tescillenmesi konusuna yer veren çalışmalar mevcuttur (Durmuş, 2016). Fakat mevcut bu çalışmalar genellikle merkez ve ilçe eğitim yapılarını kapsamakta olup köy okulları ile ilgili kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu tez çalışması ile literatürdeki Mudanya kırsalı ile ilgili boşluk dikkate alınarak bu bölge ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

Çalışma yöntemi olarak arşiv taraması ve arazi çalışması esas alınmıştır. Kavramların literatür içindeki karşılıkları incelenerek tanımları yapılmıştır. Değişen eğitim politikaları ile ilgili araştırmalar yapılarak mimari üzerindeki etkisi açıklanmıştır. Çalışma alanı olan Mudanya ve çevresi hakkında araştırmalar yapılmıştır. Arazi çalışmasında ise Mudanya kırsalındaki kültürel miras olarak değerlendirilen 12 adet köy okulu incelenmiş ve mimari koruma bağlamında ele alınan bu yapıların kullanım dönüşümü için ilekeler geliştirilmiştir.

Çalışmanın literatür taraması yapılırken tez ile ilgili kaynaklar üç grupta incelenmiştir. İlk grupta kültürel miras ve mimari koruma kavramı, köy okullarının kültürel miras içindeki yeri ve korunması ile ilgili literatürler incelenmiştir (Ahunbay, 2019; Kul, 2010). İkinci grupta ise mimari koruma açısından önemli bir kavram olan kullanım dönüşümü ve bu kavramın örnekleri ile ilgili kaynaklar yer almaktadır (Bakan, 2014; Küçükkatırcı, 2020). Son grupta ise köy okullarının fiziki/güncel durumunu anlamak açısından Cumhuriyet sonrası eğitim politikaları ve bunun mimariye etkisini konu alan kaynaklarda literatür taraması yapılmıştır (Alpagut, 2005; Çelenk, 2019).

Problem Tanımı

Dünya'daki mimari hareketlere bakıldığında “modern mimarlık mirası” ve “modern koruma” üzerine çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ülkemizde Dünya'ya göre daha geç dönemde başlayan bu koruma hareketi değişen mimarlık anlayışı ve akademik çalışmalar ile hızlı bir gelişme göstermektedir. Günümüzde korunmaya değer olanların sadece modern öncesi yapıların olmadığı, modern mirasın da koruma içerisinde değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır. Modern mirasın ne olduğu, nasıl korunması gerektiği gibi sorulara cevap bulmak için çalışmalar yapılmaktadır. Bu tez çalışmasında modern mimarlık mirasının korunması üzerinden eğitim yapıları incelenmektedir (Omay Polat, 2008).

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte savaştan çıkan bir ülke olarak Türkiye'nin gelişmesi için her alanda yenilikler yapılmıştır. Bu süreçte Osmanlı'dan kalan eğitim politikası da değiştirilmiş, yeni bir sisteme geçiş yapılmış, Sıbyan Mektepleri yerini İlk Mekteplere

(İlk Okul) bırakmıştır. İlk Okul sisteminde gereken yeni mekânsal ihtiyaçlar doğrultusunda yeni okul yapıları inşa edilmeye başlanmıştır (Alpagut, 2005). İlerleyen eğitim sistemi ile bu ilkokul yapılarına ortaokul ve lise binaları da eklenmiştir. Eğitimin kentte olduğu kadar kırsal alanlarda da gelişmesi için 1940 yılında kurulan Köy Enstitüleri ile birlikte kırsal alanlarda da eğitim yapılarının sayısı artmıştır. Erken Cumhuriyet dönemi sonrası eğitim politikasında değişiklikler yapılmış ve 1980'lerin sonundan itibaren taşınmalı eğitim sistemine geçiş yapılmıştır. Taşınmalı eğitim sisteminde gerekli donanımına sahip olmayan veya yeterli sayıda öğrencisi bulunmayan okulların öğrencileri çevre okullarda eğitim görmeye başlamıştır (Koç, 2000). Bu sürecin sonuçlarından biri boş kalan okul binalarıdır. Artık eğitim yapısı olarak ihtiyaç olmaktan çıkan bu yapılar kullanım dışı kalmıştır. Yapıldığı dönem itibari ile Erken Cumhuriyet Dönemi mimari niteliklerini taşıyan köy okulları bu yapılara verilebilecek en iyi örneklerdir. Ülkemizde, kullanım dışı kalan köy okullarının bir mimari miras ürünü olduğu kabul edilip koruması yönünde bazı çalışmalar yapılmaktadır. Bu bağlamda tez çalışmasının problemi Mudanya kırsalındaki kullanım dışı kalmış köy okullarıdır. Mudanya'daki köy okulu yapıları hakkında araştırmalar yapıp incelenerek koruması için neler yapılabileceği üzerine durulmuştur.

Çalışmanın Kapsamı

Tez çalışması kapsamında kavramsal olarak mimari koruma, kültürel miras, kullanım dönüşümü konuları ele alınmıştır. Kullanım dönüşümü için Türkiye ve dünyadan örnek incelenmiştir. Ayrıca eğitim yapılarının kırsal alanlarda korunması ile ilgili ülkemizde ne gibi çalışmalar yapıldığı da tez kapsamında incelenmiştir.

Tezin teorik kısmından sonra uygulama kısmında çalışılacak köy okullarının envanter fişleri hazırlanıp, korunma gerekçelerine yer verilmiştir. Böylece kültürel miras olan bu yapılar incelenerek literatürdeki yerini almıştır. Bu yapıların içinden kullanım dışı olanlar tespit edilerek mimari koruma kriterleri dikkate alınarak kullanım dönüşümü için öneriler geliştirilmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Bu tez çalışmasında teorik olarak ele alınan kavramların literatürdeki karşılığı incelenmiştir. Bu kavramlar açıklanarak tez çalışmasına hangi yönden katkıda bulunacağı açıklanmıştır. Cumhuriyet dönemi eğitim mimarisine referans verecek kaynaklar incelenmiştir. Köy okullarının yeniden işlevlendirilmesine yönelik yapılan çalışmalara örnekler verilmiştir.

Tezin içerisinde çalışma alanı olarak seçilen Mudanya ve çevresinin tarihi, coğrafi ekonomik özellikleri ile ilgili bilgiler yer verilmiştir. Mudanya kırsalındaki eğitim yapıları koruma problemi olarak ele alınmış, yapılan araştırmalar sonucu hangi eğitim yapılarını bu tez çalışmasına dahil edileceğine karar verilmiştir.

Uygulama kısmında incelenmesine karar verilen köy okulları ile ilgili arazi çalışmaları yapılmış, eldeki sonuçlar ile bir envanter fişleri hazırlanmıştır. Envanter fişlerinde köy okullarının vaziyet planı, köy içerisindeki konumu, yapım tarihi, malzeme bilgisi, plan ve cephe çizimlerinin yanında yapıya özgü detaylar hakkında da bilgiler yer almıştır. Fiziki durumları da göz önüne alınarak bu yapıların korunma açısından nasıl ele alınacağı, kullanım dönüşümü ile yapının mimari koruma ve toplumsal açıdan getireceği faydalar açıklanmıştır.

Literatür Taraması

Tez çalışmasının ilk kısmında kültürel miras kavramı ve bununla ilişkili olarak mimari koruma kavramı açıklanmıştır. Bunun ardından eğitim yapılarının bir türü olan köy okullarının mimari koruma bağlamında durumu incelenmiştir. Literatür taramasında konu ile ilgili çalışılan kaynaklar ve teze referans olan kısımları aşağıdaki gibidir.

Tunçer (2017), kitabında kültürel miras ve kültür varlıkları kavramı açıklanmış, kültürel mirasın korunmasının önemini yazmıştır. Kültürel miras üzerine yapılan tanım ve açıklamalarından dolayı tez çalışmasının kavramsal temelini oluşturan önemli kaynaklardandır. Eyüpgiller (2019) ise, kültür varlıklarından olan anıtsal ve sivil

mimarlık yapılarının belgelenmesi ve korunması için yaptığı çalışmalardan örnekler yer almaktadır. Verilen örneklerin mimari koruma bağlamında ele alış şekilleri ve belgeleme çalışmaları tez çalışmasına katkı sağlamıştır. Ahunbay (2019), tarafından yazılan kitapta kültür mirasının korunması ile ilgili ulusal ve uluslararası tüzük, ilke, bildirme ve kılavuzlara yer vermektedir. Somut kültürel mirasın korunması ile ilgili teknikler ve uygulamalara örnekler verilmiştir. Tez çalışmasında Türkiye'deki kültürel koruma çalışmalarının hangi aşamalardan geçtiği ve bu yapıların korunmaları ile ilgili yapılacak değerlendirmelerde bu ilke ve tekniklerden yararlanılmıştır.

Kul (2010), doktora tezi olan çalışmasında Erken Cumhuriyet Dönemi mimarlığının korunmasına yönelik bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada Cumhuriyet dönemi mimarisinin korunmasının öneminden bahsetmiş ve Türkiye'de Cumhuriyet dönemi mimari mirasının önemli yapılarla sınırlı kaldığını yazmıştır. Bu yüzden kendi çalışmasında dönemin mimari mirasını bütüncül bir şekilde değerlendirmiş ve çoğunluğu koruma kapsamı dışında tutulan ilkokul yapılarına örnekler vermiştir. Bu örnekler için İzmir ilini çalışma alanı olarak seçen Kul, benzer bir çalışma yapılmasını amaçladığı için bu tezin başlıca kaynağı olmuştur. Kul'un doktora tezinde ilkokul yapıları kapsamlı bir şekilde ele alınırken bu yüksek lisans tez çalışmasında köy okullarının ele alınması literatüre farklı bir alanda katkı sağlayacaktır. Durmuş (2016) ise benzer bir tez konusu ile çalışma alanını Kul'dan farklı olarak Bursa il sınırlarının seçmiştir. Çalışma alanının Bursa olması nedeniyle bu tez çalışmasına referans olan önemli kaynaklardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Verilen örneklerin büyük çoğunluğunun ilçe merkezlerinde olması nedeniyle bu tez çalışmasında kırsal alandaki yapıların literatürdeki eksikliğini gidermek amaçlamıştır.

Ceylan (2019), çalışmasında işlevini yitirmiş ve atıl durumda kalmış köy okullarını mimari miras olarak görmüş ve bu yapıların verilen yeni işlevlerle korunup kamuya hizmet edecek yapılar haline gelmesi gerektiğini yazmıştır. Çalışma kapsamında Çanakkale ili Ayvacık ilçesi Adatepe Köyü'ndeki yeniden işlevlendirilen köy okulu binasını incelemiştir. Yapılan müdahaleleri analiz edip, mekânsal ve sosyolojik anlamda değerlendirmeler yapmıştır. Bu çalışmasında atıl durumdaki binlerce köy okulu binasına referans olarak onların da korunmasına öncülük etmeyi amaçlamıştır. Aktürk (2020)'te

çalışma alanını Çanakkale olarak seçmiş ve taşınmalı eğitimle beraber işlevini kaybeden köy okullarının atıl durumda kalması üzerine çalışmalar yapmıştır. Köy okullarının köy halkının belleğindeki yeri ve miras değeri açısından önemini vurgulayan Aktürk, bu yapıların nasıl ele alınacağını yazmıştır. Çalışmasını yaparken yeniden işlevlendirme ve sürdürülebilirlik kavramlarından yola çıkmıştır.

Tez çalışmasında mimari miras değerlerine sahip bazı yapıların özgün işlevlerini yitirmesi ve buna bağlı olarak farklı fonksiyonlarla yeniden kullanılmalarını açıklayan kullanım dönüşümü kavramı ele alınmıştır. Kullanım dönüşümünü tanımlamak ve literatürdeki örneklerine bakmak için aşağıdaki kaynaklara başvurulmuştur.

Taştan ve Manisa (2019) tarafından yapılan çalışmada tarihi yapıların kullanım dönüşümü ile çevresel ve ekonomik katkılarının yanında sosyal ve kültürel katkıları da olduğunu açıklanmıştır. Çalışma sonucunda tarihi yapıların değerleri ve kentlinin hafızasındaki yeri dikkate alınarak kamuya hizmet edecek fonksiyonlarla yeniden kullanılmasının uygun olduğu ve birçok alanda katkılar sağladığı çıkarımı yapılmıştır.

Tilkan (2019), tezinde Konya Karatay Hakimiyet-i Milli İlkokulu'nu çalışma alanı olarak seçmiştir. Yapının kronolojik değişimini yapılan araştırmalar ve analizlerle ortaya çıkarmıştır. İşlevini 2014 yılında kaybeden okul binası için sahip olduğu mimari mirasın korunmasını göz önünde tutarak yeniden kullanımı için uygulama önerisi sunmuştur. Bakan (2014) ise Tilkan gibi tek yapı üzerinden eğitim yapılarının korunmasına yönelik çalışmıştır. Cumhuriyet dönemine ait bir ilkokul yapısının belgelenmesini ve yeniden kullanımı için proje hazırlanmasını amaçlamıştır. Bu bağlamda Şile Demirtaş Paşa İlkokulu'nu ele almıştır. Yapının tarihsel gelişimi araştırıp geçirdiği değişimler hakkında bilgi sahibi olmuştur. Özgünlüğünü koruyan yapıya ait bilgileri bir araya getirerek yeniden kullanım projesini hazırlamıştır.

Küçükkatırcı (2020) tarafından yapılan çalışmada adapte edilebilir yeniden kullanım kavramını ele almış ve bu bağlamda çalışma alanı Kayseri'de cami olarak kullanılan kiliseler olmuştur. İşlevini kaybetmiş kültürel miras alanında değerlendirilen tarihi yapıların topluma ekonomik, sosyal ve kültürel fayda sağlayacak şekilde dönüşmesi

gerekliliğinden yola çıkarak kilise-cami dönüşümünü incelemiştir. Bu dönüşümlerle tarihi yapıların yok olup mimari değerlerinin silinmesinin önüne geçilmesini amaçlamıştır.

Cönen (2014) hazırlamış olduğu doktora tezinde mimari miras yapılarının restorasyonunu sürdürülebilirlik açısından değerlendirmiştir. Yapılar için miras değeri, kullanım dönüşümü, ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel faktörler ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Tez çalışmasında kullanım dönüşümü ile restorasyonu yapılan yapıların sürdürülebilirlik açısından çelik malzemenin kullanımı ile ilgili bilgiler yer almıştır.

Tez çalışması kapsamında incelenen köy okullarının günümüzdeki fiziki durumu, kullanım durumu, işlevi gibi konularda fikir sahibi olabilmek için bu yapıların yapılış amacı olan eğitim politikalarına da değinmek gerekir. Değişen ve gelişen eğitim politikalarına bağlı olarak eğitim mekanlarını ihtiyaçları da şekil değiştirmektedir. Bu yüzden tezin konularından biri Türkiye'deki eğitim politikaları ve mimari üzerindeki etkisidir. Eğitim yapılarını ele alan yukarıdaki kaynaklarda bu konuya yer verilse de daha detaylı bir şekilde çalışmalar yapılan aşağıdaki kaynaklar tez kapsamında incelenmiştir.

Alpagut (2005), doktora tezinde Ankara'daki Erken Cumhuriyet Dönemi eğitim yapılarını incelerken Türkiye'deki eğitim sistemine de detaylı olarak yer vermiştir. Tarihsel bir bütünlükle konuyu ele alan Alpagut, Tanzimat Dönemi'nden itibaren kronolojik olarak eğitim politikalarından bahsetmiştir. Cumhuriyet dönemindeki eğitimin kırsaldaki en büyük temsilcisi olan Köy Enstitüleri, yabancı mimarlar tarafından inşa edilen eğitim yapıları tezin içerik kısmındaki başlıkların bazılarıdır. Keser (2013)'de Alpagut gibi Erken Cumhuriyet Dönemi 1923-1970 yılları arasındaki eğitim politikalarını çalışma konusu olarak seçmiştir. Yoğunluklu olarak çalışma alanı olan Kars'taki eğitim sisteminden bahsetse de Türkiye'deki eğitim sistemi hakkında bilgiler de vermiştir.

Balkan (2014), yüksek lisans tezi çalışmasında Kırıkkale Eğitim Tarihi'ni araştırmıştır. Araştırmasının kuramsal çerçevesinde Osmanlı'da ve Cumhuriyet dönemindeki eğitim politikalarını ele almıştır. Değişen eğitim politikalarıyla ortaya çıkan ilkökul, köy enstitüsü, lise gibi yeni tip eğitim yapılarını işlemiştir. Tez çalışmasında İlk Mektepleri,

Köy Enstitüleri, Halk Evleri gibi yapıların ortaya çıkış sürecini, eğitime katkılarını ve günümüzdeki durumlarını da bilgiler arasında sunmuştur. Kuramsal çalışmasının ardından Kırıkkale'deki eğitim yapılarını ve tarihsel sürecini tez çalışmasına dahil etmiştir. Çelenk (2019) ise alan sınırlaması olmadan yaptığı çalışmada köy okullarındaki eğitim programlarının önemini vurgulayarak Türkiye'nin eğitim politikalarına göre eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasını amaçlamıştır. Cumhuriyet dönemindeki eğitim politikaları ile köy okullarına nasıl bir düzenleme getirildiğini araştırmıştır. Köy okulu programındaki değişikliklerin sonucu olan birleştirilmiş sınıfların karşı karşıya kaldığı sorunlara araştırmada yer verilmiştir.

Literatür taramaları sonucunda teze referans verecek bilgilere ulaşılmıştır. Literatürde Erken Cumhuriyet Dönemi'ne ait yapıların yoğun olarak çalışıldığı fakat 1950 sonrası yapıların çalışmalara sayıca daha az konu olduğu görülmektedir. Bu tezde çalışılan yapıların 1960 ve sonrası dönemine ait olması ile literatürdeki boşluğun doldurulması hedeflenmiş ve bu şekilde literatüre özgün bir katkı yapılmıştır.

2. KURAMSAL TEMELLER: KÖY OKULLARININ KULLANIM DÖNÜŞÜMÜ ve EĞİTİM MİMARİSİ

Tezin bu bölümünde kullanım dönüşümü kavramı, Türkiye’deki eğitim politikaları ve bu politikaların kırsal eğitim mimarisine etkisi, köy okullarının kullanım dönüşümü açıklanmıştır. Tezin kuramsal kısmında, yapılan arşiv araştırmaları ve literatür taramalarından elde edilen bilgiler yer almaktadır.

2.1. Kullanım Dönüşümü

Kullanım dönüşümü, mimari koruma yöntemlerinden biridir. Mimari miras değerlerine sahip yapıların korunması, özgünlüğünün ve bütünlüğünün bozulmaması, yeni işlevleriyle halkın faydasına kullanılması kullanım dönüşümünün sonuçlarından bazılarıdır. Kullanım dönüşümü kavramı yerine yeniden işlevlendirme, yeni işleve uyarlama veya yeniden kullanıma adaptasyon ifadeleri de kullanılmaktadır. İngilizce kaynaklarda bu terimin karşılığı olarak *refunction* ve *adaptive reuse* kullanılmaktadır. Kullanım dönüşümü kavramı literatürdeki bazı kaynaklarda aşağıdaki gibi bahsedilmektedir.

Zakar ve Eyüpgiller (2015)’e göre yeniden işlevlendirme, mimari koruma konusunda gerekli olan bir uygulamadır ve yapının orijinal özelliklerini koruyarak, yeni işlevine uygun mimari özelliklere sahip olacak şekilde restorasyonun yapılmasıdır. Yapı restore edilirken özgün nitelikleri ve yapı bütünlüğü korunmalı, kullanım esnasında yapıya zarar vermeyecek yeni bir işlevle kullanım dönüşümü yapılmalıdır. Kuban (2000) da aynı şekilde yapıya verilen yeni işlevin, binanın sahip olduğu mimari, tarihi değerlerinin önüne geçmemesi gerektiğini belirtmiştir. Yapılan müdahalelerde mimari miras değerlerinin de korunması gerektiğini ve yeniden kullanım yönteminin, yapının sadece fiziki olarak değil sahip olduğu somut olmayan niteliklerle birlikte korunmasını da içermektedir. Kullanım dönüşümü ile ilgili olarak “Mimari korumanın esas olması nedeniyle klasikleşmiş müdahale yöntemlerinden farklı bir yol izlenmeli ve yapıda özgünlüğünü bozmayacak şekilde değişiklikler yapıp ihtiyaç halinde ek yapılar yapılabilir” demiştir.

Karabağ Aydeniz ve Taddonio (2016), kullanım dönüşümü ile mimari miras yapılarının korunması ve toplulukların faydası açısından kullanılmasının önemini belirtmişlerdir. Yapıların yeniden kullanımı ile hem mevcut yapılar geri dönüştürülmüş hem de sahip oldukları tarihi bağlamlarının yanında yeni nitelikler kazanarak topluma ekonomik ve sosyal kazançlar sağlamıştır. Karabağ Aydeniz ve Taddonio (2016)'ye göre bu dönüşümün öznesi bina dışında anıt, sit alanı veya peyzaj gibi öğeler de olabilmektedir. Kıraç (2001) da mevcut işlevi ile kullanılmayan bir yapının korunması ve modern yaşam koşullarına göre üretime, hayata katkı sağlaması için sosyo-ekonomik, tarihi, mimari ve kültürel bağlamda iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Douglas (2006)'a göre kullanım dönüşümü (*adaptive reuse*), yapının özgün işlevi dışında çağdaş bir işlevle değerlendirilip buna bağlı olarak yapıya yapılan tasarım müdahaleleridir. Bu müdahaleleri de adaptasyon, canlandırma ve iyileştirme olarak alt başlıklara ayırmıştır. Adaptasyon, yapının kapasitesini, işlevini veya performansını değiştirerek bakım ve onarım yapmaktır. Canlandırma, yapının işlevini koruyarak ya da yeni işlevler ile yapının ömrünü uzatmaktır. İyileştirme, yapının tarihi özelliklerini korurken yeni işlevler için gerekli ek yapıların yapılmasıdır (Nartkaya, 2016). Clarke (2013), kullanım dönüşümü için bir yapıyı belirli bir anında dondurmaktansa canlandırma müdahalesindeki gibi yeni bir işlev verip yıkımdan döndürmek olarak bahsetmektedir. Böylece yapının mevcut katmanları korunarak yeni bir katman daha eklenir ve yapı için farklı bir dönem başlamış olur (Erşan Özçifçi, 2019).

ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'ne göre yeniden kullanım, kültür varlığının özgün işlevi dışında başka bir işlev için kullanılması yönünde alınan kararın gerektirdiği müdahalelerin, restorasyon/koruma projesi kapsamında uygulanmasıdır. Bu yeniden kullanım sürecinde yapılar kabul edilebilir bir yaşam standardına yükseltirken, özgünlüğü, bütünlüğü ve anlamı saygı görmelidir (ICOMOS, 2013).

Mevcut işlevini sürdüremeyen kültür varlıklarının kullanım dönüşümü ile yapıların korunmasının yanında toplumsal fayda açısından kullanılması da önemlidir. Bu dönüşüm sırasında yapıların değerleri, nitelikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Kullanım dönüşümü ile yapı işlevini değiştirirken yapılan müdahaleler ile kültürel miras değerleri

korunmalı ve ek yapı yapılması durumunda ek yapının, mevcut yapının niteliklerine uygun olarak inşa edilmelidir.

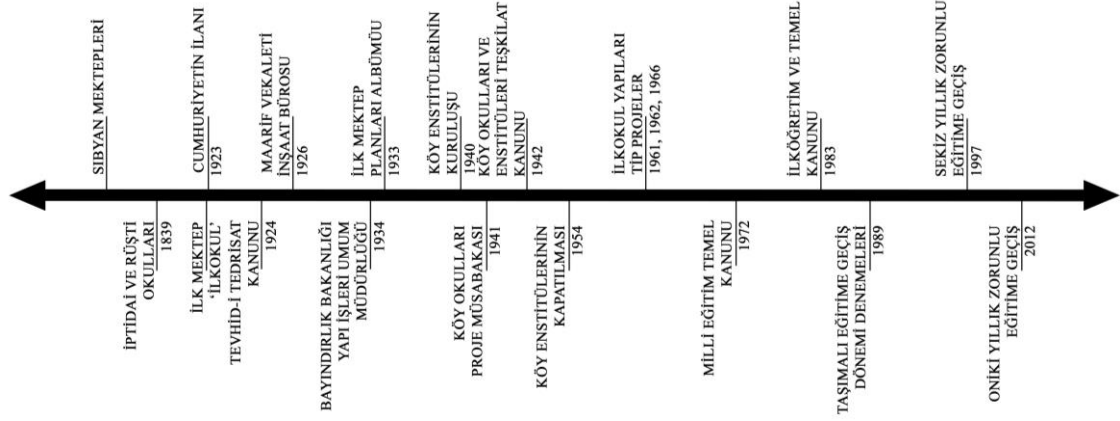
Taşınmaz kültür varlıkları ülkemizde 1983 yılında çıkarılan 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” ile korunmaktadır. Bu kanun ile yapıların ve bağlamlarının koruma altına alınması amaçlanmıştır. KTVKK’de yer alan “Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının ve doğal sit alanlarının tespiti, Kültür ve Turizm Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşü alınarak yapılır. Yapılacak tespitlerde, kültür ve tabiat varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özellikleri dikkate alınır. Devletin imkanları göz önünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan yeteri kadar eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenir. Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yapılan tespitler koruma bölge kurulu kararı ile tescil olunur.” (Anonim, 1983) maddesine göre kültür varlıklarının koruma ve dereceleri belirlenir. Tescilleme çalışmaları sonunda, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı, korunma alanları ve sitler, il merkez ilçe sınırları içinde ise valinin, ilçe sınırları içinde kalırsa kaymakamın yazısı üzerine veya tapu müdürlüklerince doğrudan tapu kütüğünün beyanlar hanesine, koruma grubu da belirtilerek “korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı”, “korunma alanı” veya cinsi, derecesi ve bir bölümünün ya da tamamının sit içinde kaldığı belirtilerek “sit” olduğuna dair kayıt konur (Anonim, 1983). Tescillenen taşınmaz kültür varlığı için Koruma Kurulları tarafından belirlenen uygun müdahale yöntemleri ile yeniden işlevlendirme çalışmaları yapılmaktadır.

2.2. Türkiye Kırsalında Cumhuriyet Dönemi Eğitim Programlarının ve Eğitim Mimarisinin Dönüşümü

Bulduğumuz coğrafya tarihsel süreç içerisinde farklı devletlerin egemenliği altında olmuştur. Her devlet politikası gereği farklı eğitim sistemleri geliştirmiştir. Bu tez kapsamında Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte değişen eğitim sistemi ve mimarisi incelenmektedir.

Osmanlı döneminde farklı kesimlere farklı eğitim sistemleri uygulanmıştır. Tanzimat’tan önce halk Sıbyan Mekteplerinde eğitim görmüştür. Tanzimat Fermanı sonrasında ise

temel eğitim kurumları İptidai ve Rüştî okulları olmuştur. Cumhuriyet'in ilanından sonra "ilk mektep" olarak adlandırılan eğitim yapılarına daha sonra "ilkokul" adı verilmiştir (Alpagut, 2005).

Şekil 2.1. Eğitim sisteminin tarihsel süreci (Bozkan, 2022)

Cumhuriyet'in ilanından sonra 3 Mart 1924 tarihinde "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" çıkarılmış ve Osmanlı'dan gelen ikili eğitim sistemi bu kanunla birleştirilmiştir. 1926'da kurulan "Maarif Vekaleti İnşaat Bürosu" ile birlikte ilkokul yapıları için tip projeler üretilmiştir. Bu tip projeler inşa edilip kullanılmaya başlanmıştır. Eğitimde bir reform olarak kabul edilen Köy Enstitüleri 1940 yılı itibari ile kurulmuştur. Artık kırsalda ihtiyaç duyulan eğitim yapıları Köy Enstitülerinin eğitim sistemine uygun olarak inşa edilmeye başlanmıştır. Enstitülerin kapanma yılı olan 1954'e kadar çok sayıda enstitü yapısı inşa edilmiştir. 1950 yılında hükümetin değişmesiyle eğitim politikalarında da değişiklikler yapılmış ve köy okullarının inşaat maliyetlerinin devlet tarafından karşılanması yönünde karar alınmıştır (Gönen Cengiz, 2008). 1960 yılındaki askeri müdahalenin getirdiği reformlardan biri de "İlköğretim ve Eğitim Kanunu"dur (Cicioğlu, 1985'ten aktaran Gönen Cengiz, 2008). Bu süreçte Bayındırlık Bakanlığı'nın hazırladığı 1961, 1962 ve 1966 yıllarına ait tip projeler yayınlanmış ve eğitim mimarisi bu projeler üzerinden uygulanmaya devam etmiştir (Bayındırlık Bakanlığı, 1974). 1989 yılına gelindiğinde taşımali eğitim sistemine geçilmiş ve bunun etkisi olarak kentte ve kırsalda boş kalmış okul yapıları görülmeye başlanmıştır. Tezin bu bölümünde kırsalda eğitim mimarisi ve taşımali eğitim sistemi ile ilgili bilgiler verilecektir.

2.2.1. Erken Cumhuriyet Dönemi Kırsal Eğitim Mimarisi

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde öncelikli politika okur-yazarlık oranının artırılması ve eğitimin yaygınlaştırılması yönünde olmuştur. Bu nedenle Erken Cumhuriyet Dönemi'nde çok sayıda ilkokul yapısı inşa edilmiştir (Aktürk, 2020).

3 Mart 1924'de çıkarılan "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" ile okulların sistemi köklü olarak değiştirilmiş, ikili eğitim sistemi birleştirilmiş ve laik, demokratik eğitim sisteminin temelleri atılmıştır. Böylece ilköğretim zorunlu ve devlet okullarında parasız hale getirilmiştir (Gönen Cengiz, 2008).

1924 tarihli "Köy Kanunu" ile ilkokulların inşası vatandaşların sorumluluğuna verilmiştir. O dönemde devletin maddi imkan sınırlılığı nedeniyle, eğitim giderlerinin tamamını karşılamasının güç olması ve eğitimin önemi ve gerekliliği nedeniyle böyle bir kanun çıkarılmıştır. Böylece okullaşma süreci kentte ve kırsalla başlamıştır (Aktürk, 2020).

1926 yılında eğitim işlerinin takibi ve idaresi için "Maarif Teşkilatı" kurulmuş ve eğitim ile ilgili tüm işler bu kurum üzerinden yürütülmüştür. Aynı yılda çıkarılan "Maarif Teşkilatına Dair Kanun"da, "İlköğretim çağındaki çocuklar meslek mekteplerine giremezler. İlköğrenim çağını geçirmiş ve hiç öğrenim görmemiş çocukları kabul eden kurumlar, bunlara ilköğrenimi vermeğe mecburdur" maddesi yer almaktadır (Maarif Vekilliği, 1940).

Yine "Maarif Teşkilatına Dair Kanun" ile kırsalda ve kentte verilen eğitim programlarının farklı olması gerektiği ifade edilmiştir. Buna göre kenttekilere göre farklı ihtiyaçları olan köy okulları için farklı mimari gereksinimler ortaya çıkmıştır. Teoride kent ve kırsalda iki farklı sistem olsa da uygulamada bu gerçekleştirilememiştir. 1930'lu yıllara kadar kırsalda nitelikli eğitim yapılarının varlığı görülememiştir (Aktürk, 2020).

Maarif Vekâleti İnşaat Bürosu'nun idaresi için başına Alman mimar Ernst Egli danışman olarak atanmıştır. Egli ülkemizde Cumhuriyet dönemi mimarlığı açısından önemli olan

İsmetpaşa Kız Enstitüsü, Mülkiye Mektebi, Ticaret Lisesi gibi yapıların tasarımının yanında, Türkiye'nin her coğrafyasında inşa edilecek olan köy okullarının tip projelerinin üretildiği ekipte de yer almıştır. Bazı kaynaklarda bu tip projeler için Ernst Egli'nin adı tasarımda direk olarak yer alırken, Maarif Vekaletinin hazırlamış olduğu 1933 yılı tarihli "İlkmektep Planları Albümü"nde herhangi bir mimarın ismine rastlanmamaktadır. Fakat görevde olduğu yıllar dikkate alındığında 1927-1936 yılları arasında üretilmiş olan bu tip projeler, kurumun en yetkili kişisi olan Egli'nin adı altında anılması olağan bir durumdur. Bu tezde tip projelerin tasarımının Egli'ye ait olduğu fikri üzerinden çalışılmıştır. Egli'nin ilkokul binalarının tasarımına ilişkin söyledikleri şöyledir:

"Ülkedeki yapı malzemelerini kullanarak ve mümkünse yerel işgücüyle, en basit tasarımla ve en ekonomik şekilde uygulanacak ilkokul modellerini hazırladım. Batı ülkelerindeki pahalı ilkokul inşaatlarıyla mukayese edilmesi tehlikesine rağmen, bu projeleri Ankara'da sergiledim. Bu işin beni memnun eden tarafı, bütün ülkede bu modellere göre yapılmış çok sayıda yeni ilkokul binasının meydana çıkması oldu." (Egli, 2015).

Ernst Egli Maarif Vekaleti'ndeki görevi sırasında "İnşaat Dairesi Başkanlığı" kurulmuş ve Egli bu idari yapının başkanlığını yapmıştır. Görevi gereği teknik geziler yapmak amacıyla Anadolu'yu gezmiş ve ilkokul yapılarının uygulanacağı bölgelerde araştırmalar yapmıştır. Bu dönemde inşa edilen okul yapılarının maliyetleri köylü tarafından karşılandığı için seçilen malzeme ve inşaat tekniği önemli olmuştur. Egli, bu koşulları göz önünde bulundurarak en az maliyetle iyi bir yapının ortaya çıkması için çalışmalar yapmıştır. Yaptığı teknik geziler neticesinde yerel malzemenin temin edilebilirliği ve ucuz maliyetini nedeniyle okulların yapı malzemelerini taş, ahşap ve kerpiç olarak düşünmüş ve yapı malzemeleri ile birlikte bulunduğu bölgenin iklimsel verilerini de dikkate alarak tip projeleri üretmiştir. Bu durumla ilgili, Bakanlığın neşrettiği ve neşrin maksadı kısmında aşağıdaki ifadeyi kullanmıştır:

"Planlar; memlekette mevcut inşa malzemesi üzerine ve asgari masraf düşünülerek yapılmış uzun bir tetkik mahsulüdür. Nitekim birçok yerlerimizde kullanılan kerpiç ve ahşap malzemedan istifade tariki de düşünülmüştür. Diğer

tarafından planları mevcut muallim ikametgahlarının da aynı zamanda köylülerimiz için en münasip ve sıhhi birer ev numunesi olacağını da düşünüyoruz.” (Egli, 2015).

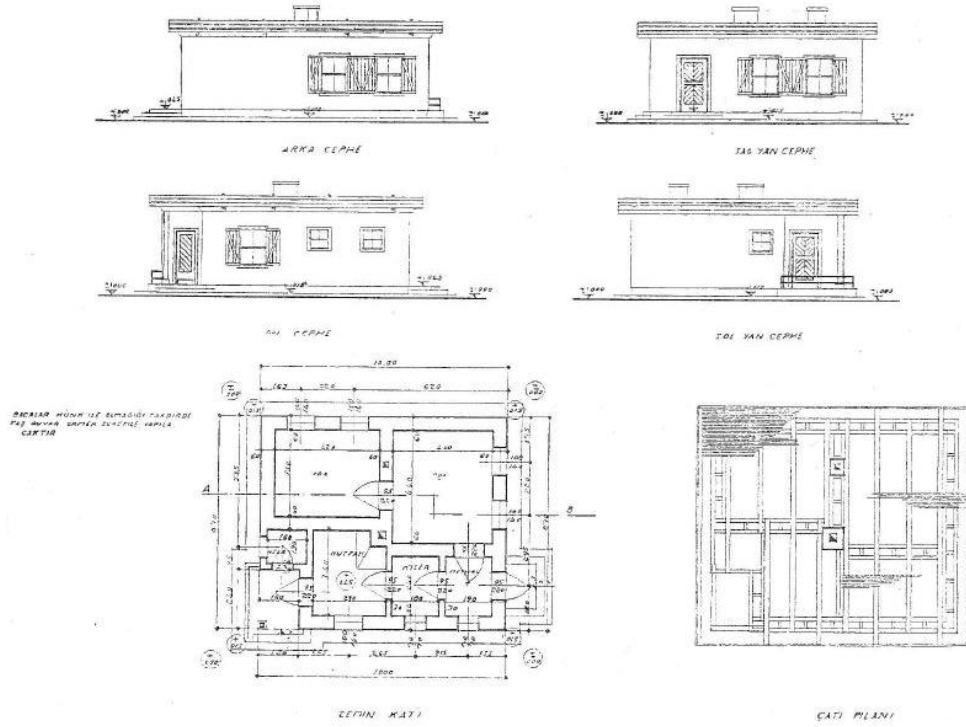
Köy okulları ile birlikte tasarladığı lojman yapılarının aynı zamanda köy içinde üretilecek konutlara da referans vermesini amaçlamıştır. Geleneksel yöntem ve yerel malzemeler ile üretilen bu yapılar köy halkının ekonomisi için de uygun özellikler bulundurmıştır. Lojmanların planlamasında mutfak ve odalar dışında ahır ve kümese de yer vermiştir (Egli, 2015).

Bozdoğan (2002), inşa edilecek köy okulları hakkında şöyle bir bilgi paylaşmaktadır:

“Nafia Vekâletinin tip projelerde ısrarlı olmasına rağmen Maarif Vekâletinin okulların inşa edileceği yöreye özgü, yerel mimariden esintiler barındıran özgün tasarımları tercih ettiği ancak, tip projelerin arazilerin şehre göre daha ucuz olduğu ve rahatça kullanılabilirdiği köylerde uygulanabileceğini kabul ettiği ve tip projeye de olsa köy okullarının Cumhuriyet ideolojisinin simgesi olarak köyün her yerinden görülebilecek, havadar mevkilere inşa edilmesini arzuladığı belirtilir.”

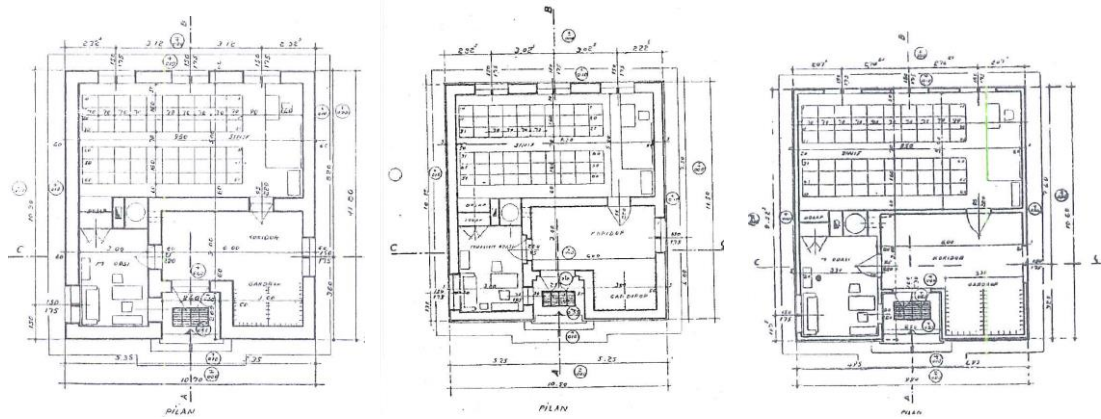
Egli yaptığı seyahatler sonucunda, Anadolu’yu tanımış, şartlarının incelemiş ve ülkenin her köşesine inşa edilebilecek okullar için tip projeler üretmiştir. Ülkemizde zorunlu eğitimin beş yıl olmasına karşın dönemin şartları da göz önünde bulundurularak üç yılda da ilkokuldan mezun olunabiliyordu. Egli tip projeleri üretirken bu durumu da dikkate almıştır (Kul, 2011a).

Egli okulların planlarını bu üç farklı malzemeye uygun olarak geliştirmenin yanında az nüfuslu köyler için bir derslikli, kalabalık nüfuslu köyler için üç derslikli olarak iki alternatif üzerinden çalışmıştır. Bu projelerle birlikte yapının bütünlüğünü sağlayacak şekilde tuvalet ve lojman binalarını da tasarlamıştır. Ayrıca zorunlu eğitimin süresi ve kırsaldaki öğrenci nüfusunu göz önünde bulundurularak bir derslikli üç sınıflı bir tip proje de üretmiştir (Kul, 2010).

Şekil 2.2. Kerpiçten köy muallim evi (Maarif Vekaleti, 1933)

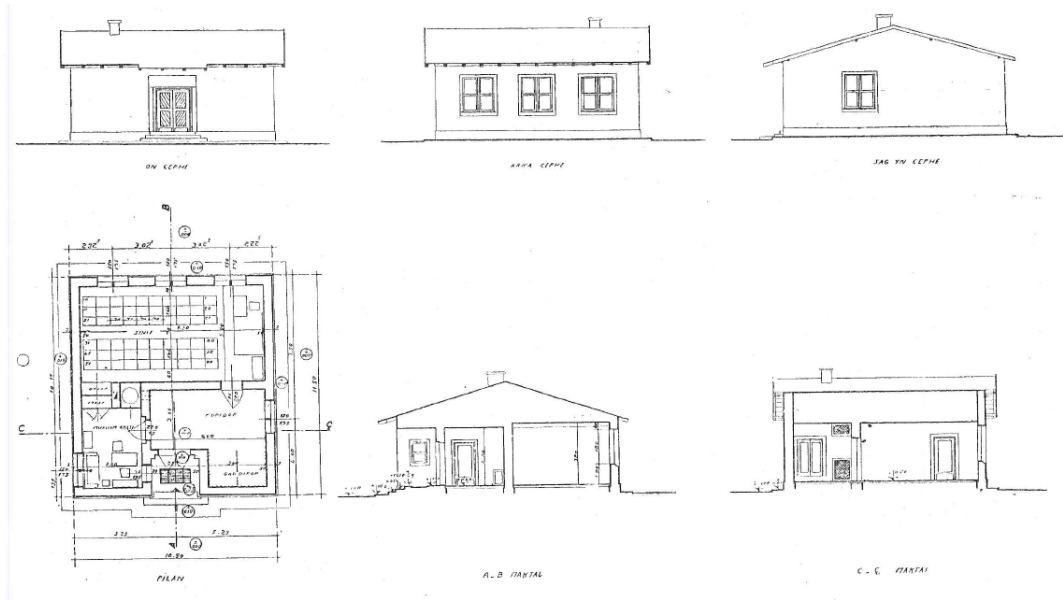
Aşağıda 1933 yılında çıkarılan “İlkmektep Planları Albümü” içinde yer alan tip projelerden örnekler bulunmaktadır. Bu albüm içerisinde inşa edilecek okul yapıları için gerekli bilgilere de yer verilmiştir. Arsanın seçimi, cephenin yönü, ana malzemenin ne olacağı, çatının şekli ve kaplaması, pencerelerin özellikleri gibi bilgiler açıklanmıştır (Maarif Vekaleti, 1933; Kul, 2010; Gökalp, 2019; Kavas, 2020; Dere, 2021).

Şekil 2.3. Kerpiç, taş ve ahşap alternatifleriyle çizilen bir sınıflı köy okulu projeleri (Maarif Vekaleti, 1933)

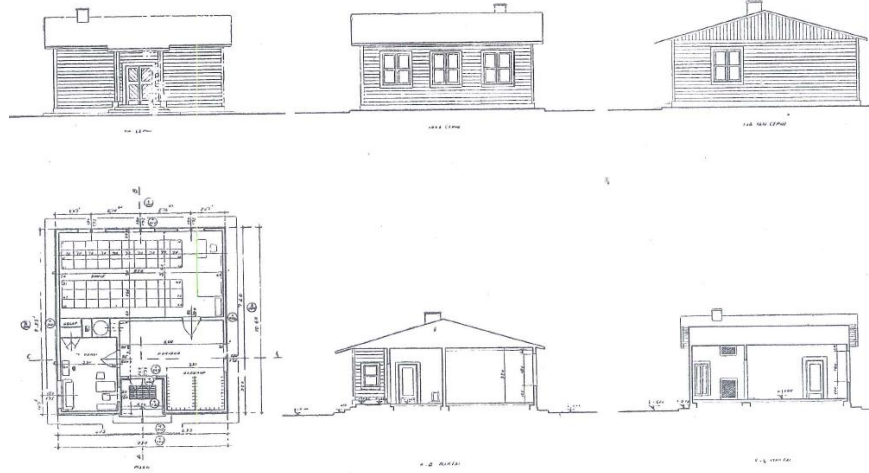
Bir sınıflı köy mektebi projesi

Egli'nin planladığı bir sınıflı köy okulu projesi tipleri plan olarak aynı olsa da kullanıldığı malzemeye göre duvar kalınlıkları ve cephe kaplamaları değişmektedir. Yere ve topoğrafyaya uygun olarak farklı sayılardaki basamaklar ve bir giriş sahanlığı ile girilmektedir. Giriş kısmında bir koridor bulunmaktadır. Bu koridordan küçük bir öğretmen odasına ve dersliğe ulaşım sağlanmaktadır. Dersliğin boyutu yaklaşık 9,50 metreye 5 metredir ve sınıf mevcudu 60 öğrenci olacak şekilde tasarlanmıştır. Dersliği simetrik bölecek şekilde üç adet pencere yer almaktadır (Maarif Vekaleti, 1933; Kul, 2010; Gökalp, 2019; Kavas, 2020; Dere, 2021).

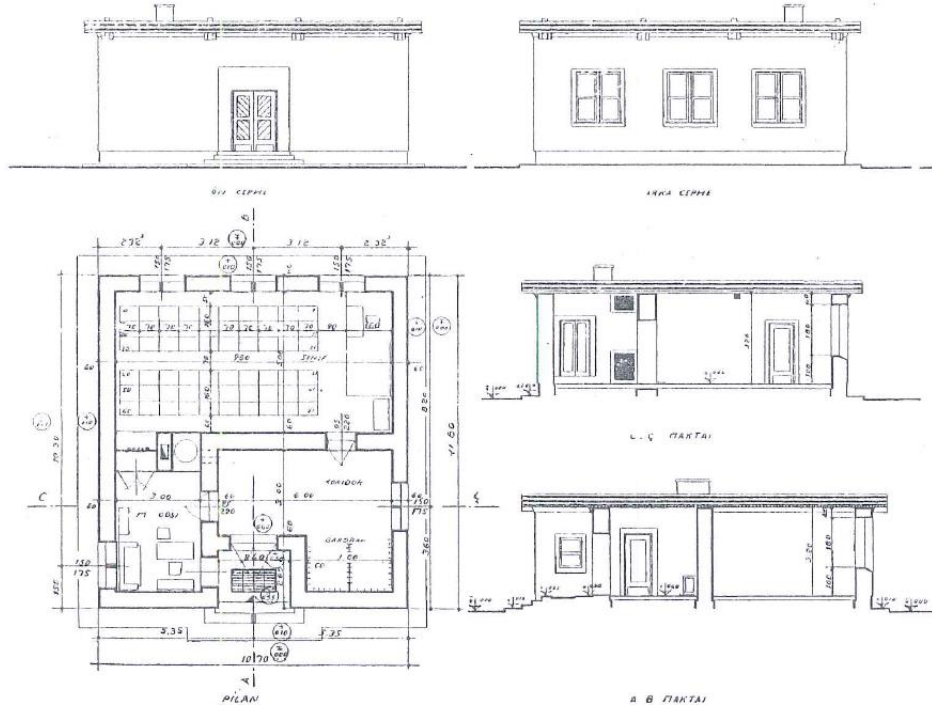
Şekil 2.4. Taştan bir sınıflı köy okulu projesi (Maarif Vekaleti, 1933)

Plan şemaları aynı olsa da farklı malzemeler kullanılması nedeniyle yapıların dış ölçülerinde farklılıklar görülmektedir. Kerpiç malzemeden yapılmış tek derslikli bir köy okulunun dış ölçüleri 11,80 metreye 11,70 metredir. Kerpiç malzemenin özelliği nedeniyle 60 cm kalınlığında duvarlar örülmüştür. Taştan inşa edilen tek derslikli köy okullarında ise dış ölçüler 10,50 metreye 11,50 metre iken tüm duvarlarının kalınlığı 50 cm'dir. Ahşap yapı malzemesinin özellikleri dolayısıyla 20 cm kalınlığı ile en ince duvarlara sahip olan yapıdır. Okul binasının dış ölçüleri ise 9,90 metreye 10,80 metre şeklindedir (Maarif Vekaleti, 1933; Kul, 2010; Gökalp, 2019; Kavas, 2020; Dere, 2021).

Şekil 2.5. Ahşaptan bir sınıflı köy okulu projesi (Maarif Vekaleti, 1933)

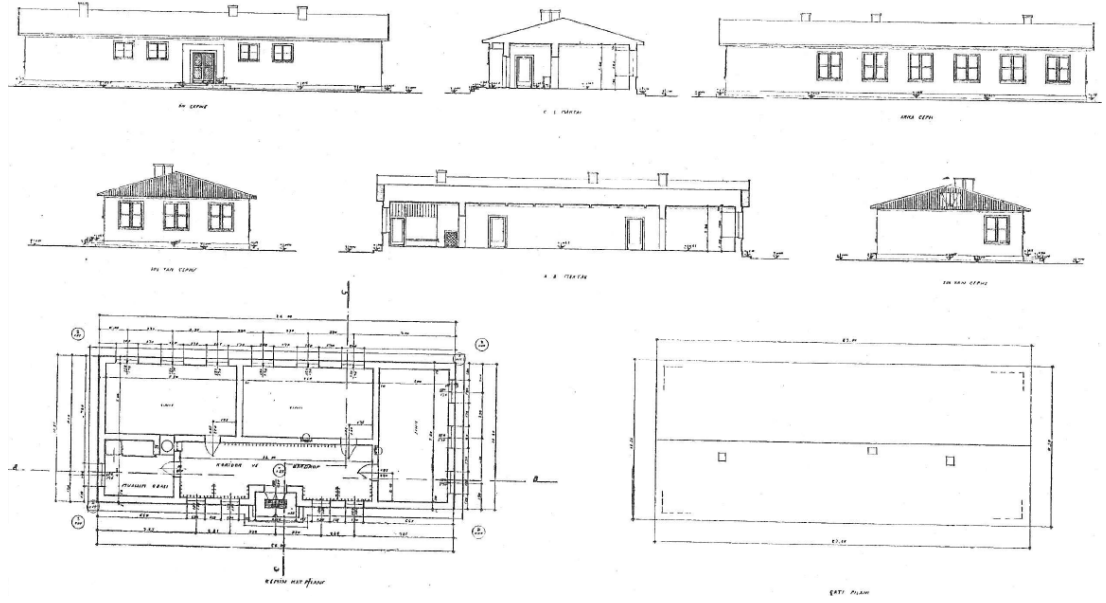
Kerpiçten üretilen okul yapılarının çatıları teras çatı olarak inşa edilip üzerleri saz ile kaplanmıştır. Taş ve ahşap malzeme ile üretilen okullarda çatı eğimi yüzde 20 ile yüzde 30 arasında değişmekte olup kaplama malzemesi olarak sac veya kiremit kullanılmıştır. Bu tipte tuvaletler eğitim yapısının dışında tasarlanmıştır (Maarif Vekaleti, 1933; Kul, 2010; Gökalp, 2019; Kavas, 2020; Dere, 2021).

Şekil 2.6. Kerpiçten bir sınıflı köy okulu projesi (Maarif Vekaleti, 1933)

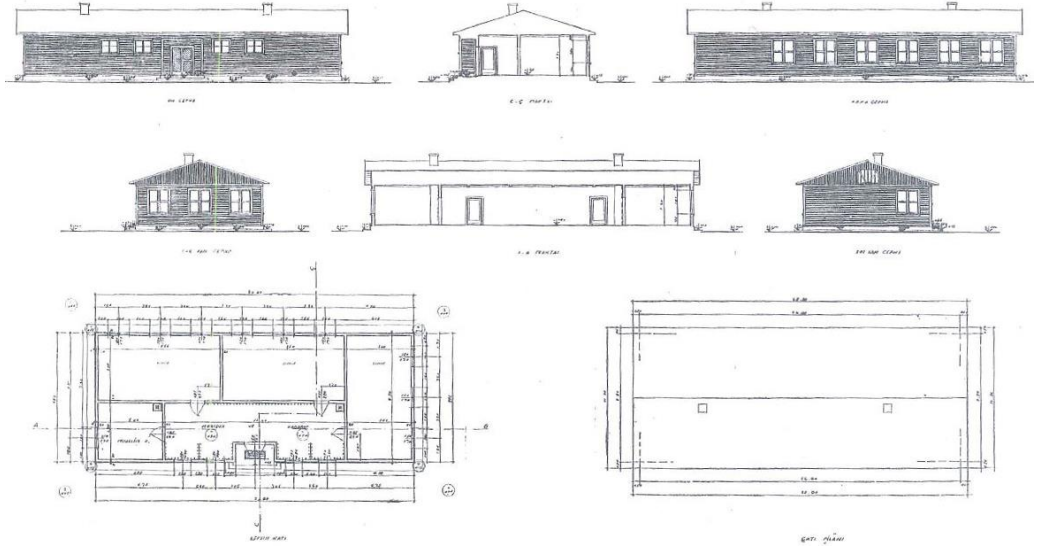
Üç sınıflı köy mektebi projesi

Üç sınıflı köy okulu projesi yapı malzemeleri olarak taş ve ahşap için tasarlanmıştır. Okulun öğrenci kapasitesi 180 olarak düşünülmüştür. Yapının merkezinde yer alan sahanlık ile yapıya girilir. Girişin karşısında iki adet ve sağında bir adet olmak üzere aynı özellikler ve ölçülere sahip toplam üç adet sınıf bulunmaktadır. Girişin solunda ise bir öğretmen odası yer almaktadır (Maarif Vekaleti, 1933; Kul, 2010; Gökalp, 2019; Kavas, 2020; Dere, 2021).

Şekil 2.7. Üç derslikli taştan ilkokul (Maarif Vekaleti, 1933)

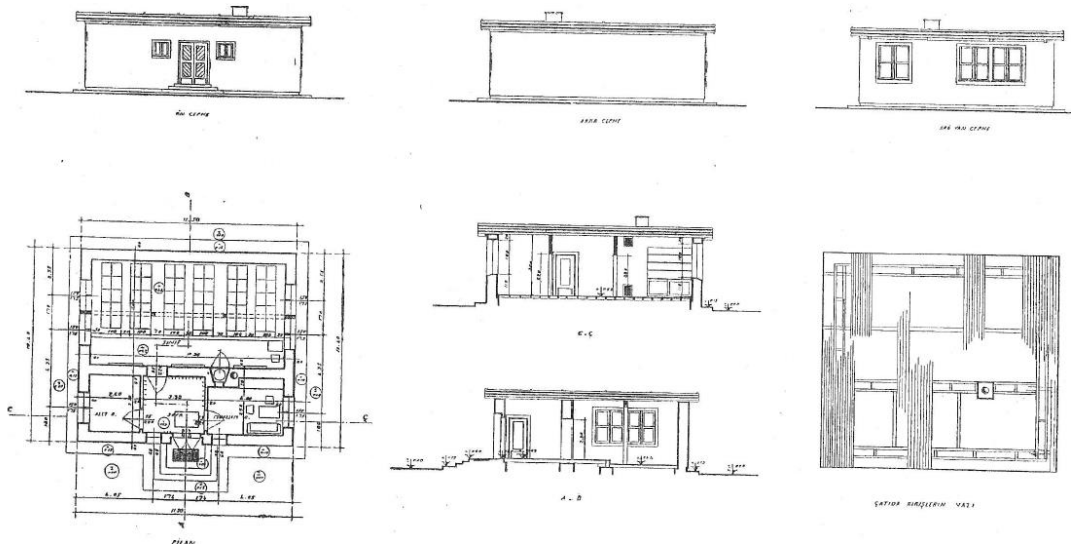
Taş malzeme ile üretilen köy okulu yapılarında dış ölçüler 10,50 metreye 26,00 metre iken duvarların kalınlığı 50 cm'dir. Ahşap malzeme ile üretilen köy okulu yapılarında ise dış ölçüler 9,90 metreye 26,00 metre ve duvarların kalınlığı 20 cm'dir. Bu tipte tuvaletler eğitim yapısının dışında tasarlanmıştır (Maarif Vekaleti, 1933; Kul, 2010; Gökalp, 2019; Kavas, 2020; Dere, 2021).

Şekil 2.8. Üç derslikli ahşaptan ilkokul (Maarif Vekaleti, 1933)

Bir derslikli üç sınıflı köy mektebi projesi

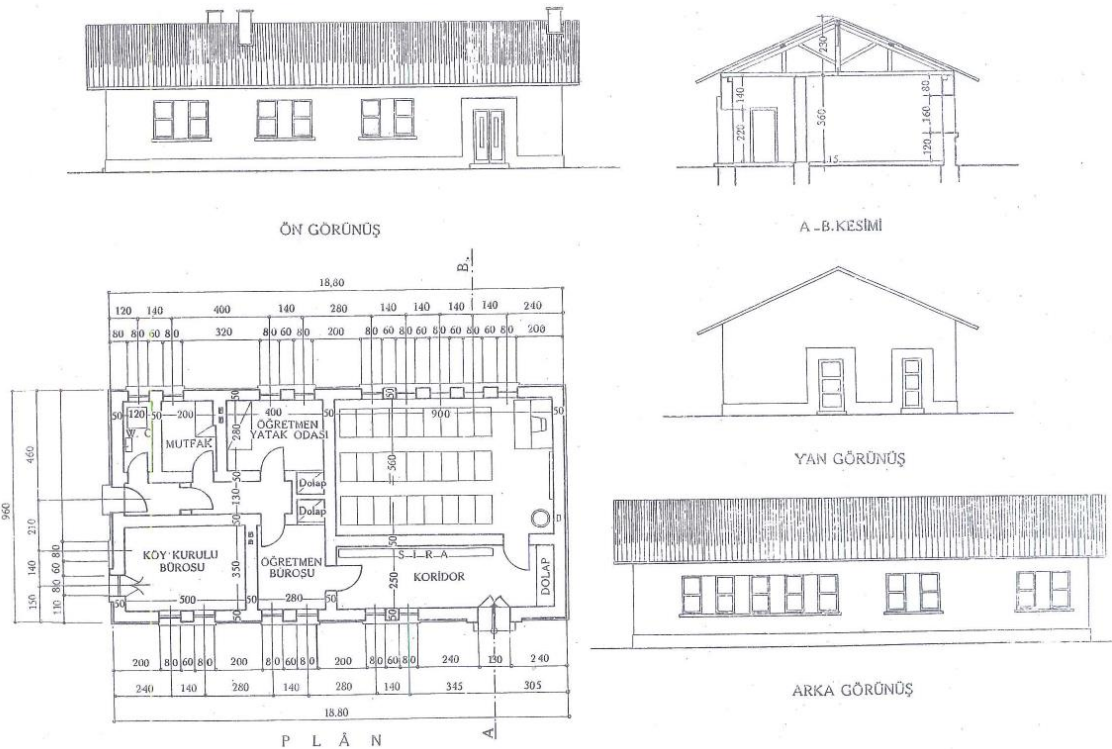
Egri bu tipte zorunlu eğitimin ihtiyacını karşılamak amacıyla büyük bir derslikle üç farklı sınıfın bir arada ders görmesi üzerine tasarımını yapmıştır. Taş, ahşap ve kerpice uygun olarak projelerini oluşturmuştur. Bir derslikli bir sınıflı yapı ile plan şemaları benzerlikler görülmektedir. Bu tipte ek olarak bir alet odası bulunmaktadır (Maarif Vekaleti, 1933; Kul, 2010; Gökalp, 2019; Kavas, 2020; Dere, 2021).

Şekil 2.9. Bir derslik üç sınıflı kerpiçten ilkokul (Maarif Vekaleti, 1933)

Kerpiç malzemeden yapılmış üç sınıflı bir köy okulunun dış ölçüleri 11,58 metreye 10,40 metredir. Kerpiç malzemenin özelliği nedeniyle 60 cm kalınlığında duvarlar örülmüştür. Taştan inşa edilen tek derslikli köy okullarında ise dış ölçüler 10,58 metreye 10,40 metre iken tüm duvarlarının kalınlığı 50 cm'dir. Ahşap yapı malzemesinin özellikleri dolayısıyla 20 cm kalınlığı ile en ince duvarlara sahip olan yapıdır. Okul binasının dış ölçüleri ise 9,60 metreye 10,78 metre şeklindedir. Bu tipte de tuvaletler eğitim yapısının dışında tasarlanmıştır (Maarif Vekaleti, 1933; Kul, 2010; Gökalp, 2019; Kavas, 2020; Dere, 2021).

Bu dönemde okullar ile ilgili üretilen bir diğer yayın ise “Köy Okulu Binası” adlı kaynaktır. 1937’de kabul edilen “Köy Öğretmenleri Kanunu”na göre projelendirilmiş bir okul yapısının bilgisi bu kitapçıkta verilmiştir. Bu tipte 60 kişilik bir derslik, köy kurulu bürosu, öğretmen odası ve buradan geçişi olan bir yatak odalı lojmana yer verilmiştir (Maarif Vekaleti, 1933).

Şekil 2.10. Bir derslik üç sınıflı kerpiçten ilkokul (Maarif Vekaleti, 1933)

2.2.2. 1940-1950 Yılları Arasında Kırsal Eğitim Mimarisi

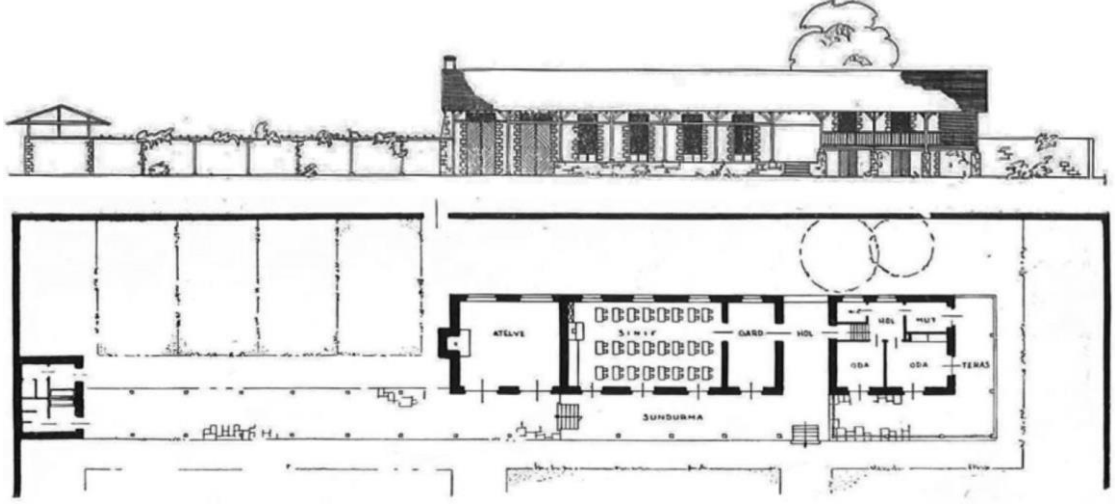
Cumhuriyet'in ilanından sonra en çok ilgi duyulan konulardan birisi eğitim olmuştur. Eğitim ile ilgili çalışmalar yapmaları için yurtdışından bu konuda yetkin donanıma sahip kişiler tarafından araştırmalar yapıp rapor hazırlamaları istenmiştir. Bu raporlarda nüfusun kırsal alanlarda yoğunlaştığı ve buralarda uygulanacak olan eğitimin köy hayatına da katkıda bulunması gerektiğini açıklamışlardır. "İlk Muallim Mektepleri" ve "Köy Muallim Mektepleri" bu doğrultuda Köy Enstitülerine zemin hazırlamıştır. 1931 yılında köy okullarında köy yaşantısına katkı sağlamak amacıyla tarım ve sanat eğitimin verileceği Cumhuriyet Halk Fırkası'nın programında açıklanmıştır (Tekin, 2018; Temizer ve Özkan, 2018).

1935 yılında İlköğretim Genel Müdürü görevine getirilen İsmail Hakkı Tonguç, ilköğretim sistemindeki sorunları tespit etmek amacıyla Anadolu'da birçok ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyaretlerinde toplam 9150 köyü gezmiştir. Buradan elde ettiği veriler sonucunda Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ile birlikte "Köy Enstitüleri Kanun Tasarısı"nı oluşturmuşlardır. Bu tasarı ile kırsalda yoğun olan nüfusun eğitim seviyesini yükseltmek amaçlanmıştır. Aynı zamanda üretici konumda olan köy nüfusunun üretim konusunda da eğitim almasını hedeflenmiştir. Köy Enstitüleri ile birlikte öğretmenlerde iş eğitimi dersleri de alınabilmekte ve tarıma elverişli alanlarda üretim yapılabilmektedir (Tekin, 2018).

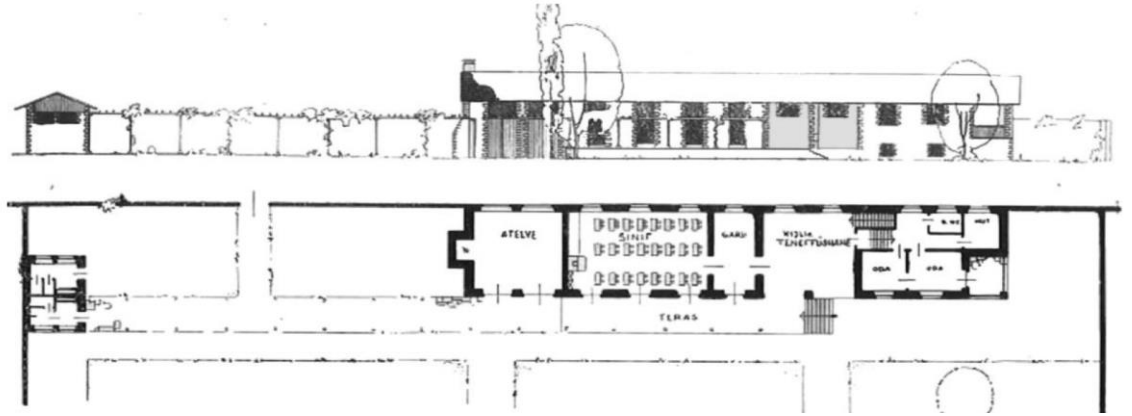
1940 yılında Köy Enstitüleri'nin eğitime başlamasıyla buradan mezun olan öğretmenlerin eğitim verecekleri köylerde hızlı ve sayıca fazla ilköğretim yapısına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle 1940 yılında bir mimari yarışma projesi yapılmıştır. Şartnameye göre bu ilkokul yapıları her ilin köylerinde inşa edilecek özelliklere sahip olmalıdır. Bu nedenle soğuk, ılıman ve sıcak iklim bölgelerine uygun olacak şekilde üç farklı tip proje beklenmektedir (Anonim, 1940).

İlkokul yapıları için verilen ihtiyaç listesinde 50 kişi kapasiteli bir sınıf, vestiyer, ağaç ve demir işlerinde kullanılmak üzere bir işlik ve odunluk yer almaktadır. Aynı zamanda iki odalı, mutfaklı ve banyolu bir öğretmen lojmanında ihtiyaç listesinde belirtilmiştir.

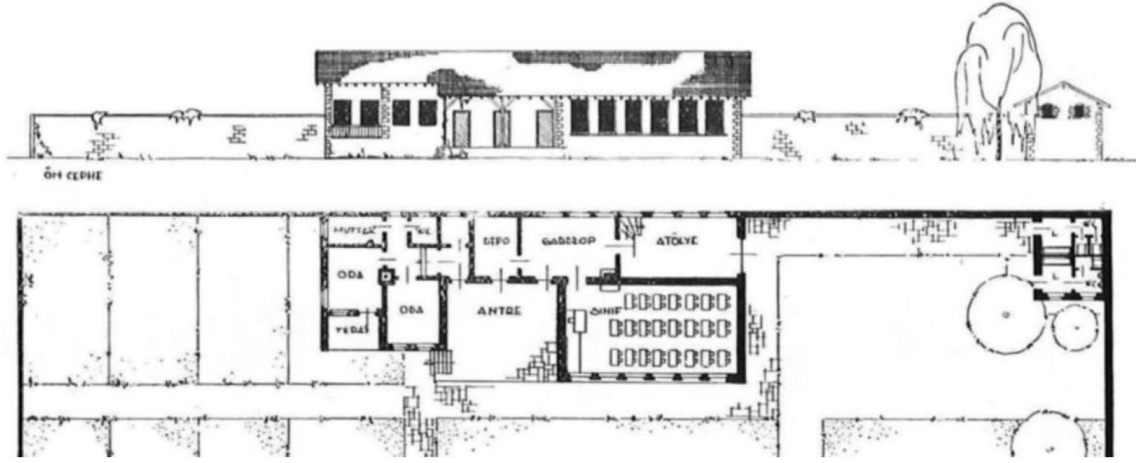
Yarışma içinde yapı malzemeleri, inşaat teknikleri, çatı sistemleri, yalıtım özellikleri, bina ölçeğinin yükseklikler oranları gibi kriterlerle projeler değerlendirilmiştir. Yarışmayı Asım Mutlu ve Ahsen Yapanar'ın hazırladığı tip projeler kazanmıştır (Anonim, 1941).

Şekil 2.11. Köy Enstitüsü projesi planı (sıcak iklim tipi) (Anonim, 1941)

Şekil 2.12. Köy Enstitüsü projesi planı (ılıman iklim tipi) (Anonim, 1941)

Şekil 2.13. Köy Enstitüsü projesi planı (soğuk iklim tipi) (Anonim, 1941)

Ahsen Mutlu ve Asım Yapanar'ın birinci seçilmesinin sonunda tip projeler olmasına rağmen yerleşkenin ihtiyaçları, yerel malzeme, teknik ve bütçe gibi nedenlerden dolayı köy okulları arasında farklılıklar oldukça fazladır. Köy Enstitülerinin kapanması sürecine kadar burada eğitim görüp mezun olan öğretmenler gittikleri köylerde bu tip projelere uygun olarak hızlıca okullar inşa edip eğitim vermeye başlamışlardır (Kul, 2010).

19 Haziran 1942'de kabul edilen "Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu" ile ilkokulların sınıflandırma sistemi değişmiştir. Bu tarihe kadar beş yıllık olan okullardan köy okulları ayrılarak, eğitimin içeriği ve süresine göre yeniden sınıflandırılmıştır (Maarif Vekaleti, 1943).

Bu sınıflandırma şöyledir:

1. Eğitimli köy okulu (öğretim süresi 3 yıl)
2. Öğretmenli köy okulu (öğretim süresi 5 yıl)
3. Öğretmenli ve eğitimli köy okulu (öğretim süresi 5 yıl)
4. Köy bölge okulları (yatılı – yatısız, öğretim süresi ilkokulla birlikte 9 yıl)
5. Köy ve bölge meslek kursları (ilkokul mezunları ve yetişkinler için) (Maarif Vekaleti, 1943).

Bu okulları başarı ile tamamlayan öğrencilerin Köy Enstitülerine gönderilmesi öngörülmüştür. Okul binalarının yapımı için köylüye düşen hizmetler bu kanunun 25. maddesinde şöyle ifade edilmiştir:

“Köy halkından olan veya en az on altı aydan beri köyde yerleşmiş bulunanlardan 18 yaşını bitiren ve 50 yaşını geçmeyen her vatandaş, köy ve bölge okullarının kurulmasına, bu binalara su temin edilmesine, okul yollarıyla bahçelerinin yapılmasına ve bunların onarılması ile ilgili işler tamamlanıncaya kadar yılda en çok yirmi gün çalışmaya mecbur tutulur.” (Maarif Vekâleti, 1943’ten aktaran Gönen Cengiz, 2008)

Köy Enstitüleri, çok para harcanması fakat bunun karşılığının alınmaması, köy öğretmenlerinin fazla sorumluluk alması, eğitimin teorik ve uygulamalı olarak karma şekilde verilmesinin zorlukları gibi nedenlerle 1954 yılında kapatılmış ve ilköğretim okullarına dönüştürülmüştür (Tangülü, 2008).

2.2.3. 1950-1980 Yılları Arasında Kırsal Eğitim Mimarisi

1950 yılında hükümet değişmiş ve her alanda olduğu gibi eğitim alanında da değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin en önemlisi bu zamana kadar köylü tarafından karşılanan köy okulu inşaat maliyetleri ile ilgili olmuştur. Yeni Milli Eğitim Bakanı, köy okullarının köylüye yaptırmanın dezavantajlarını açıklayarak artık ilkokulların devlet tarafından yapılacağını, sonucunda daha sağlam yapıların ortaya çıkacağını ve köylünün üzerinde olan mali sorumluluğun azalacağını belirtmiştir (Gönen Cengiz, 2008).

Yeni Hükümet köy okulu, öğretmenevleri ve sağlık çalışanları için yapılan köy lojmanlarının inşası için İl Özel İdare bütçelerinden ödenek ayırmıştır. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri bir konuşmasında konu ile ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Köyde ve şehirde okula devam oranı daimi suretle artmaktadır ve bu artışı daha da çoğaltmak için gerekli tedbirler alınmaktadır. Şunu derhal ifade etmek isterim

ki, Türk köylüsü çocuğunu okutmak için elinden geleni yapmaktadır. Artık köye okulu zorla kabul ettirme devri arkada kalmıştır.” (MEB, 1952’ten aktaran Gönen Cengiz, 2008)

Tevfik İleri, ilköğretimin sorunlarını, okul binası ve öğretmen meselesi olarak gördüklerini fakat bir önceki dönemin bu konudaki çözümlerinin köylüye pahalıya ve eziyete mal olduğunu ifade etmiştir. Ancak burada, büyük bir eğitim seferberliği açan, köy eğitimi sorununu güncel ve ivedilikle halledilmesi gereken bir sorun olarak gören, daha önceki Eğitim Bakanları da unutulmamalıdır. Ülkesi yeni harpten çıkmış, yurdun her tarafından yepyeni bir kültür ve imarla, yeni bir Türkiye yaratmak için seferberlik açan kişilerin çabaları ve o günkü Türkiye’nin ekonomik ve sosyal koşulları da göz önünde tutulmalıdır. Bu açıklamalar göstermektedir ki iktidar değişikliği ile beraber eğitim ekonomisi ve politikasında da değişiklikler yapılmıştır (Cicioğlu, 1985’ten aktaran Gönen Cengiz, 2008).

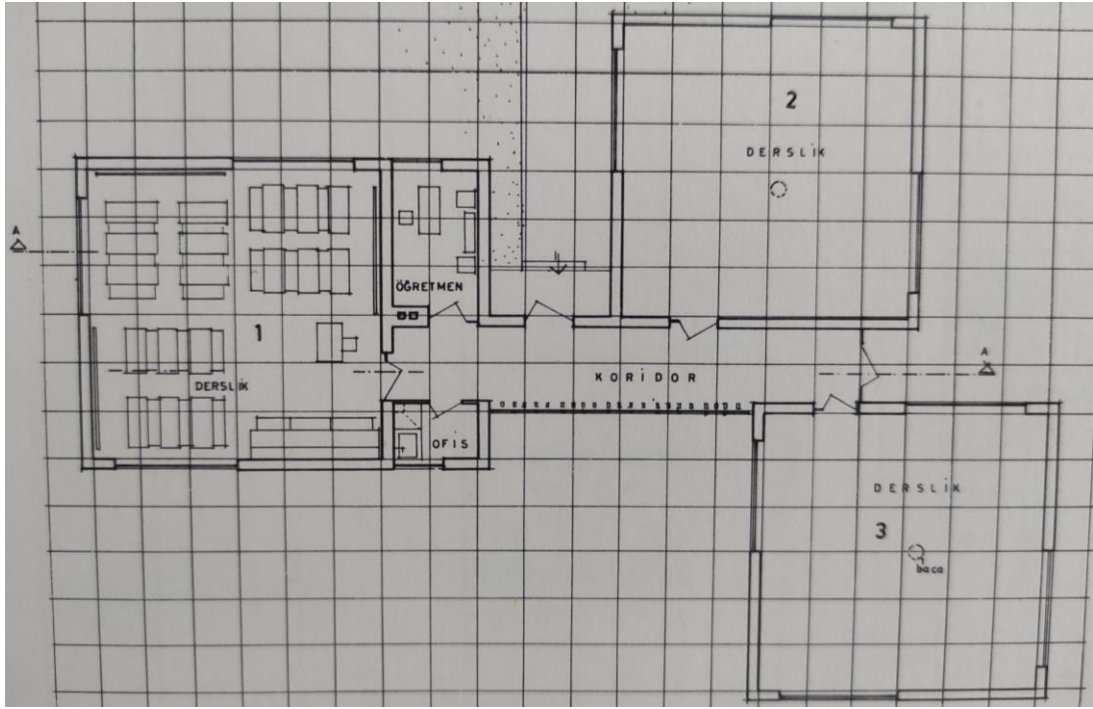
1960 yılında ise yapılan askeri müdahale sonucu devletin siyasi yapısı yeniden el değiştirmiştir. Yeni yönetim 1961 yılında “İlköğretim ve Eğitim Kanunu”nu getirerek ilköğretim sisteminde düzenlemeler yapmıştır. Kanunlara bağlı olarak ilkokullar sınıflara ayrılmış, planlaması yapılmış, yönetim ve denetim şekli değişmiştir. Köy okullarının ve yatılı okulların inşaatına da bu dönemde hızlanmıştır (Cicioğlu, 1985’ten aktaran Gönen Cengiz, 2008).

Eğitim sisteminin tekrar kentte ve kırsalda aynı şekilde devam etmesiyle ilkokul yapılarının mimarileri de farklılaşmaya başlamıştır. Kısa zamanda çok sayıda eğitim yapılarına ihtiyaç duyulması nedeniyle Bayındırlık Bakanlığı tarafından tıpkı geçmişteki gibi ilköğretim yapıları için tip projeler üretilmiştir. Tip projeler ile yerel özellikler dikkate alınıp bölgelere göre ayrıştırılarak her yere uygulanabilir projeler elde edilmiştir. Bakanlık 1961, 1962 ve 1966 yıllarında farklı nitelikte projeler üretmiştir (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).

1961 tipi ilkokulları

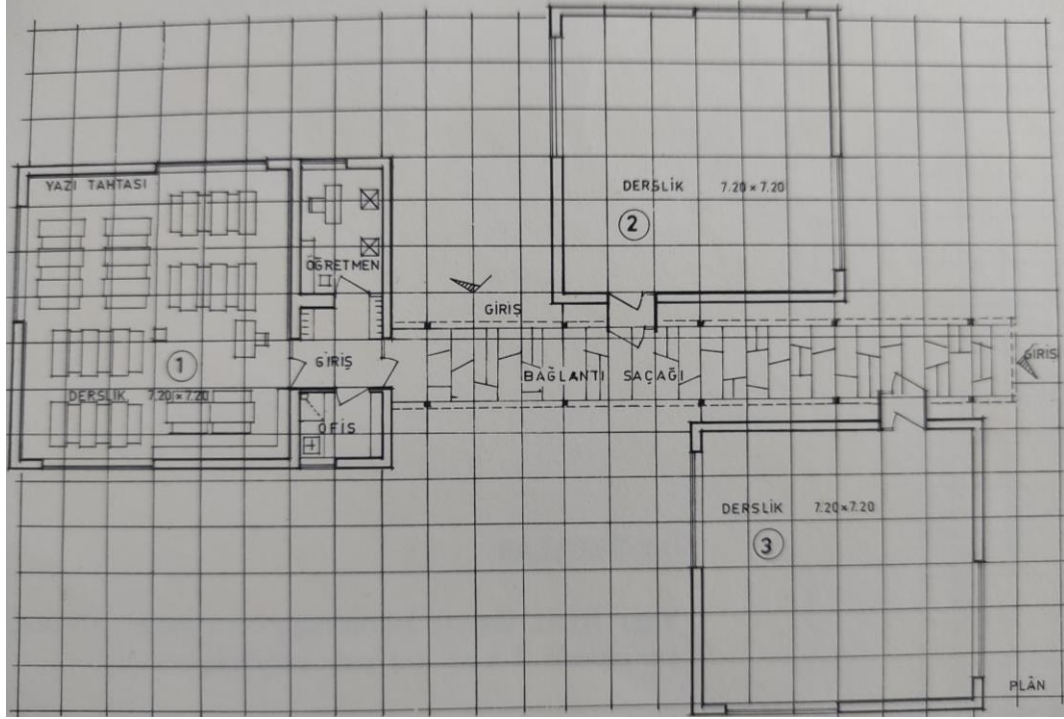
1961 yılı tip projelerinin içeriği bir, iki ve üç derslikli Akdeniz, Güney Akdeniz ve dağ-kara-yayla tipi köy ilkokulları; bir, iki ve üç derslikli köy ilkokulu, tuvalet ve deposu; öğretmen lojmanı ve beş derslikli ilkokul binaları şeklindedir (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).

Akdeniz tipinde bir sınıflı ve öğretmen odalı bir derslikli 7,2 metreye 10,4 metre boyutlarında köy okulu tip projesi mevcuttur. Derslik sayısı artırılması gerektiği durumda kapalı koridor sistemi ile 7,2 metreye 7,2 metre boyutlarında derslikler eklenerek derslik sayısı artırılmıştır. Cephede büyük yatay pencereler görülmektedir. Çatı kaplama malzemesi bilinmemekte olup biçimi beşik çatıdır. Eğitim yapısının dışında lojman ve tuvalet çözülmüştür (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).

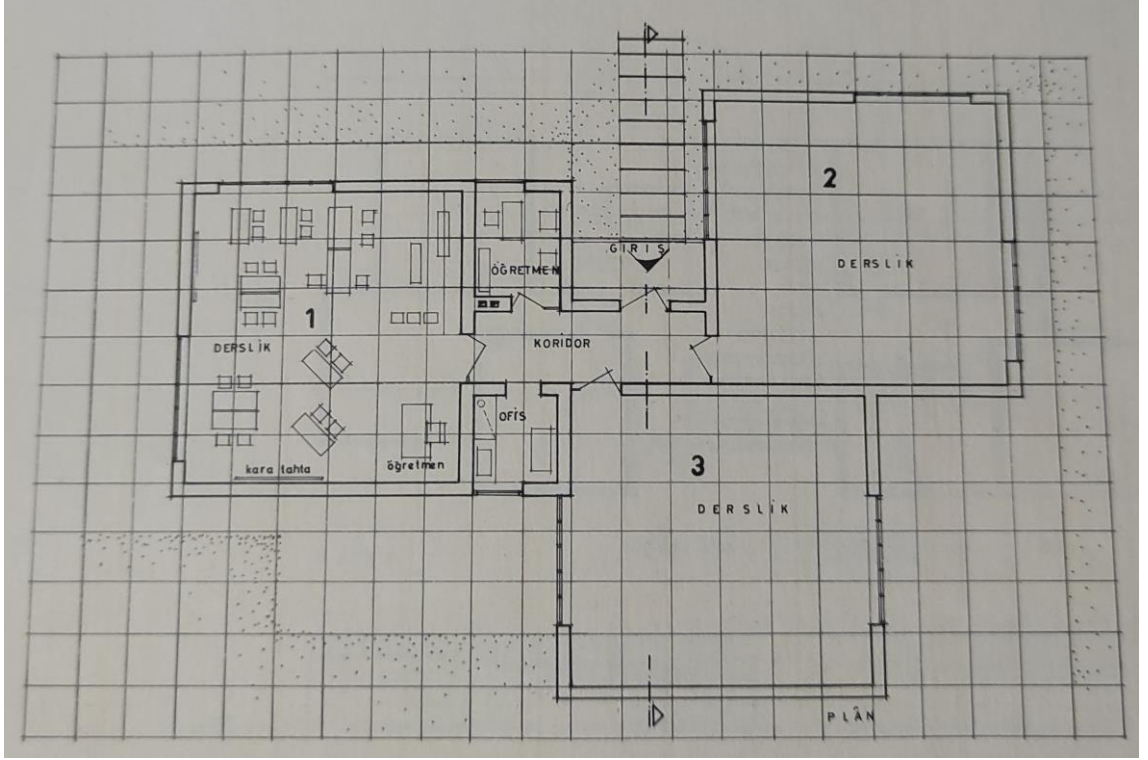
Şekil 2.14. 1961 yılı üç derslikli Akdeniz tipi köy ilkokulu planı (Bayındırlık Bakanlığı, 1974)

Güney Akdeniz tipinde Akdeniz tipinden farklı olarak derslik sayısı artırılması gerektiği durumda açık koridor sistemi ile derslikler eklenmiştir. Ek dersliklerin girişlerinde çift kapı kullanılarak iklimlendirme sağlanmıştır (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).

Şekil 2.15. 1961 yılı üç derslikli Güney Akdeniz tipi köy ilkokulu planı (Bayındırlık Bakanlığı, 1974)

Dağ-kara-yayla tipinde yapıların boyutları diğer tiptekilerle aynı olup bir araya geliş biçiminde farklılıklar görülmüştür. Soğuk iklim şartları göz önünde bulundurularak derslikler küçük bir kapalı koridor üzerinde birbirine bağlanmıştır (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).

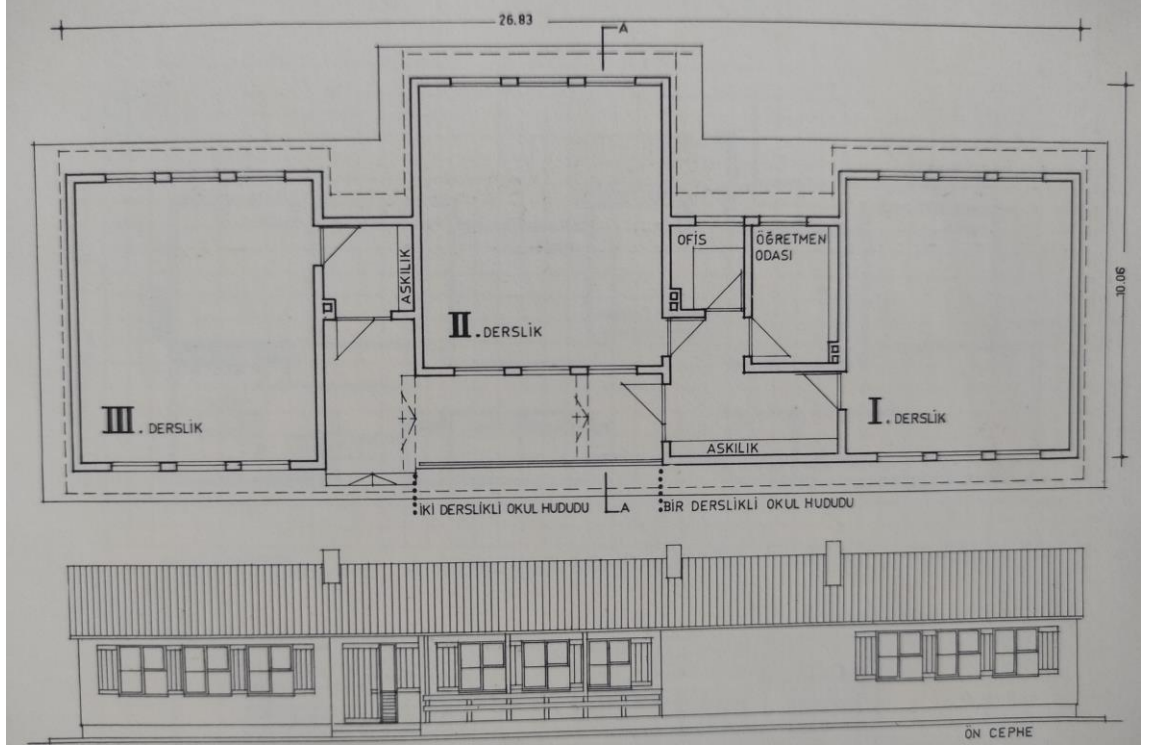

Şekil 2.16. 1961 yılı üç derslikli dağ-kara-yayla tipi köy ilkokulu planı (Bayındırlık Bakanlığı, 1974)

1962 tipi ilkokulları

1962 yılı tip projelerinin içeriği bir, iki ve üç derslikli etaplanabilir köy ilkokulları, bir, iki ve üç derslikli köy ilkokulu, tuvalet ve deposu; öğretmen lojmanı, beş derslikli şehir-kasaba ilkokulu ve on derslikli şehir-kasaba ilkokulu binaları şeklindedir (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).

1962 yılı köy okulu tipi ihtiyaca bağlı olarak azalıp artan derslik sayısına göre planlanmıştır. En kalabalık halinde eşit boyutlarda üç derslik, öğretmen odası ve askılık bulunmaktadır. Birinci ve ikinci derslik aynı koridora bağlanırken üçüncü dersliğin kendine ait bir koridorunda bulunmaktadır. Cephede pencereler için ahşap kepenkler düşünülmüş olup çatısı için beşik çatı sistemi uygun görülmüştür (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).

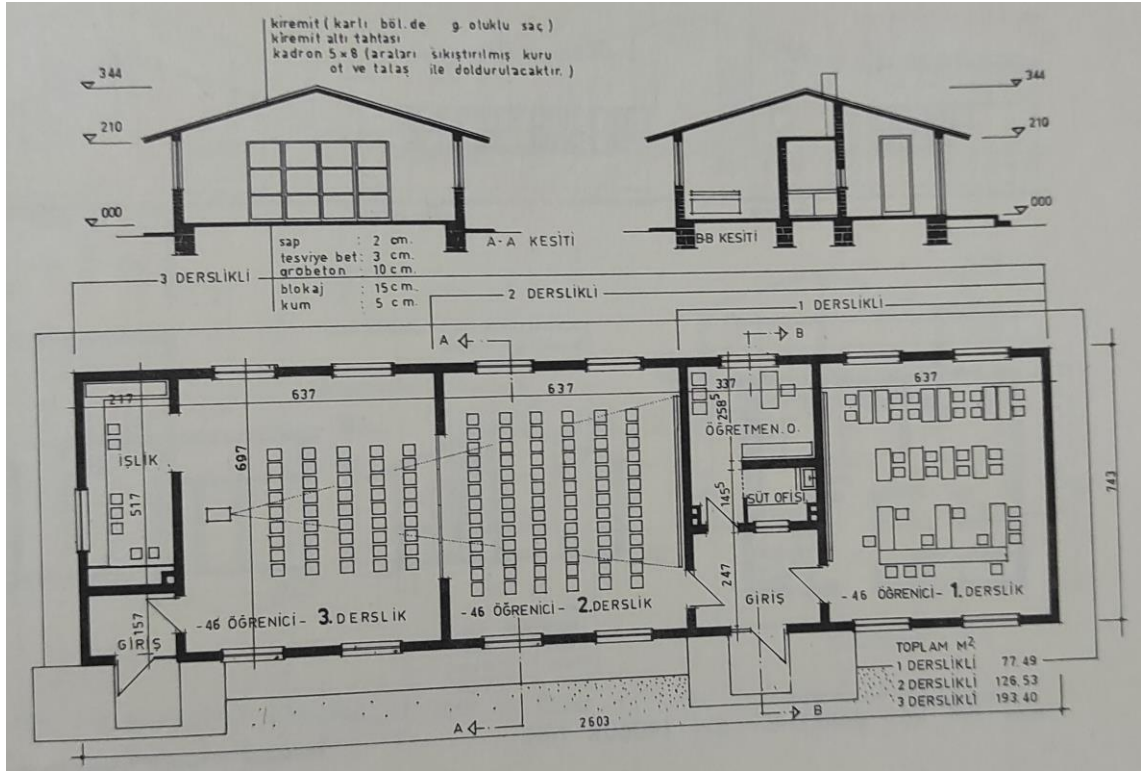

Şekil 2.17. 1962 yılı köy ilkokulu planı ve derslik sayısına göre etaplanması (Bayındırlık Bakanlığı, 1974)

1966 tipi ilkokulları

1966 yılında ise tip projeler bir, iki ve üç derslikli etaplanabilir köy ilkokulları, bir, iki ve üç derslikli köy ilkokulu, tuvalet ve deposu; küçük tip öğretmen evi, büyük tip öğretmen evi, beş derslikli şehir-kasaba ilkokulu ve on iki derslikli şehir-kasaba ilkokulu binaları şeklindedir (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).

Köy okulu tipinde duvar kalınlıkları ve çatı örtüleri değiştirilerek tüm iklim tiplerine uyacak şekilde tasarlanmıştır. Her bir sınıfın kapasitesi 46 öğrenci olacak şekilde düşünülmüştür. Bir ve iki derslikli tiplerde aynı giriş kapısı ve antre kullanılmıştır. Derslik sayısı üç olduğu durumda ikinci bir giriş yapılmıştır. Bu dersliğe bir işlik alanı da eklenmiştir. Üç derslikli tipte üçüncü ve ikinci derslik arasında bulunan kapılar açılarak köyün sosyal faaliyetlerinde kullanılması için geniş bir hacim oluşturulmuştur. Yapım sistemi taş - tuğla yığma olarak düşünülmüş, çatı eğimi betonarme plak tasarlanmıştır. Cephe görünüşlerinde pencereler üzerinde ahşap kepenkler görülmüştür (Bayındırlık Bakanlığı, 1974).

Şekil 2.18. 1966 yılı köy ilkökulu planı ve kesitleri (Bayındırlık Bakanlığı, 1974)

1961 yılında çıkan “İlköğretim ve Eğitim Kanunu” 1973 yılına kadar uygulanmıştır. 12 Mart 1971 Muhtırası sonrasında 1973 yılında kabul edilen “Millî Eğitim Temel Kanunu” ile uygulanan eğitim sistemi baştan ele alınarak büyük düzenlemelere tabi tutulmuştur (Gönen Cengiz, 2008). Bu nedenle 1973’ten sonraki eğitim mimarisi, farklı politikalar ile şekillendiğinden tezin kapsamı dışında tutulmuştur.

“Millî Eğitim Temel Kanunu” ile beş yıllık ilkökul ve üç yıllık ortaokul birleştirilerek sekiz yıllık “Temel Eğitim Okulu” adını almıştır. Böylece temel eğitim okullarında birinci kademeyi tamamlayanlara ilkökul, ikinci kademeyi tamamlayanlara ise temel eğitim diploması verilmiştir. 1976 yılına kadar pilot bölge olarak tüm yatılı bölge okullarında “Temel Eğitim Uygulaması” modeline geçilmiştir. Bu modelin ilk ve ortaokullarda uygulanması ve pilot bölgenin genişlemesi ilke olarak benimsenmiştir. Fakat 1970’li yıllarda bu çalışmalara rağmen ülkenin bulunduğu politik-toplumsal durum nedeniyle istenilen sonuçları vermemiştir. “Temel Eğitim Modeli” yurt çapında yaygınlaşmamış, pilot bölge uygulamaları ile sınırlı kalmıştır (Gelişi, 2005).

12 Eylül 1980 tarihinde TSK yönetime el koymuş ve sonucunda Türkiye Cumhuriyet'i Anayasası değiştirilmiştir. 1982'de kabul edilen anayasa ile eğitim alanında düzenlemeler yapılmıştır (Gökçe, 2004). 12 Ekim 1983'te "İlköğretim ve Eğitim Kanunu" çıkarılmıştır. Bu kanunla ilköğretim okullarının sayısını arttırmak, eğitim veren öğretmenlerin sayısını arttırmak ve daha çok öğrencinin ilköğretime ulaşmasını sağlamak amaçlanmıştır (Akyüz, 2001).

2.2.4. 1980 Sonrası Taşınmalı Eğitime Geçiş Dönemi ve Eğitim Mimarisine Etkileri

Ülkemizde eğitim kalitesinin artması amacıyla bu alanda çeşitli yenilikler ve değişiklikler yapılmıştır. 5 yıl olan zorunlu eğitim sistemi 1997 yılında 8 yıllık kesintisiz eğitim olarak değiştirilmiştir. Bu sistem 2012 yılında 4+4+4 modeliyle ilkokul+ ortaokul+ lise olarak ayrılmıştır. Böylece okulların da mekânsal kurguları ve ihtiyaçları değişmiştir. Mekansal durumun izin verdiği bazı okullarda veya mevcut öğrenci sayısı az olan kırsal bölgelerde ilkokul ve ortaokul aynı binada eğitim görebilmektedir. Fakat genellikle bu iki farklı eğitim düzeyi farklı yapılarda eğitim almaktadır (Koç, 2000).

Taşınmalı eğitim sistemi, zorunlu eğitimin sekiz yıl olması yönündeki denemeler, köyden kente artan göç ile azalan öğrenci sayıları, farklı düzeydeki öğrencilerin aynı dersliklerde eğitim görmesinin önüne geçilmesi amacıyla uygulanmaya başlanmış bir Milli Eğitim Bakanlığı projesidir (Kavak, 1997). Bunların yanında ekonomik kaygıların da güdüldüğü bilinmektedir. Taşınmalı eğitim sistemi sonucunda MEB köy okullarına öğretmen atamak görevinden muaf olmuştur (Akyüz, 2007).

Taşınmalı eğitim sistemi kırsaldan kente göçün sonucu olarak ortaya çıksa da aynı zamanda bu yönde göçü hızlandırıcı etkenlerden biri olmuştur. Köy nüfusunun göçle azalmasıyla birlikte taşınmalı sistem sonucunda köyün gelişimi ve hareketliliği de azalmıştır. Bu sistem sadece kırsalda değil kent açısından da yapılaşmanın yoğunlaşması, açık alanların giderek azalması gibi olumsuz sonuçlar doğurmuştur (Akyüz, 2007).

Taşımali eğitim sistemi ile ilgili denemeler 1989-1990 yıllarında başlanmış ve pilot bölgeler olarak Kırıkkale ve Kocaeli seçilmiştir. Olumlu sonuçların alındığı değerlendirilerek taşımali eğitim yapan okulların sayıları arttırılmıştır (MEB, 1994). Taşımali eğitim sisteminin uygulama alanları kademeli olarak genişletilerek 1992-1993 yıllarında toplam 43 il ve 325 ilçede uygulanarak 938 okul bu sistemde merkez okula dönüştürülmüştür (Büyükkaragöz ve Şahin, 1995).

Çizelge 2.1. 1999-2000 yılı taşımali eğitim uygulaması yapılan bazı illerdeki ve Türkiye toplamındaki okul ve öğrenci sayısı (Koç, 2000'den değiştirilerek alınmıştır.)

İLLER	TAŞIMALI EĞİTİM YAPILAN İLÇE SAYISI	TAŞINAN MERKEZ OKUL SAYISI	TAŞINAN OKUL SAYISI	TAŞINAN ÖĞRENCİ SAYISI							
				TOPLAM			1-5. SINIFLAR		6-8. SINIFLAR		
				TOPLAM	ERKEK	KIZ	ERKEK	KIZ	ERKEK	KIZ	
ADANA	13	119	339	12.015	6.353	5.662	2.979	2.713	3.374	2.949	
AFYON	18	90	285	8.390	3.972	4.418	1.110	1.046	2.862	3.372	
ANKARA	23	134	597	12.118	6.288	5.830	3.218	3.279	3.070	2.551	
ARDAHAN	6	36	151	3.850	2.348	1.502	494	310	1.854	1.192	
BURSA	16	139	563	18.930	10.178	8.752	5.841	5.370	4.337	3.382	
ÇANAKKALE	11	96	528	12.747	6.746	6.001	3.984	3.647	2.762	2.354	
DİYARBAKIR	9	31	228	5.278	4.386	892	2.058	535	2.328	357	
İSTANBUL	8	35	56	6.472	3.664	2.808	1.622	1.150	2.042	1.658	
İZMİR	23	144	503	15.327	8.002	7.325	3.706	3.398	4.296	3.927	
KIRIKKALE	9	16	147	2.547	1.356	1.191	698	634	658	557	
KOCAELİ	6	65	388	11.235	6.187	5.048	3.182	2.924	3.005	2.124	
MUŞ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
SAMSUN	15	145	496	17.260	9.259	8.001	1.808	1.668	7.451	6.333	
ŞANLI URFA	9	50	482	9.665	7.557	2.108	2.865	901	4.692	1.207	
ŞIRNAK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
TRABZON	17	152	428	16.726	8.842	7.884	4.305	4.067	4.537	3.817	
ZONGULDAK	6	93	500	18.357	9.454	8.903	4.263	3.887	5.191	5.016	
TÜRKİYE	780	5.341	22.282	619.324	338.767	280.557	146.566	130.415	19.226	150.299	

2000 yılına ait verilere bakıldığında taşımali eğitim yapılan okullar ve öğrenci sayıları bazı illerde ve Türkiye genelinde tablodaki gibidir (Çizelge 2.1.). Bu verilere bakılarak Ankara, İzmir, Samsun, Bursa, Çanakkale gibi bazı illerde taşımali eğitim sisteminin yoğun olarak uygulandığı görülmektedir. Aynı zamanda Muş ve Şırnak'ta olduğu gibi 2000 yılında bu illerde taşımali sistemin uygulanmadığı görülmektedir. MEB tarafından hazırlanan raporda 2020 yılında taşımali eğitim gören ilk ve ortaöğretim öğrenci sayısı 1

153 211 olduğu bilgisi verilmiştir (Anonim, 2022ı). Bu bilgilere bakılarak günümüzde de taşımali eğitim sistemi uygulamasının devam ettiği ve öğrenci sayısının giderek arttığı görölmektedir.

Milli Eğitim Şurası Ön Hazırlık Çalışmaları Raporu'nda: ilköğretim yapılarında yer alan işliklerin yeterli donanımda olmadığı, taşımali eğitim sisteminde özellikle taşımali öğrenciler için yemekhane/beslenme alanları ilgili sorunların gözlemlendiği, bu sistem sonucunda boşalan okul binalarının atıl durumda olduğu, sekiz yıllık zorunlu eğitimin verildiği okullarda gerekli nitelikte alan ve bölümlerin ihtiyacı gibi konular yer almıştır (MEB, 2000). Taşımali eğitim öncesinde “her köye bir okul” politikası üzerinden işleyen eğitim sistemi kırsaldan kente göçün artmamasıyla köy okullarının yeterli sayıda öğrencisi olmadığı için kapatıldıkları ve bu sorunun çözümü olarak taşımali eğitim sistemine geçildiği bilinmektedir. (Küçükoğlu, 2001'den aktaran Yeşilyurt, 2007).

Eğitim politikasındaki “Sekiz yıllık zorunlu eğitim” düşüncesi 1970'li yıllarda ele alınmış olup 1990'lı yıllarda yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştı. Zorunlu eğitim sistemi ile birlikte taşımali eğitim uygulaması da yaygınlaşmıştır. İlk aşamada taşımali eğitimin uygulanacağı okullar birleştirilmiş sınıfları olan okullar olmuştur. Özellikle kırsalda karşılaşılan birleştirilmiş sınıflar nedeniyle taşınacak okulların çoğunluğunun köy okulları olmasına sebep olmuştur. Bu durumun sonucu olarak kırsal alanlarda boşalan köy okulları karşımıza çıkmaktadır. Bu yapıların halk eğitim merkezi, muhtarlık, köy odası gibi çeşitli işlevler ile kullanılması gündeme gelse de çoğu yapı için uygulanamamış ve köy okulları atıl durumda kalmışlardır (Alpagut, 2012).

2005 yılında Bursa'da taşımali eğitim ile ilgili yapılan bir araştırmada, bazı velilerin ikna edilmesinin çok zor olduğu hatta bir kısmının halen ikna olmadığı fakat devletin yaptırım gücü nedeniyle çocuklarını merkez okullara gönderdikleri belirtilmiştir. Araştırma için görüşülen muhtarlar, taşımali eğitimin köylerine yönetsel ve mali açıdan somut bir yarar getirmediğini, taşınan okul binalarının verimli bir şekilde kullanılmayıp çoğunun atıl durumda olduğunu ifade etmişlerdir. Okul binalarının bir kısmı düğün salonu, toplantı yeri veya ekin deposu gibi amaçlarla kullanılmıştır fakat taşımali eğitim yönergesi 21. maddede belirtildiği üzere bu binaların kamu hizmetleri için kullanılması gerekmektedir

(Küçüksüleymanoğlu, 2006). Bu araştırma için hazırlanan 2004–2005 öğretim yılında Bursa da taşınan okullar ve boşalan binaların kullanım amaçları tablosu Çizelge 2.2’de verilmiştir.

Çizelge 2.2. 2004-2005 öğretim yılında Bursa’da taşınan okullar ve boşalan okulların kullanım amaçları (Küçüksüleymanoğlu, 2006)

İLÇELER	Öğretmen Lojmanı	İmam Lojmanı	Camii	Sağlık Ocağı	Halk Eğitim	Özel Kişilere tahsis	İzcilik	Muhtarlık	Lokal	Depremde Yıkılan	Halen Okul	Boş
Nilüfer											4	13
Osmangazi										1	1	12
Büyükorhan												34
Gemlik						3	2				1	13
Gürsu											4	
Harmancık	3	9		3	2	3		1	1		1	15
İnegöl				1	2				1		27	54
İznik										2	1	27
Karacabey	3	10	1	1			1		1	1	3	29
Keles	5	1	1			1		1				17
Kestel	5	1	1		1	1		1				13
Mudanya		3	1		1	2						23
M.Kemalpaşa					4			1	1			73
Orhaneli	1											49
Orhangazi							1					15
Yenişehir	1	5	1	1		2						33
TOPLAM	18	29	5	6	10	12	4	4	4	4	42	420

Araştırmanın verilerine bakıldığında 2004-2005 öğretim yılında Mudanya ilçesinde 30 adet okulun taşınmalı eğitim ile kapandığı, bunların yedisinin farklı işlevlerle kullanıldığı ve yirmi üçünün boş durumda olduğu görülmektedir. Taşınmalı eğitim sistemi ile köyde yetersiz koşullarda eğitim gören öğrenciler, iyi bir eğitim alma ve sosyalleşme imkânı bulmuşlardır. Bunun yanı sıra kapanan okulların fiziki durumu, işlevsizliği sorunu ortaya çıkmıştır.

1980 sonrası ilköğretim sisteminde ilk ve ortaokul olarak ikili sisteme geçilmiştir. Bu sistemle iki farklı binaya ihtiyaç duyulmuştur fakat öğrenci sayısı az olan okullarda ilk ve ortaokul aynı binada eğitim görmeye devam etmiştir. Farklı sistemle eğitim gören öğrenciler için işliklerin sayısı ve büyüklüğü yeterli gelmemeye başlamıştır. Bununla

beraber öğrenci sayısı az olan okullarda birleştirilmiş sınıf uygulaması ile farklı sınıflardaki öğrenciler bir arada eğitim görmeye başlamıştır. Mekansal olarak daha büyük sınıflara ihtiyaç duyulmuştur. Bu problemlere çözüm bulmak ve mekansal-teknolojik ihtiyaçları karşılamak amacıyla taşınmalı eğitim sistemine geçilmiştir.

2.3. Türkiye Kırsalında Cumhuriyet Dönemi Eğitimin Mimari Mirası

Cumhuriyet Dönemi ilkokulları modern eğitim mirası kapsamında değerlendirilebilir. Tezin bu kısmında modern mimarinin korunması ve kırsaldaki çalışmalar incelenmiştir. Türkiye’de modern mimarinin korunması için 1951 yılında “Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu” kurulmuştur. “Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Kanunu”na göre yurt içindeki eserlerin korunması, bakım, onarımlarına dair ilkeler belirlemek, uygulamaları denetlemek ve anlaşmazlıkları değerlendirmek kurulun görevleri arasındadır (Dişli ve Gübel, 2020).

Türkiye’de, kültürel mirasın korunmasına yönelik 1983 yılında çıkarılan 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” ile “Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu” kaldırılarak “Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu” kurulmuştur. “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”, 1964 yılında çıkarılan “Venedik Tüzüğü” kuralları esas alınarak hazırlanmıştır (Güner, 2010). Korunması gerekli tüm varlıklar 1976’da UNESCO tarafından “kültürel varlık” olarak tanımlanmıştır (UNESCO, 1976). Kültür varlıkları, “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”nda “tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır” olarak tanımlanmıştır. Toplumsal belleğin bir parçası olmuş ve kentin dinamizminin bir simge olan korunması gerekli taşınır, taşınmaz tüm kültürel varlıklar, kültürel miras olarak tanımlanır. Kültür varlıkları tarihi belge ve hafıza değeri, sanatsal, estetik, yenilik-eskilik, ekonomik, sosyal, dini, politik ve manevi değerler barındırmaktadır (ICOMOS, 2013). Kültürel miras, kültür varlıklarının sahip oldukları değerlerle birlikte toplumun geçmiş hayatlarına, ekonomik-sosyolojik ilişkilerine, estetik algılarına ilişkin somut ve somut olmayan bilgilerden oluşmaktadır. Geçmiş ile bir bağ

kurmak, o döneme ait bilgiler elde etmek, gelecek nesillere bu bilgileri aktarmak için somut olarak var olan mimari yapıların bu bağlamda korunması önemlidir (Madran, 2006).

Kültürel mirasın somut parçalarından olan mimari miras, geçmişten günümüze kadar inşa edilen taşınmaz kültürel varlıklardır. Mimari miras, ICOMOS tarafından “İnsanlığın ortak malı olan ve günümüze ulaşmış özgün nitelikleriyle geleceğe aktarılması gereken, farklı ölçek ve nitelikte olan ve tüm değerleriyle, bütünlük koruma ilkelerine göre korunması gereken yapı ve yapı gruplarıdır” olarak tanımlanmıştır (ICOMOS, 2013). Mimari mirasın korunması için yapı ölçeğinde değil bulunduğu bağlam ile birlikte çevre ölçeğinde değerlendirmeler de yapılmalıdır (Ahunbay, 1996).

Kırsal mimari, mimari mirasın bir parçası olarak ele alınmış ve sosyo-kültürel değerleri, doğal güzellikleri, bulunduğu yere ait malzemeleri ve özgün inşaat teknikleri ile birlikte değerlendirilmiştir. Kırsal mimarinin, mimari miras olarak değerlendirilip korunması, kente göçle birlikte kırsal alanların değişime uğramasıyla mimari dokunun gelecek nesillere aktarılması yönünde düşünceler ortaya çıkmıştır (Köşklük Kaya, 2012).

Cumhuriyet dönemi eğitim yapıları dönemin mimari anlayış ve üslubunu benimseyerek inşa edilmiştir. Bu dönemde ülkemize gelen Ernst Egli, Bruno Taut gibi yabancı mimarlar eğitim yapılarında önemli eserler tasarlamışlardır. Bu çalışmalar daha çok kentte yapılmış olsa da “Maarif Vekaleti” bünyesinde Ernst Egli’nin köy okulları ile ilgili önemli çalışmalara imza atmıştır. Ayrıca dönemin mimarları tarafından hazırlanan tip projeler de eğitim mimarisinin önemli miras öğeleridir.

Ülkemizde Cumhuriyet dönemi eğitim yapılarının mimari miras değerleri çerçevesinde değerlendirilip korunması yönündeki gereklilikler ile ilgili çalışmalar son yıllarda oldukça artmıştır. Yapılan literatür taramaları sonucunda yapı ölçeğindeki çalışmalar çoğunlukta olsa da bölgesel olarak ele alınan eğitim yapılarının da çalışmalara konu olduğu görülmektedir (Aktürk, 2019; Durmuş, 2016; Kul,2010). Bu çalışmalara karşın, eğitim yapılarının tescil edilmesi ve koruma uygulamalarında önemli eksiklikler bulunmaktadır. Hem kırsalda olmaları hem de modern miras kapsamında olmaları

dolayısıyla Türkiye’de köy ilkokullarının korunması ve kullanım dönüşümünde eksiklikler, işlemeyen yönler bulunmaktadır.

Tez içerisinde kültürel miras öğeleri olarak ele alınan eğitim yapıları içinde kırsaldaki yapılar ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Nurşen Kul (2010), bu konuda İzmir bölgesindeki ilkokullar için kapsamlı bir çalışma yapmıştır. Çalışmasında İzmir’deki köy okullarına da yer vererek bu yapıların korunması yönünde katkıda bulunmuştur. Bu çalışmada da benzer bir örnek olarak Mudanya kırsalındaki köy okulları incelenmiştir.

2.4. Köy Okullarının Korunması ve Yeniden İşlevlendirilmesi

Köy okullarının mimari koruma bağlamında değerlendirilmesi, korunması ve yeni işlevlerle tekrardan kullanılmaya başlaması ile ilgili çalışmalar ülkemizde geç dönemlerde başlamış ve bu bağlamda çalışılan okul sayısı oldukça sınırlıdır. Bu konudaki koruma çalışmaları bazen bireysel çabalar ile bazen ise kurum ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılmaktadır (Anonim, 2022c; Anonim, 2022e; Anonim, 2022f; Anonim, 2022ı). Çalışmanın bu kısmında eğitim işlevi devam ettirilerek veya yeni işlevi ile kullanılmaya başlanarak korunan köy okullarına örnekler verilecektir.

2.4.1. Eğitim İşlevi Sürdürülerek Korunması

Değişen eğitim sistemi ile birlikte bazı köy okul binalarında fiziki ihtiyaçları karşılamadığı veya eksik kaldığı görülmektedir. Bu durumlarda yapının yıkılması veya boş kalmasının yerine bazı tadilatlar ve ek yapılarla mevcut yapının korunması yönünde kararlar alınmaktadır. Böylece mevcut yapı işlevini devam ettirerek korunmuş olup aynı zamanda eğitim için gerekli mekânsal ihtiyaçlar da karşılanmış olmaktadır. Aşağıda eğitim işlevini devam ettirerek varlığı korunan yapılara örnekler verilmiştir.

“Herkes İçin Mimarlık (HİM)” derneği kentsel ve kırsal alanlarda sorunları kendine dert edinmiş bir STK’dır. Bağışlarla faaliyetlerini gerçekleştiren dernek, mimarlık başta olmak üzere farklı disiplinlerden gönüllülerle birlik çalışmalarını yürütür. Birçok konuda çalışmalar yapan HİM’in önemli faaliyet alanlarından biri de atıl köy okullarıdır. Bu

kapsamda bazı atıl köy okullarının işlevini korumasına yönelik çalışmalar yapılırken, bazı yapılarda yeni işlevler verilmesi üzerine atölyeler gerçekleştirmişlerdir. Çalışmalarını sadece teorik olarak sınırlandırmamışlardır. Aynı zamanda düzenledikleri atölyeler ile birlikte çalışmalarını uygulamaya geçirmişlerdir. Bu çalışmalarda gönüllü katılımcılar ile birlikte köylüler de önemli roller almışlardır (Anonim, 2022c).

Kargı Uygulama Atölyesi: 2012 yılında Kargı Ferhat Akbulat İlköğretim Okulu için atölye çalışması yapıldı. Eski okulun yetersizliği nedeniyle ikinci bir okul inşa etmek isteyen köylüler imkansızlıklar nedeniyle inşaatı tamamlayamamışlardır. Böylece her iki bina da atıl durumda kalmıştır. HİM ekibi düzenlediği bu atölye ile birlikte yarım kalan okulun inşaatını tamamlamış ve eski okul binasının da yemekhane ve kütüphane olarak kullanmışlardır (Anonim, 2022c).

Şekil 2.19. Kargı İlköğretim Okulu fotoğrafları. **A)** Atölye öncesi eski bina ile inşaatı yarıda kalmış bina (Anonim, 2022c) **B)** Atölye sonunda Kargı İlköğretim Okulu binası (Anonim, 2022c)

Çaka Tasarım Atölyesi: 2012 yılındaki diğer bir çalışmasını Ordu Perşembe Çaka Köyü'nde yapmıştır. Bu çalışmada 25 yıldır kapalı halde bulunan iki okul binasının yeniden işlevlendirilerek kullanıma kazandırılmasını amaçlamıştır. Atölye çalışması kapsamında yerinde incelemelerde bulunup, araştırmalar yapılmıştır. Sonrasında yapılar ile ilgili neler yapılabileceği üzerinde çalışılmıştır. Çaka Tasarım Atölyesi şimdilik teorik bir çalışma olup uygulamaya henüz geçilememiştir (Anonim, 2022d).

Şekil 2.20. Çaka İlköğretim Okulu binasının atölye çalışması sırasındaki durumu (Anonim, 2022d)

Milli Eğitim Bakanlığı, Aralık 2021’de kapanan köy okulları ile ilgili çalışmalar yapmaya başlamıştır. Öncelikli olarak köy ilkokullarının öğrenci sayısına bakılmaksızın açılabilmesi için yönetmelikte değişiklikler yapılmış, anaokulu açılması için gereken en az 10 öğrenci sayısını 5’e düşürerek bir çok köyde yeniden anaokullarının açılmasını sağlamıştır (Anonim, 2022i). Bunun yanı sıra “Köy Yaşam Merkezleri” projesi ile kullanılmayan köy okulu binalarının ihtiyaçlar doğrultusunda anaokulu, kurs merkezi, kütüphane; matematik, doğa, bilim, ve tasarım gibi farklı alanda hizmet veren atölyelerle gençlik kampları gibi eğitsel ve sosyal etkinliklerin yapılacağı alanlara dönüştürülmesini hedeflemiştir. Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer konu ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

“Eğer anaokulu veya ilkokul olarak kullanılamıyorsa halk eğitimi merkezi olarak kullanılarak özellikle tarım ve hayvancılıkla ilgili köylülerimizin ihtiyaç duyduğu her türlü eğitimi, Tarım ve Orman Bakanlığımızla iş birliği içinde koordineli bir şekilde yürüterek köylümüzün bulunduğu mekâna erişirmeye çalışıyoruz. Aynı zamanda eğer halk eğitimi merkezine ihtiyaç yoksa köyün durumuna ve fiziki koşullarına göre orayı bir gençlik kampına dönüştürmeye, çocuklarımızın gençlik kampında vakit geçirecekleri, köy ortamını teneffüs edecekleri bir mekâna dönüştürmeyle ilgili çalışmalarımız devam ediyor.” (Anonim, 2022j)

Kullanılmayan köy okulları ile ilgili ilk amaç eğitim işlevini sürdürmektir, fakat buna ihtiyaç yoksa farklı işlevlerle köy okulu binalarının öğrencilere ve köy halkına hizmet vermesini hedeflemiştir (Anonim, 2022j).

Uygulamaya geçilmiş “Köy Yaşam Merkezleri”nden bazı örnekler şöyledir:

Alanlı İlkokulu: Projenin ilk uygulaması Samsun Atakum Alanlı İlkokulu’nda yapılmıştır. İlkokul ve anaokulu olarak kullanılmayan okul Matematik ve Tabiat Okulu olarak dönüşümü yapılmıştır. Okulun eğitim programında doğa, bilim ve sanatın iç içe geçtiği atölyeler bulunmaktadır (Anonim, 2022k).

Şekil 2.21. Kullanılmayan köy okulu binasının Alanlı Recep Asal Matematik ve Tabiat Okulu’na dönüşü (Anonim, 2022k)

Uzunkuyu İlkokulu: İzmir Urla’da bulunan Uzunkuyu İlkokulu, Köy Yaşam Merkezi Projesi kapsamında yeniden kullanılmaya başlanan okullardan biridir. Yapım yılı 1933 olan Uzunkuyu İlkokulu, 1992 yılına kadar eğitim işleviyle kullanılmıştır (Kul, 2012). O tarihten itibaren terk edilmiş durumda olan yapı restorasyon çalışmaları sonucunda 20 Temmuz 2022 tarihinde Uzunkuyu Köy Yaşam Merkezi olarak yeniden açılmıştır. Okulun etkinlikleri arasında müzik dinletileri, görsel sanat atölyeleri, halk oyunları eğitimleri, spor etkinlikleri ve sinema gösterimleri bulunmaktadır (Anonim, 2022l).

Şekil 2.22. Uzunkuyu Köy Yaşam Merkezi açılışı (Anonim, 20221)

Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer, bir okulun açılış konuşmasında “Köylerdeki atıl okulları aktif hâle getirmek için iki üç ay gibi kısa sürede 1.700'e yakın köy okulunu köy yaşam merkezlerine dönüştürerek vatandaşlarımızın çocukları ve kendilerinin aynı zamanda eğitim alabilecekleri bir kurum olarak hizmete geçirdik.” ifadelerini kullanmıştır (Anonim, 2022m). Bu ifadelere bakıldığında atıl köy okullarının dönüşümü için MEB’in çok sayıda çalışması olduğu görülmektedir.

Son dönemde MEB çalışmaları ile köy okullarının kullanım dönüşümleri hızlanmıştır. Fakat bu çalışmalarda yapının dönüşümü sırasında koruma ilkeleri göz ardı edilerek, konu mevcut yapı stoğunun dönüşümü olarak ele alınmıştır. Bu okulların kültürel miras değerleri açısından önemi tartışılmalı ve dönüşümlerinde etkileri olmalıdır.

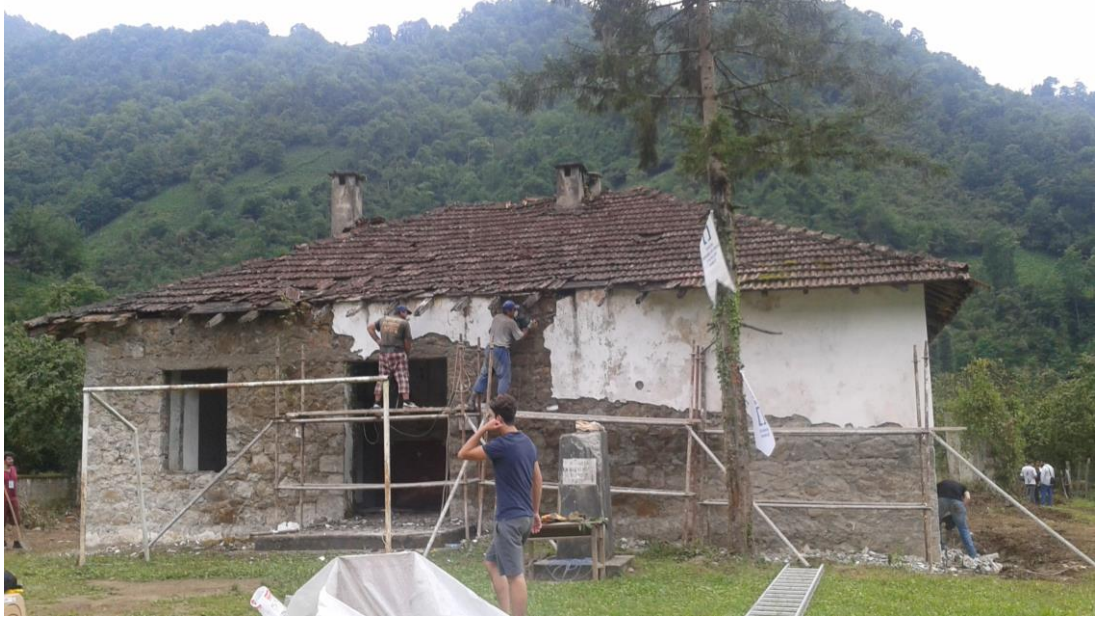
2.4.2. Yeniden İşlevlendirilerek Korunması

Kullanım dönüşümü ve yeniden işlevlendirme mimari koruma alanında sıkça başvurulan yöntemlerdir. Bu yöntem, gerek mevcut işlevinin günümüzde karşılığının olmaması gerekse yeterli donanımına sahip olmaması nedeniyle kullanım dışı kalan yapıların yeni işlevlerle kullanılmaya devam etmesini amaçlar. Bu bağlamda mimari miras değeri olan

yapılar koruma altına alınmış olur. Aynı zamanda ihtiyaç duyulan işlevler için bu yapıların yıkılıp yeni bir bina inşa etmek yerine mevcut yapıyı kullanarak sürdürülebilirlik açısından da önemli bir adım atılmış olur. Aşağıda ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalardan örnekler verilmiştir.

Köy okullarının yeniden işlevlendirilmesi konusunda Mimarlar Odası'nın çalışmaları mevcuttur. Düzenledikleri yaz atölyeleri ile birlikte hem mimarlık öğrencilerine uygulama deneyimi kazanmalarına imkan verirken hem de köy okullarının korunması için adımlar atmışlardır. Farklı Mimarlar Odası Şubeleri bir araya gelerek bu yaz atölyelerini düzenlemişlerdir.

Rize Gürsu Taş Mektep Atölyesi: Haziran 2016'da Rize Fındıklı Gürsu Köyü'nde, Ankara, Trabzon, Eskişehir ve Gaziantep Mimarlar Odası eşliğinde yürütülen bir yaz atölyesi olmuştur. Çalışma içerisinde sadece mimarlık değil, peyzaj mimarlığı, çevre mühendisliği gibi farklı disiplinlerden akademisyenler, yürütücüler ve öğrenciler de yer almıştır. Ayrıca tüm atölye sürecine köylüler de dahil edilmiştir. Yıllardır kapalı olan köy okulunun yeniden işlevlendirilmesi için rölöve, sözlü tarih, tasarım, peyzaj gibi konularda çalışmalar yapılmış ve ilk etabın sonunda bir proje tasarlanmıştır. Taş Mektep'in yeniden işlevlendirilmesi sadece yapının korunmasına yönelik olmayıp okulun ve köyün tarihi, bulunduğu coğrafyanın peyzajı, somut olmayan niteliklerinin korunması için de çalışmalar yapılmıştır. Atölyenin ikinci etabında yörenin somut olmayan kültürel niteliklerinden olan imece usulü ile yapının gerekli inşai işleri yapılmıştır. 2017 Eylül ayında şenliklerle okulun açılışı gerçekleştirilmiş ve kütüphane, atölye gibi işlevlerle kullanılmaya başlanmıştır (Anonim, 2022e).

Şekil 2.23. Rize Gürsu Taş Mektep Yaz Kampı okul onarımı (Bozkan, 2016)

Şekil 2.24. Rize Gürsu Taş Mektep onarım sonrası açılış şenliği (Anonim, 2022e)

Paçva Taş Mektep Atölyesi: Temmuz 2018’de Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, Kocaeli, Mersin, Samsun, Trabzon ve Van Mimarlar Odası’nın desteği ile Rize Fındıklı Paçva Taş Mektep’in onarımı için bir yaz kampı düzenlenmiştir. Temmuz 2018’de gerçekleştirilen kampa pek çok disiplinden katılımcılar yer almıştır. 1939 yılında inşa edilen ve 1993 yılında boşaltılan köy okulu, düzenlenen yaz kampı ile projelendirilmiş ve imece usulü ile onarımı gerçekleştirilmiştir (Anonim, 2022f).

Şekil 2.25. Paçva Taş Mektep Yaz Kampı okul onarımı (Anonim, 2022f)

Çankırı Köy Müzesi: Köy okullarının korunması ve dönüşümü için bireysel çalışmalar da yapılmaktadır. Bunlara örnek olarak Çankırı Köy Müzesini verebiliriz. Çankırı Eldivan ilçesine bağlı Akçalı Köyü'nde taşmalı eğitime geçilmesi ile boş kalan okul binası köy muhtarının girişimleri sonucunda müzeye çevrildi. Köylünün desteği ile tarım, mutfak, müzik ve marangoz alanlarında araç ve aletler müze koleksiyonuna dahil edilmiş. Bu dönüşüm ile hem kültürel miras olan eğitim yapısı korunmuş hem de gelecek nesillerin geçmişleriyle bağ kurmaları, buradaki hayat tarzını öğrenmelerine imkan verilmiştir (Anonim, 2022i).

Şekil 2.26. Okul binasından köy müzesine dönüştürülen Akçalı Köyü Köy Müzesi (Anonim, 20221)

Ülkemizde kullanılmayan köy okullarının yeniden işlevlendirilmesi ile ilgili çalışmalar son dönemde artmıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında Mimarlar Odası'nın atölyelerinde yapının korunmasının yanında sahip olduğu değerlere ve bulunduğu çevreye yönelik çalışmalar da yapılmıştır. Bireysel olarak işlevlendirilen okul yapılarında ise öncelik işlevsellik olmuştur. Yapıların kültürel miras değerlerinin korunması bu çalışmalarda arka planda tutulmuştur.

3. MATERYAL ve YÖNTEM: MUDANYA KIRSALINDAKİ CUMHURİYET DÖNEMİ KÖY OKULLARININ MİMARİ MİRAS OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Yöntem

Tez çalışmasında Mudanya'daki köy okullarının korunmasına katkı sağlamak amacıyla eğitim mimarisinin Türkiye'deki tarihsel süreci ele alınmış, neden korunması gerektiği ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Ülkemizde köy okullarının korunmasına yönelik yapılan çalışmalar incelenip referans olarak ele alınmıştır.

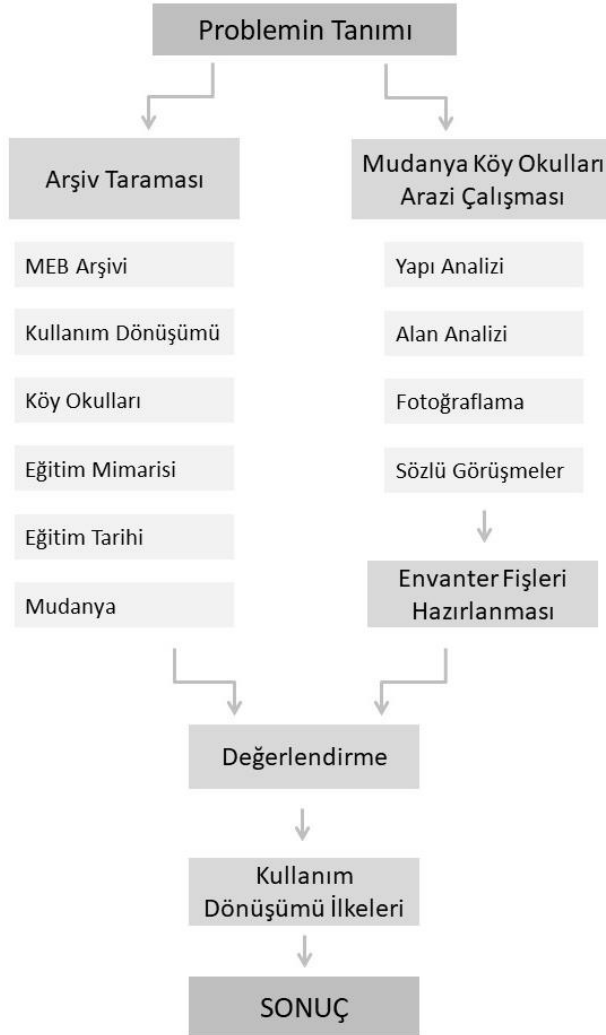
Çalışma alanı olarak Bursa ili Mudanya ilçesi seçilmiştir. Hem tarihi geçmişi olan hem de kırsallığını devam ettiren Mudanya'nın köyleri çalışma alanı olmuştur. Tez kapsamında çalışılan köyler 2014'te Büyükşehir Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle mahalle olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Fakat çalışmanın içeriği nedeniyle tez içinde bu mahallelerden köy olarak bahsedilmeye devam edilmiştir.

Mudanya kırsalındaki mevcut köy okulları tespit edilmiştir. Eğitim politikalarındaki değişiklikler ve Cumhuriyet'in ilk elli yılı olması nedeniyle 1973 yılı sınır kabul edilerek çalışma kapsamında değerlendirilecek okullar belirlenmiştir.

Çalışma kapsamında değerlendirilecek okullar için arazi çalışması ve 15 kişi ile sözlü görüşmeler yapılmıştır (Çubuklar, 2022; Evcil, 2022; Gür, 2022; Kaşan, 2022; Kirpik, 2022; Mete, 2022; Oruç, 2022; Öz, 2022; Öztürkcü, 2022; Şen, 2022; Temel, 2022; Toktaş, 2022; Turan, 2022; Ünlüer, 2022; Yıldız, 2022). Sözlü görüşmeler, köy muhtarı ve okul binası eğitim işlevini sürdürüyorsa okul müdürü/öğretmenleri ile yapılmıştır. Ayrıca köy halkı ile köyün ve okul binalarının geçmişi hakkında görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde köyde kaç yıldır yaşadıkları, hangi köyde eğitim aldıkları, mevcut binadan farklı olarak daha önce yapılmış veya yıkılmış okul binaları ile ilgili sorular sorulmuştur.

Çalışma kapsamında değerlendirilen köy okullarının güncel durumunun analiz edilebilmesi için okul binalarına ait envanter fişleri hazırlanmıştır. Envanter fişleri saha

çalışmasında elde edilen verilerin düzenli bir şekilde işlenmesini sağlamıştır. Bu fişlerle yapıların mimari özellikleri/ değerleri ortaya çıkartılmıştır. Bu değerlendirmeler sadece yapısal anlamda kalmayıp okulun bulunduğu çevre ile ilişkisi, dış mekan kullanım biçimleri gibi bilgilere de yer verilmiştir. Bu yapıların sahip olduğu mimari değer, tarihi değer, anı değeri, somut olmayan değerler ortaya çıkarılmıştır.

Şekil 3.1. Tez çalışmasının yöntem ve süreci (Bozkan, 2022)

Saha çalışmalarından elde edilen bilgiler ve yapılan teorik çalışmalar sonucunda bu köy okullarının mimari miras kapsamında nasıl değerlendirileceği tartışılmış ve korunması için kullanım dönüşümüne yönelik öneriler geliştirilmiştir.

3.2. Mudanya ve Çevresinin Tarihi

Mudanya, Orhangazi'nin Bursa'yı 1321 yılında fethedilmesiyle Osmanlı toprakları içinde yer almaya başlamıştır. Denize kıyısı olması sebebiyle Osmanlı'nın liman kentlerinden biri haline gelmiştir. Bursa ili ve çevre ilçelerinde ipek üretimi ve ihracatının artmasıyla Mudanya'nın liman özelliği öne çıkmıştır (Sakir, 2014).

Gemlik körfezinin girişinde yer alan Mudanya ilçesinin yüz ölçümü 346 km²'dir. Bursa Ovası ile Marmara Denizi arasında yer alan Mudanya Dağları yüksek bir engel gibi uzanmaktadır. Antik dönemde yerleşim alanı olduğu düşünülen Mudanya, günümüze kadar İstanbul ve diğer önemli merkezlerle iletişimin sağlandığı bir kenttir (Sakir, 2014).

Mudanya'nın merkezinde Mütareke, Şükrüçavuş, Ömerbey, Hasanbey, Halitpaşa, Yeni, Güzelyalı, Siteler, Burgaz, Eğitim mahalleleri bulunmaktadır. 2014 Büyükşehir Yasası ile değişmeden önce Mudanya kırsalında bulunan 37 adet köy ise 2014 Büyükşehir Yasası ile mahalle olarak değişmiştir. Güncel durumda Mudanya ilçesinde 47 adet mahalle bulunmaktadır (Anonim, 2022n).

19.Yüzyıl (1800'lerin sonu)

1800'lerin sonunda Mudanya ve çevresinde Rum halkının çoğunlukta olduğu ve bölgedeki hakimiyetin Rum halkında olduğu bilinmektedir. Osmanlı nüfus sayımının 1893 yılı verilerinde Mudanya'nın nüfusu 16 683 olarak geçmektedir. Bu nüfusun yüzde yetmiş birini Rum halkı, yüzde yirmi dokuzunu ise Türk halkı oluşturmaktadır (Özsüle, 2008)

İpek ticaretinin artması nedeniyle 1873-1874 yıllarında Mudanya'ya bir demiryolu ulaşımının yapılması gereklilik doğurmuştur. Fransız bir şirket tarafından yapılan demiryolu 18 Haziran 1892 tarihinde hizmete açılmıştır. Merkez olarak kabul edilen Bursa'ya demiryolu ulaşımının da yapılması ile liman kenti özelliğini pekiştirmiş, Bursa'nın yurtdışına açılan kapısı haline gelmiştir (Özsüle, 2005). Demiryolu hattı

Cumhuriyet'in ilanından sonra Devlet Demir Yolları'na devredilmiş, 1953 yılında maliyetler nedeniyle kapatılmıştır (Durak, 2003).

Mübadele dönemi

Mudanya'nın tarihi içinde en önemli olaylardan biri 1924'te gerçekleşen nüfus mübadelesidir. 1912-1913 Balkan Savaşları'nın kaybedilmesiyle Girit, Osmanlı toprakları olmaktan çıkmıştır. Süre gelen Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı döneminde Girit'te yaşayan Müslüman halk göç etmeye başlamıştır. Bunların neticesinde 30 Ocak 1923'teki Lozan Konferansı'nda "Mübadelei Ahali Mukavelenamesi" imzalanarak mübadele için anlaşılmıştır. Antlaşmanın sonunda Türkiye topraklarında yaşayan Rum Ortodoks halkı ile Yunanistan topraklarında yaşayan Müslümanlar zorunlu göçe maruz kalmıştır. Mübadele sonunda Mudanya'nın demografik yapısı ve sosyo-kültürel durumu büyük değişiklikler geçirmiştir (Yalman, 2013).

Cumhuriyet dönemi

Mudanya, Birinci Dünya Savaşı'nda 1920 yılında ilk olarak İngilizler işgal etmiş ve sonrasında Mudanya'yı Rum halkının varlığı nedeniyle Yunanistan'a bırakmıştır. Kurtuluş Savaşı yıllarında Mudanya'nın kurtuluşu 12 Eylül 1922 tarihindedir (Güner, 2014).

3-11 Ekim 1922 tarihlerinde yapılan "Mudanya Konferansı" ise kentin tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. İsmet İnönü'nün Türkiye temsilciliğinde imzalanan Mudanya Mütarekesi'nde karşı tarafta Fransız General Charpy, İngiliz General Harrigton ve İtalyan General Monbelli bulunmuştur. Yunanistan temsilcisinin çıkardığı zorluklar da İstanbul'daki Yunan temsilci ile çözülmüştür. Bu tarihten sonra mütarekenin imzalandığı ahşap yalı restore edilerek müzeye dönüştürülmüştür (Güner, 2014).

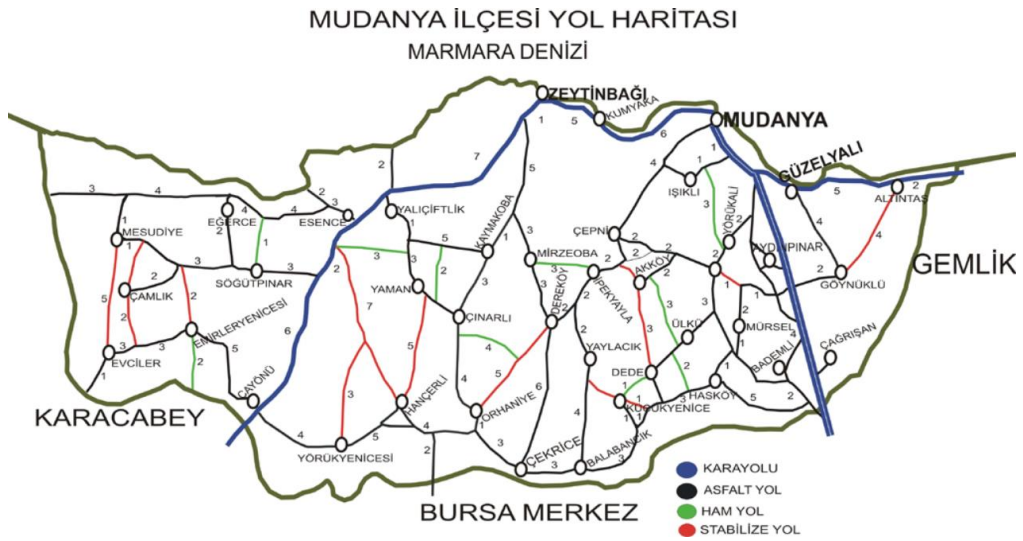
Cumhuriyet dönemi sonrası nüfus artışına bağlı olarak Mudanya'da yapılaşma doğu ve güney doğrultusunda genişlemiştir. 1981 yılında Bursa-Mudanya otoyolunun her iki yanı

imara açılmış ve kentsel alanlar oluşmuştur. Buna bağlı olarak bölgede site şeklinde konut alanları yoğunlaşmıştır (Gençoğlu, 2020).

3.3. Mudanya ve Çevresinin Coğrafi/ Çevresel Nitelikleri

Mudanya, Bursa iline bağlı bir kıyı/liman ilçesidir. Sınırlarını kuzeyinde Marmara Denizi, güneyinde Nilüfer ilçesi ve Nilüfer Çayı, doğusunda Osmangazi ilçesi, batısında ise Karacabey ilçesi oluşturmaktadır. Marmara Denizi'ne olan kıyısı nedeniyle İstanbul-Bursa arası deniz ulaşımının tercih edildiği görülmektedir. Bu yüzden Mudanya önemli bir kıyı şehri olmaktadır (Anonim, 2022n).

Osmanlı Dönemi'nde yaygın olarak kullanılan Bursa-Mudanya demiryolu 1948 yılında kapatılmıştır. Şu anda Bursa ile ulaşımı sadece karayolları vasıtasıyla sağlanmaktadır. Bu karayolu sahil hattında Güzelyalı'ya bağlanarak Gemlik'e doğru ulaşım sağlanmaktadır (Güner, 2014).

Şekil 3.2. Mudanya ilçesi ulaşım ağı ve yol haritası (Anonim, 2021a)

Mudanya'nın Bursa'ya kara bağlantısının yanında deniz ulaşımı da önemli bir bağlantı noktasıdır. Deniz yolundan İstanbul'a Bursa Deniz Otobüsü ve İstanbul Deniz Otobüsleri ile ulaşım sağlanmaktadır. İlçe merkezinde kırsala toplu ulaşım ise minibüslerle yapılmaktadır (Yılmaz Akyıldız, 2016).

Mudanya kırsalında 37 adet köy bulunmaktadır. Bunlardan Altıntaş, Kumyaka, Trilye, Yalıçiftlik, Esence, Söğütpınar, Eğerce, Mesudiye köylerinin kıyıya sınırları vardır. Triye (Zeytinbağı) hem tarihi hem mimari değerleri nedeniyle turistik bir yerleşimdir. Aya Yani Kilisesi, Aya Sotri Kilisesi, Aya Yorgi Kilisesi, Taş Mektep ve sivil mimarlık örneği konutlar ile mimari olarak dikkat çeken bir köydür (Yılmaz Akyıldız, 2016). Ayrıca Aydınpınar ve Dereköy’de bulunan kiliseler de turizm açısından önemli yapılardır (Ayengin, 2017).

3.4. Mudanya’nın Sosyo-ekonomik Nitelikleri

Mudanya ilçesinde ekonomik faaliyetler özellikle kırsal kesimde tarım üzerinde yoğunlaşmıştır. İlçe merkezinde ise ticaret ve az da olsa sanayi faaliyetleri görülmektedir. Aynı zamanda dönemsel olarak turizm faaliyetleri de önemli bir ekonomik kaynaktır (Yalman, 2013).

Kırsal alanlardaki tarımsal faaliyetler içinde en önemli geçim kaynağı zeytinciliktir. Zeytincilik faaliyetleri ile birlikte zeytinyağı üretimi de sıklıkla görülmektedir. Bunun yanı sıra incir, üzüm bağı, ayçiçeği, sebze-meyve yetiştiriciliği de görülmektedir (Yalman, 2013).

Mudanya ilçesinde gelişmiş bir sanayi faaliyeti bulunmamaktadır. Çevresinde bulunan bazı sanayi oluşumları Türk Siemens Kablo ve Elektrik Fabrikası, Türk Pirelli Kablo ve Sistemleri A.Ş. ve Türk Petrol Ofisi Akaryakıt Depolama Dağıtım Tesisleri şeklindedir (Özsüle, 2005).

Marmara Denizi’nin artan kirliliği balıkçılık faaliyetlerini azaltmıştır. Fakat yine de sahil kenti olması sebebiyle balık restoranları oldukça tercih edilen yerlerdir. Mudanya, İstanbul’a olan deniz ulaşımının olmasının verdiği imkanlarla birlikte; sahilleri, tarihi Rum ve Türk evleri, zeytin bahçeleri ile turizmin cazip olduğu bir yerleşim alanıdır (Özsüle, 2005).

Mudanya bulunduğu coğrafi konum itibariyle Akdeniz iklimi özellikleri göstermektedir. Ilıman iklim özellikleri ve Şehir merkezinden uzak, sakin bir yerleşim olması nedeniyle 1960'lardan sonra sayfiye, yazlık yeri olarak tercih edilmiştir. Hala bu Şekilde kullanımı yoğun olmakla birlikte yaz turizmi için de oldukça tercih edilen bir yerleşimdir (Yalman, 2013). Altıntaş'tan Trilye'ye uzanan kıyı Őeridi turizme elverişli alanlardır. Bu alanlar kentin gürültüsünden uzak dinlenme imkanı veren kıyı kasabalarıdır. Yaz döneminde çadır ve kamp alanları için elverişli yerlerdir (zsle, 2005).

Nüfus zellikleri

19. yüzyılda Mudanya nüfusunun çoğunluğu Rumlardan oluşmaktadır. 1883 yılı nüfus sayımında 16 683 kişi olarak nüfus belirlenmiştir. 1906 yılında ise bu rakam 24 040 olmuştur. 1924 yılında gerçekleşen mübadele sonrası Mudanya'daki Rumlar Yunanistan'a g etmeleriyle nüfusta azalma grlmŐtr. 1927 yılında Mudanya nüfusu 13 838 kişi olarak belirlenmiştir. Bu dönemde bölge halkını mübadele ile Yunanistan'dan gelen Müslüman toplum oluŐurmaktadır (Gençoğlu, 2020).

Cumhuriyet döneminde sonra yapılan nüfus sayımlarına göre en büyük nüfus artışı 1945-1950 ve 1975-1980 yılları arasında olmuştur. Mudanya ilçe merkezinin geçmiş yıllara ait nüfus sayıları izelge 3.1.'de gösterilmiŐtir (Uzun, 2005).

Çizelge 3.1. Mudanya ilçe merkezinin yıllara göre nüfusu ve nüfus artış oranı (Uzun, 2005)

Yıllar	Nüfusu	Artış Oranı (%)
1927	4.189	-
1935	4.989	19.0
1940	4.823	-3.3
1945	5.623	16.5
1950	5.824	3.5
1955	5.911	1.5
1960	6.026	1.9
1965	6.849	13.6
1970	7.938	15.0
1975	8.399	5.8
1980	10.606	26.2
1985	12.152	14.5
1990	17.200	41.5
1995	19.080	10.9
2000	21.280	11.5

Mudanya'nın nüfusu 2021 TÜİK verilerine göre 105 308'dir. Bu nüfusun 76 751 kısmı ilçe merkezinde ikamet etmektedir. Büyükşehir Yasası'ndan önce köy olarak tanımlanan şu an mahalle olarak adlandırılan kırsal kesimin nüfusu ise 28 557'dir. TÜİK verilerine göre Mudanya'daki nüfusun yüzde yirmi yedisi tezin çalışma kapsamı içinde olan kırsal alanda ikamet etmektedir.

2013 verilerine göre Mudanya kırsalında çiftçilikle uğraşan nüfus, çalışabilen nüfusun yüzde dokdanını oluşturmaktadır. İlçenin yüzde otuz yedisi yaklaşık 128 km²lik alan ekilebilen tarım alanlarıdır. Bu alanların çoğunu zeytin ağaçları oluşturmaktadır. Mudanya kırsalında yeterli miktarda otlak alanların bulunmaması hayvancılığın artmasına olumsuz yönde etki göstermektedir (Yalman, 2013).

Eğitim durumları

Mudanya ilçe merkezi ve kırsalındaki eğitim binaları yenilenen eğitim sistemiyle birlikte ihtiyaçları doğrultusunda değişikliklere maruz kalmıştır. 1989 yılında taşınmalı eğitime geçilmesiyle aktif okul sayısı azalmıştır. Bunu yanında taşınmalı eğitim sonucunda öğrenci

sayıları artan okullarda ek yapılar veya Dereköy İlkokulu örneğinde görüldüğü gibi kapasitesi daha fazla olan yeni eğitim yapılarının yapıldığı da görülmektedir. Zorunlu eğitimin 1997’de 8 yıla, 2012’de 12 yıla çıkarılmasıyla eğitim yapılarının sayıları ve nitelikleri değişmiştir. İlköğretim yapıları; ilkokul ve ortaokul olarak ikiye ayrılmıştır. Kapasitesi yeterli olan yapılarda ilkokul ve ortaokul eğitimi aynı binada verilmeye başlanmıştır. Eğitim sisteminin günümüzdeki durumuna göre Mudanya ilçesinde aktif eğitim veren resmi olarak toplamda 1 anaokulu, 15 ilkokul, 14 ortaokul ve 9 lise bulunmaktadır. Bunun yanı sıra özel eğitimin yaygınlaşması sonucunda ilçede birçok özel eğitim kurumları da bulunmaktadır (Anonim, 2022a).

Taşınmalı eğitim ile kapanan okulların farklı işlevler ile kullanılması yönünde gerek resmi kurumların gerekse sivil halkın çalışmaları olmuştur. Bunlara Yörükali İlköğretim Okulu binasının meyve alım deposu ve Kur’an Kursu olarak kullanılması, Yaylacık İlköğretim Okulu’nun Halk Eğitim Merkezi kursları için kullanılması, Dereköy İlköğretim Okulu binasının yeni yapılan ilk ve ortaokul için yemekhane olarak kullanılması örnek verilebilir. Tezin ilerleyen kısımlarında bu yapılara daha detaylı olarak yer verilecektir.

3.5. Mudanya Kırsalındaki Köy Okulları

Mudanya kırsalında 37 adet köy (mahalle) bulunmaktadır. Bu köylerden 28 tanesinde eğitim yapılarının varlığı görülmektedir. İlçe merkezine yakın olan bazı köylerde resmi yapıların dışında anaokulundan liseye kadar farklı nitelikte özel eğitim kurumları da yer almaktadır. Tezin kapsamı gereği sadece resmi eğitim kurumları incelenmiştir. Çalışmaya konu olan yapılar 1973 yılında kabul edilen “Milli Eğitim Temel Kanunu” öncesinde inşa edilen okullardır. Bu bağlamda 1973 sonrası inşa edilmiş köy okulları tezin kapsamı dışında tutulmuştur.

Cumhuriyet’ten itibaren inşa edilen yapılar sahip oldukları nitelikler neticesinde modern mimarlık mirası olarak ele alınıp mimari koruma bağlamında değerlendirilmişlerdir. Bu çalışmada Mudanya kırsalındaki ele alınan eğitim yapıları mimari koruma bağlamında incelenmiş ve korunması ve yeniden işlevlendirilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Kaymakoba, Yaylacık ve Yörükali köylerindeki okul binaları farklı işlevlerle kullanılmaktadır. İncelenen yapılar arasında Aydınpınar, Çınarlı, Eğerce, İpekyayla ve Yalıçiftlik köylerindeki okul binaları kullanım dışı durumundadır.

Çizelge 3.2. Tez kapsamında incelenen Mudanya köy okullarının güncel kullanım durumu (Bozkan, 2022)

No	İncelenen Köy Okulları	İşlevini Sürdüren Okul Yapısı	Farklı İşlevle Kullanılan Okul Yapısı	Kullanılmayan Okul Yapısı
1	Akköy İlkokulu	X		
2	Aydınpınar Köyü İlkokulu			X
3	Çepni İlkokulu	X		
4	Çınarlı Köyü İlkokulu			X
5	Dereköy İlkokulu	X	X	
6	Eğerce Köyü İlkokulu			X
7	Emirler Yenicesi İlkokulu		X	
8	İpekyayla İlkokulu			X
9	Kaymakoba Köyü İlkokulu		X	
10	Yalıçiftlik Köyü İlköğretim Okulu			X
11	Yaylacık Köyü İlkokulu		X	
12	Yörükali Köyü İlkokulu		X	

Tez çalışmasının kapsamını belirlemek amacıyla okul yapılarının yapım yılları 1980 yılı kısıtlılığında değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda Çizelge 3.2.'deki listelenen okullar tez içerisinde incelenmiştir. Yapıların sahip oldukları özellikler Çizelge 4.1. deki kriterlere göre değerlendirilmiştir. Eğitim işlevini sürdüren ve farklı işlevlerle kullanılmaya devam eden okul yapıları tez kapsamında incelenmiş ve literatürdeki yerini almıştır. Beş adet olan kullanılmayan okul yapıları için ise kullanım dönüşümü önerileri geliştirilmiştir.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

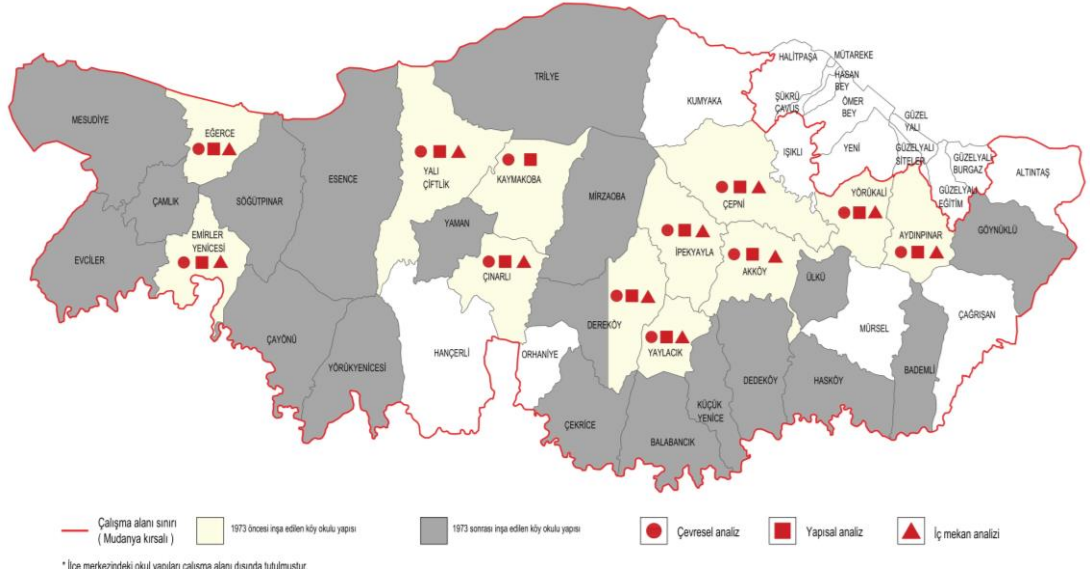
4.1. Mudanya'daki Köy Okullarının Analizi

Mudanya'daki köy okulları ile ilgili elde edilen ilk bilgiler üzerinden 1973 yılı öncesinde inşa edilmiş toplam 12 eğitim binası yapılan analizlerle ayrıntılı olarak incelenmiştir. Arazi çalışmaları yapılarak yapılar hakkında bilgiler elde edilip fotoğraflamalar yapılmıştır. Arazi çalışmasında elde edilen bilgiler yapılara ait envanter fişlerine işlenmiştir. Bu envanter fişlerindeki bilgilerin içeriği aşağıdaki gibidir (Şekil 4.1.).

Şekil 4.1. Köy okullarının analiz yöntemi (Bozkan, 2022)

Tez çalışması içerisinde çevre ölçeğinde hazırlanan envanter fişlerinde; yapım yılı, derslik sayısı, kat adedi, okul binasının konumu gibi bilgiler yer almıştır. Yapı ölçeğinde; okul binasının taşıyıcı sistemi, yapım malzemesi, cephe kaplamaları bilgisine ulaşılmıştır. İç mekan açısından incelenen yapılarla ilgili iç mekan kaplamaları, ısıtma sistemi, mobilya verileri envanter fişlerine işlenmiştir.

Şekil 4.2. İncelenen okul yapılarının çevresel, yapısal ve iç mekan açısından değerlendirilme yöntemleri (Bozkan, 2022)

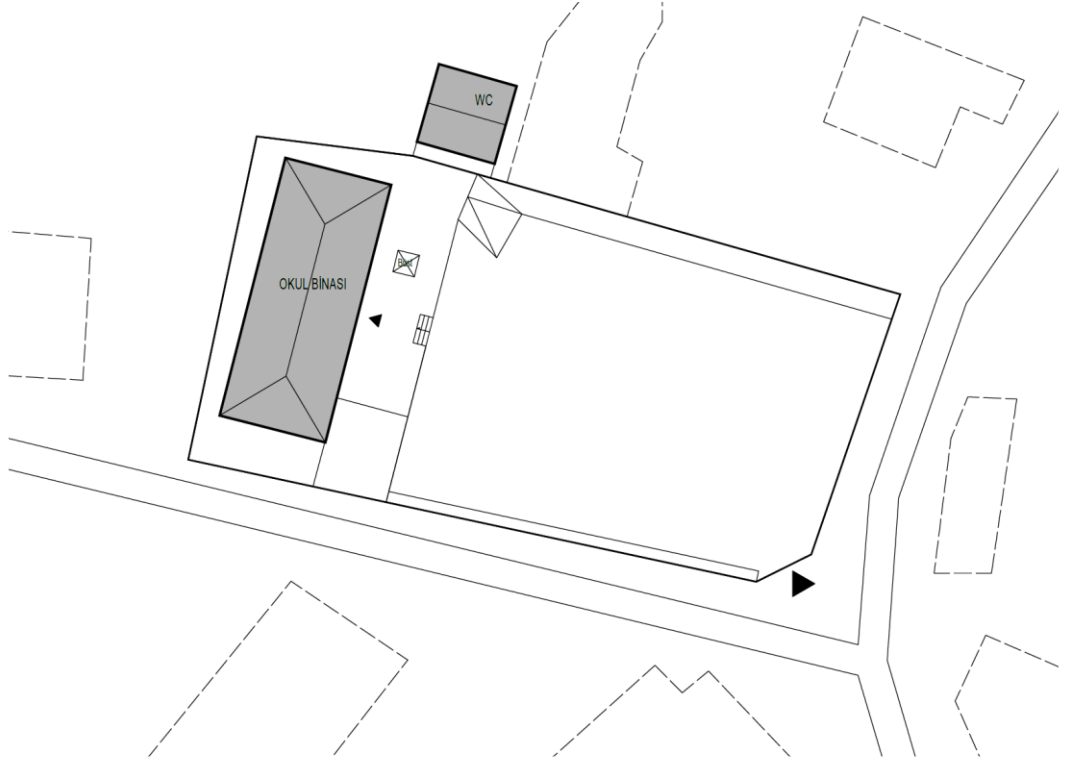
Tez çalışmasında incelenen okullar için çevre ölçeği, yapı ölçeği ve iç mekan için envanter fişleri hazırlanmıştır (Şekil 4.2.). Bu okullar arasında sadece Kaymakoba İlkokul binası için iç mekan saha çalışması yapılamamıştır. Her bir okul için hazırlanan envanter fişleri tezin ekler kısmında yer almaktadır.

4.1.1. Akköy İlkokulu

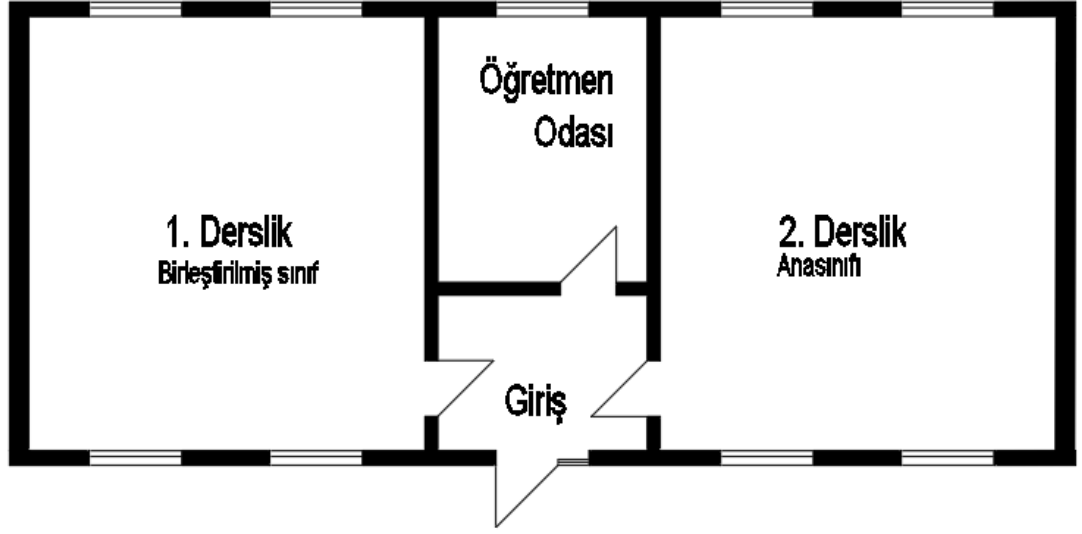
Şekil 4.3. Mudanya Akköy İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

Akköy İlkokulu köyün sınırında, 102 ada 32 parselde, konutlara göre nispeten tepede bulunan hafif eğimli bir arazinin çeperine yerleşmiş bir yapıdır. Ana cephenin önünde bir tören alanı ve Atatürk büstü bulunmaktadır. Okul bahçesi içerisinde ortak kullanım için bir basketbol potası bulunmaktadır. Yeşil alan ise bahçe duvarının çeperinde yaklaşık 75 cm genişliğinde bant şeklinde uzanan alandan ibarettir. Geniş bir yeşil alanı bulunmamaktadır. Okul binasından bağımsız bir tuvalet hacmi çözülmüştür. Arazi içerisinde eğitim binası ve tuvalet dışında bir yapılaşma yoktur. Köy içerisinde veya okul arazisinde lojman yapısının varlığından söz edilmemektedir.

Şekil 4.4. Mudanya Akköy İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)

Akköy İlkokulu 1967 yılında inşa edilmiştir. Yapı tek katlı olup 7 metreye 6,5 metre büyüklüğünde iki adet derslik bulunmaktadır. Bununla birlikte eğitim yapısının içinde öğretmenler odası da bulunmaktadır. Yapı 1966 tipi 1-2-3 derslikli etaplanabilir köy ilkokulu tip projesine uygun şekilde planlanmıştır (Bayındırlık Bakanlığı, 1974). Sözlü görüşmelerde 1967 öncesinde inşa edilmiş bir okul olduğu fakat şu anki okul binasından sonra eski okulun yıkıldığı bilgisine ulaşılmıştır.

Şekil 4.5. Mudanya Akköy İlkokulu planı (Bozkan, 2022)

Yapı aktif olarak eğitim işlevini sürdürmektedir. İki derslikli binada birinci, ikinci ve üçüncü sınıflar birlikte tek bir derslikte eğitim görürken diğer derslik ana sınıfı olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.6. Mudanya Akköy İlkokul binası güncel durumu (Bozkan, 2022)

Akköy İlkokulu yığma yapım sisteminde inşa edilmiştir. Duvar dolgu malzemesi tuğladır. Cepheleri sıva ve boya ile kaplanmıştır. Dış cephe Aralık 2021’de çocukların dikkatini çekecek şekilde rengarenk ve çizgi kahramanlarla boyanmıştır. Çatı sistemi beşik çatı olup, üst örtüsü alaturka kiremittir.

Şekil 4.7. Mudanya Akköy İlkokulu tuvalet kütlesi (Bozkan, 2022)

Ana cephesi doğu yönünde olup bu yönde bir adet girişi bulunmaktadır. Giriş kapısının malzemesi demirdir. Pencerelem doğu ve batı cephelerinde 1,5 metreye 1,5 metre büyüklüğünde konumlanmıştır. Özgün halinde ahşap olan pencere doğramaları PVC malzeme ile değiştirilmiştir. Okulun cephesi sade ve simetrik düzene sahiptir.

İç mekanda zemin kaplaması öğretmen odası ve birleştirilmiş derslikte özgün dökme mozaik iken, ana sınıfta işlevin ihtiyacı gereği kaplama malzemesi laminant parke olarak değiştirilmiştir. Tüm iç duvarlar ve tavanlar boyalıdır. Çatı döşemesinin plak olmasından dolayı iç mekanda çatı eğitimi görülmemektedir. Özgün ahşap iç kapılar kullanılmaya devam etmektedir. Fakat iç mekandaki mobilyalar tamamen değiştirilmiştir. Yapının ısıtma sistemi olarak soba kullanılmaktadır.

Akköy İlkokulu işlevini devam ettirdiğinden strüktürel durumu iyidir. Cephe düzeni ve çatı formu korunmuş olsa da kapı, pencere gibi mimari elemanlarında değişiklikler yapılmıştır. Herhangi bir ek yapı yapılmamıştır. Fakat okulun dış cephesi özgün halinden farklı renk ve şekillerde boyanmıştır. Ana sınıfta daha sıcak bir malzeme istenmesi nedeniyle zemin kaplama malzemesinin değişmesi ve sınıf içine lavabo eklenmesi gibi müdahaleler yapılmıştır (Kirpik, 2022). Ayrıca yalıtım problemleri nedeniyle pencereler PVC olarak değiştirilmiştir. Bunun yanı sıra ısıtma sistemi için soba kullanılıp, yapıda

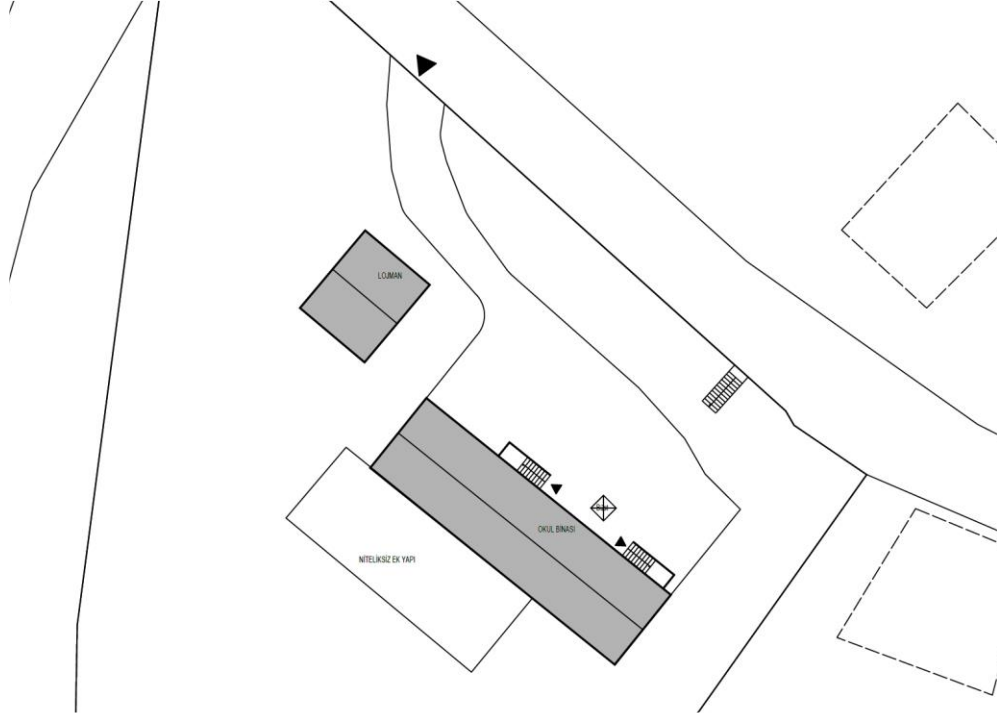
yeni bir tesisat yapılmamıştır. 1966 yılı iki derslikli tip projesine göre inşa edildiği tespit edilmiş olan Akköy İlkokulu, mimari ve tarihi değerinin yanında Mudanya kırsalında benzer nitelikteki diğer yapılar ile birlikte çokluk değerini de sahiptir. Yapının kullanıcılarının hafızasında yer ettiği ve burada yapılan etkinliklerle beraber anı değeri de bulunmaktadır. Bu değerler ile birlikte yapı bir belge niteliği de taşımaktadır.

4.1.2. Aydınpınar Köyü İlkokulu

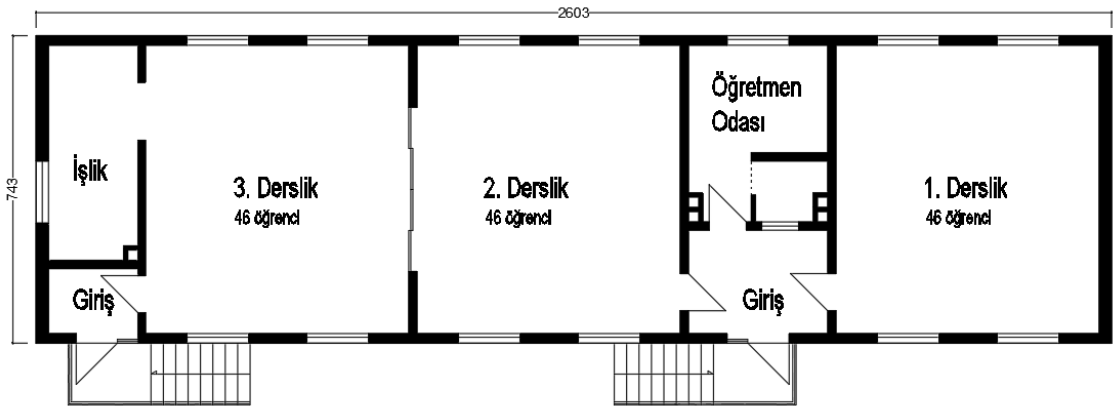
Şekil 4.8. Mudanya Aydınpınar Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

Aydınpınar Köyü İlkokulu, köy sınırında 1303 numaralı parselde, büyük bir arazi üzerine konumlandırılmıştır. Yapının giriş cephesinin önünde bir tören alanı bulunmaktadır. Tören alanında bulunan büstün kaidesi mevcut olsa da heykeli günümüze ulaşmamıştır. Yapının arka cephesinde büyük bir tarım alanı da mevcuttur.

Şekil 4.9. Mudanya Aydınpınar Köyü İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)

Aydınpınar Köyü İlkokulu 1966 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından inşa edilmiştir. Yapı tek katlı olup üç adet derslik bulunmaktadır. İki derslik arasındaki kapılar kullanılarak ihtiyaç halinde iki sınıf birleştirilebilmektedir. Bunun yanında birde işlik, öğretmenler odası ve süt odası bulunmaktadır. İşlik bulunan sınıfın ayrı bir girişi de mevcuttur.

Şekil 4.10. Mudanya Aydınpınar Köyü ilkokul binası planı (Bayındırlık Bakanlığı, 1974)

Köyde zamanla azalan öğrenci sayısı nedeniyle 2000 yılında taşınmalı eğitime geçilmiş ve okul binası boş kalmıştır. Günümüzde boş kalan bina köy halkından bir marangoz tarafından atölye olarak kullanılmaktadır. Yapı içinde dağınık bir kullanım olmasıyla birlikte gerekli bakımları yapılmamıştır.

Şekil 4.11. Mudanya Aydınpınar Köyü ilkokul binası güncel durumu (Bozkan, 2022)

Okul binasının hemen yanında, arazinin yola yakın kısmında bir lojman binası bulunmaktadır. Lojman yapısı atıl durumda olup, cephe özgünlüğünü korusa da arşiv fotoğraflarından varlığı bilgisine ulaşılan ahşap kepenklerin bazı yerlerde korunamadığı görülmektedir. Okul binasının dışında bir tuvalet hacminin çözüldüğü bilinmektedir. Ancak yapı günümüze ulaşamamıştır (Gür, 2022). Ayrıca yapının arka bahçesinde metal saçaklarla niteliksiz ekler yapıldığı görülmektedir.

Şekil 4.12. Mudanya Aydınpınar Köyü lojman binası güncel durumu (Bozkan, 2022)

Aydınpınar İlkokulu yığma yapım sisteminde inşa edilmiştir. Arazinin hafif eğimli yapısı ile birlikte taş duvarlar üzerine inşa edilerek zeminden yüksek bir noktaya konumlandırılmıştır. Cephe malzemesi olarak taş duvar kullanılmıştır. Fakat bu taş duvarlar sadece yapının zeminden yükseltildiği alanlarda görülmektedir. Giriş kotundan itibaren yapının cephesi sıva ve boya ile kaplanmıştır. Beşik çatının örtüsü olarak alaturka kiremit kullanılmıştır.

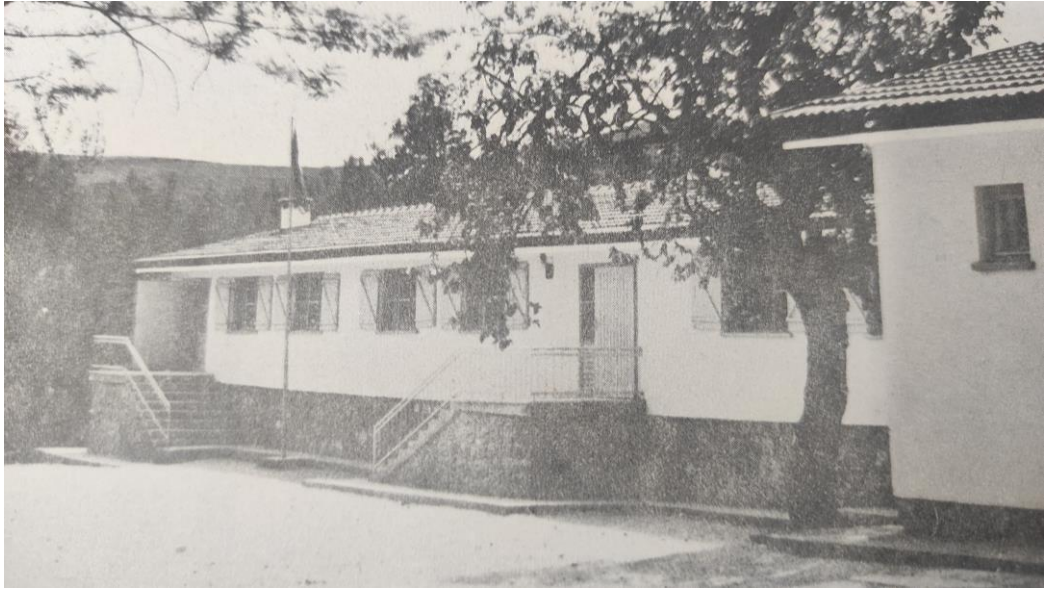

Şekil 4.13. Mudanya Aydınpınar Köyü okul binası giriş merdiveni ve kapısı (Bozkan, 2022)

Ana cephesi kuzey yönünde olup bu yönde iki adet girişi bulunmaktadır. Her iki girişte de tek kollu merdivenler bulunmaktadır. Ahşap giriş kapıları boyutları aynı kalmasıyla birlikte demir kapılar ile değiştirilmiştir. Arşiv fotoğraflarına bakıldığında yapıda ahşap pencere ve kepenk kullanıldığı bilgisine ulaşılmaktadır (Bayındırlık Bakanlığı, 1974). Günümüzde kepenkler varlığını koruyamazken pencereler PVC malzeme ile değiştirilmiştir.

Şekil 4.14. Mudanya Aydınpınar Köyü ilkökulu binası cephe çizimleri (Bayındırlık Bakanlığı, 1974)

Şekil 4.15. Mudanya Aydınpınar Köyü ilkökulu binası arşiv fotoğrafı (Bayındırlık Bakanlığı, 1974)

Yapının ahşap iç kapıları günümüze kadar ulaşmıştır. Zemin malzemesi özgün dökme mozaiktir ve değiştirilmemiştir. İç duvarlar ve tavanlar boyalı yüzeylerdir. Ayrıca iç mekanda tavanda çatı eğimi görülmekte olup düz bir yüzeyle kaplanmıştır. Yapının ısıtma sistemi olan sobanın hala kullanıldığı görülmektedir. Dersliklerde kullanılan yazı tahtaları, mermer üzerine işli sınıf tabelaları, ışikte yer alan ilkökul fen-tabiat dolabı günümüze ulaşan mobilyalardır.

Şekil 4.16. Mudanya Aydınınar Köyü okul binası iç mekan güncel fotoğrafları (Bozkan, 2022)

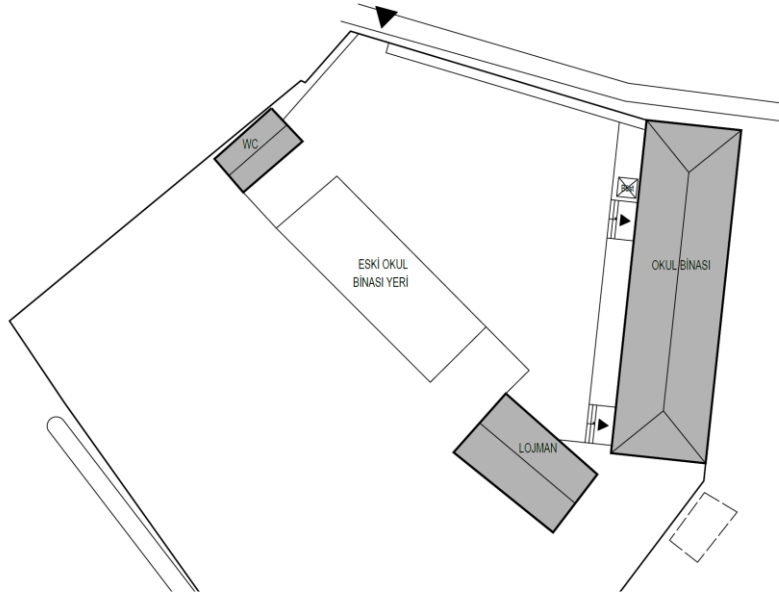
Aydınınar İlkokulu 2000 yılından itibaren okul olarak kullanılmamasına rağmen strüktürel durumu iyidir. Cephe düzeni ve çatı formu korunmuş olsa da kapı, pencere gibi mimari elemanlarında değişiklikler yapılmıştır. Okul binasının arka cephesine niteliksiz bir ek yapılmıştır. Yapı bu ekten kurtarılmalıdır. Ayrıca özgün halinde ahşap olan doğramalar PVC ile değiştirilmiş ve kepenkler varlığını kaybetmiştir. Bunun yanı sıra ısıtma sistemi için soba kullanılıp, yapıda yeni bir tesisat yapılmamıştır. 1966 yılı üç derslikli tip projesine göre inşa edildiği tespit edilmiş olan Aydınınar İlkokulu, mimari ve tarihi değerinin yanında Mudanya kırsalında benzer nitelikteki diğer yapılar ile birlikte çokluk değerini de sahiptir. Yapının kullanıcılarının hafızasında yer ettiğinden anı değeri de bulunmaktadır. Bu değerler ile birlikte yapı bir belge niteliği de taşımaktadır.

4.1.3. Çepni İlkokulu

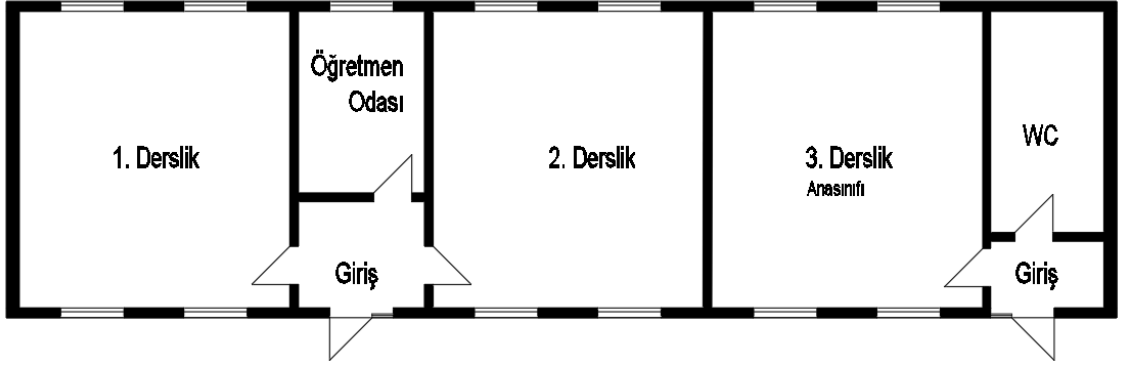
Şekil 4.17. Mudanya Çepni İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

Çepni İlkokulu, köyün sınırında 115 ada 45 parselde düz bir arazi üzerinde yer almaktadır. Büyük bir arazinin çeperine yerleşen bina kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Arazi içinde çocuk parkı, tören alanı bulunmaktadır. Ayrıca arazinin arka kısmında büyük bir yeşil alan mevcuttur.

Şekil 4.18. Mudanya Çepni İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)

Çepni İlkokulu 1972 yılında inşa edilmiştir. Yapı tek katlı olup yaklaşık aynı boyutlarda üç adet derslik bulunmaktadır. Ayrı bir girişi bulunan üçüncü derslik ana sınıfı olarak kullanılmaktadır. Bu kısımda işlik olarak inşa edilen oda anasınıfı öğrencileri için tuvalet olarak kullanılmaktadır. Eğitim binasının içinde bir de idari işler sorumlusuna ait bir oda bulunmaktadır.

Şekil 4.19. Mudanya Çepni İlkokulu planı (Bozkan, 2022)

Okul yapısı eğitim işlevini sürdürerek kullanılmaktadır. Günümüz standartlarında eğitim verebilmek için yapıda birçok değişiklik/ eklemeler yapılmıştır. Birleştirilmiş sınıflar tek bir derslikte eğitim görürken ikinci derslik oyun odası, kütüphane olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda ayrı bir girişi olan ana sınıfı da bulunmaktadır. Ana sınıfı içine yapının özgün halinde olmayan tuvalet kısmı eklenmiştir. Çepni İlkokulu müdürü yapılan görüşmelerde okul arazisi içinde şu anki okul binasından önce inşa edilmiş bir okul yapısından bahsetmiştir. Okul bahçesinde eski okulun izleri okunmaktadır, mevcutta öğrenciler için oyun alanı olarak kullanılmaktadır (Öz, 2022).

Şekil 4.20. Yıkılan Mudanya Çepni İlkokulu binası ve 1969-1970 dönemi öğrencileri (Öz, 2022)

Okul binasına bitişik şekilde arka cepheye yakın bir depo/kömürlük eklenmiştir. Bu iki binadan bağımsız fakat yakın olarak konumlanmış bir lojman binası bulunmaktadır. Lojman yapısı uzun süredir kullanılmamış atıl durumdadır. Ana sınıfı içinde yer alan tuvalet haricinde okul arazisi içinde eğitim yapılarından bağımsız tuvalet hacmi çözülmüştür. Yıkılan okul binasının yerine çocuk parkı yapılmıştır.

Şekil 4.21. Mudanya Çepni İlkokulu lojmanı (Bozkan, 2022)

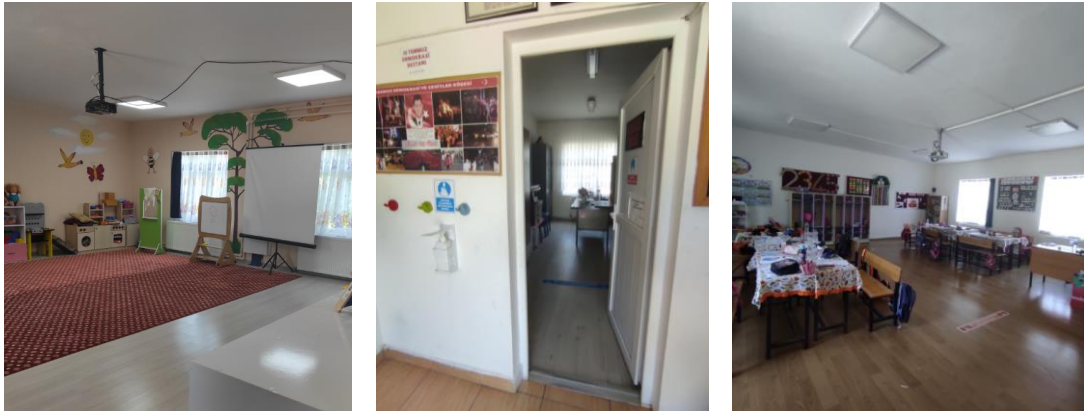
Okul binası yığma yapım sisteminde inşa edilmiş olup dolgu malzemesi tuğladır. Dış cephesi özgün halinden farklı olarak boyanmıştır. Kıрма çatılarda alaturka kiremit kullanılmıştır.

Yapının batı cephesinde iki adet giriş bulunmaktadır. Her iki girişte de iki basamaklı sahanlıklar ile yapıya girilmektedir. Giriş kapıları metal olup pencere doğramaları PVC malzeme ile değiştirilmiştir.

Şekil 4.22. Mudanya Çepni İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022)

Yapının iç mekanında birçok değişiklik yapılmıştır. İç kapılar PVC malzemeden yapılmış, zemin kaplama malzemeleri sınıflarda laminant, ortak alanlarda seramik olarak değiştirilmiştir. Isıtma sistemi olarak doğalgaz kullanılmaktadır. Yapının iç mekanında özgün durumuna referans verecek verilere ulaşılamamıştır.

Şekil 4.23. Mudanya Çepni İlkokulu binası iç mekan güncel fotoğrafları (Bozkan, 2022)

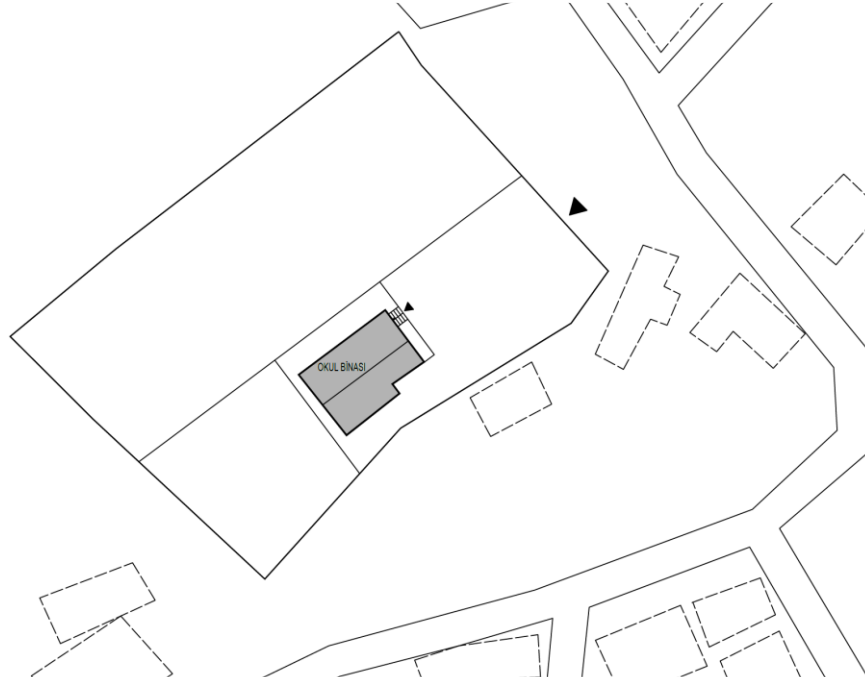
Çepni İlkokulu işlevini devam ettirdiğinden strüktürel durumu iyidir. Cephe düzeni ve çatı formu korunmuş olsa da kapı, pencere gibi mimari elemanlarında değişiklikler yapılmıştır. Yapının arka cephesinde depo için ek yapılmıştır. İç mekan kaplama malzemeleri tamamen değiştirilmiştir. Cephede ise kapı- pencerelerin malzemeleri değişmiş ve dış cephesi farklı renk ve şekillerle boyanmıştır. 1966 yılı üç derslikli tip projesine göre inşa edildiği tespit edilmiş olan Çepni İlkokulu, mimari ve tarihi değerlerini korumuştur. Diğer köy okulu yapıları ile birlikte çokluk değerine sahiptir. Yapı ile ilişkili insanların hatıraları ve elde edilen fotoğraflar ile anı değeri de bulunmaktadır. Aynı zamanda gelenek haline gelen okul binası önünde öğrenci ve öğretmenler ile fotoğraf çekme etkinliği yapının somut olmayan kültürel değeridir. Bu değerler ile birlikte yapı bir belge niteliği de taşımaktadır.

4.1.4. Çınarlı Köyü İlkokulu

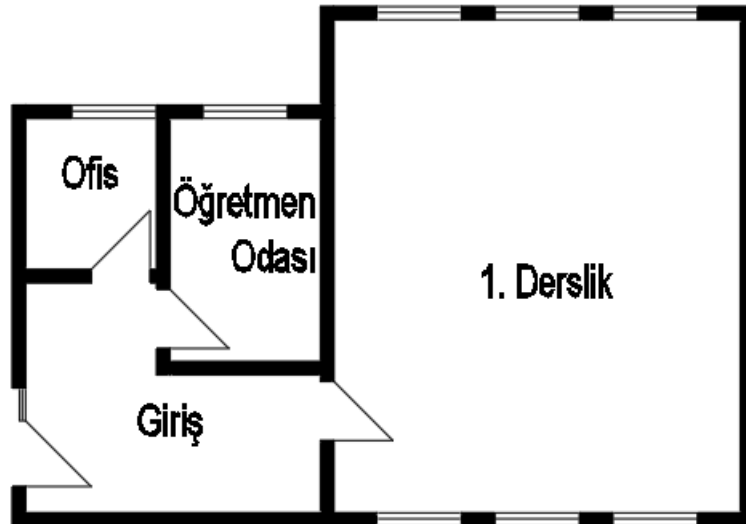
Şekil 4.24. Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

Çınarlı İlkokulu, köyün çeperinde bir arazide yüksek bir noktada konumlandırılmıştır. Yapının giriş cephesinin önünde bir tören alanı bulunmaktadır. Yapının arka cephesinde büyük bahçe ve çocuk oyun alanı da mevcuttur.

Şekil 4.25. Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)

Çınarlı Köyü İlkokulu yapım yılı tam bilinmemekle beraber 1960'lı yılların başında inşa edildiği bilgisine ulaşılmıştır (Yıldız, 2022). Yapı tek katlı olup tek derslik bulunmaktadır. Yapı içinde küçük ofis ve öğretmen odası bulunmaktadır. Birleştirilmiş sınıflar bir arada eğitim görmüşlerdir.

Şekil 4.26. Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu planı (Bozkan, 2022)

1996 yılında taşınmalı eğitime geçilmiş ve okul binası boş kalmıştır. Günümüzde bina köyün ortak malı olan sandalye, masa gibi araçlar için depo olarak kullanılmaktadır. Fakat aktif bir kullanım olmaması nedeniyle bina ve çevresi bakımsız durumdadır.

Okul binasının içinde ıslak hacim bulunmamaktadır. Fakat arazi içerisinde mevcut bir tuvalet kütlesi de yoktur. Islak hacim kütlesi yılı bilinmemekle birlikte yıkıldığı bilgisi elde edilmiştir (Yıldız, 2022). Yapının bulunduğu arazide herhangi bir lojman yapısı da bulunmamaktadır.

Şekil 4.27. Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu giriş kapısı (Bozkan, 2022)

Çınarlı İlkokulu yığma yapım sisteminde inşa edilmiştir. Arazi içerisindeki eğimden dolayı zemin kotunun altında kalan kısım betonarme olarak inşa edilmiştir. Tuğla dolgu duvarlar dış cephede sıva ve boya ile kaplanmıştır. Çatı örtüsü olarak alaturka kiremit kullanılmıştır.

Şekil 4.28. Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu cephesi (Bozkan, 2022)

Okul binasının kuzey doğu cephesinde bir adet giriş bulunmaktadır. Eğitimden dolayı yapının girişinde beş basamaklı sahanlıksız bir merdiven bulunmaktadır. Giriş kapısı ve pencere doğramalarının malzemesi demirdir.

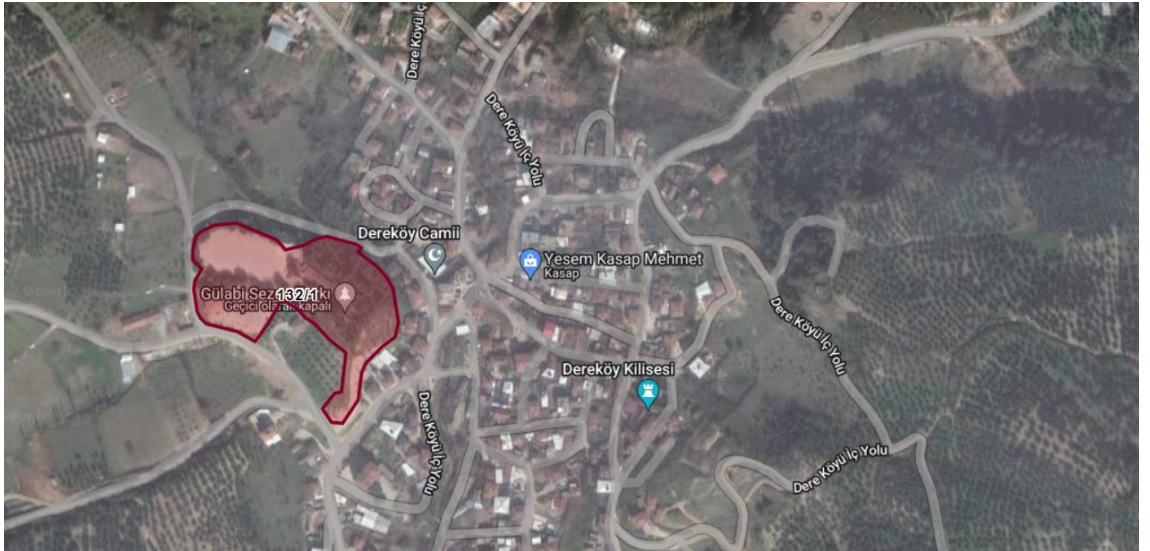
Yapının ahşap iç kapıları günümüze kadar ulaşmıştır. Zemin malzemesi girişte ve ofiste dökme mozaik, sınıfta ve öğretmen odasında ise doğal ahşaptır. Doğal ahşap kaplama günümüze kadar ulaşmış olsa da malzeme durumu açısından kötü durumdadır. İç duvarlar ve tavanda boya kullanılmıştır. Mevcuttaki bacalara bakılarak ısınma sisteminin soba olduğu bilgisine ulaşılmıştır. İç mekanda mobilya olarak sadece bir tane öğretmen masası bulunmaktadır, bunun dışında bir mobilyaya rastlanmamıştır.

Şekil 4.29. Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu binası iç mekan güncel fotoğrafları (Bozkan, 2022)

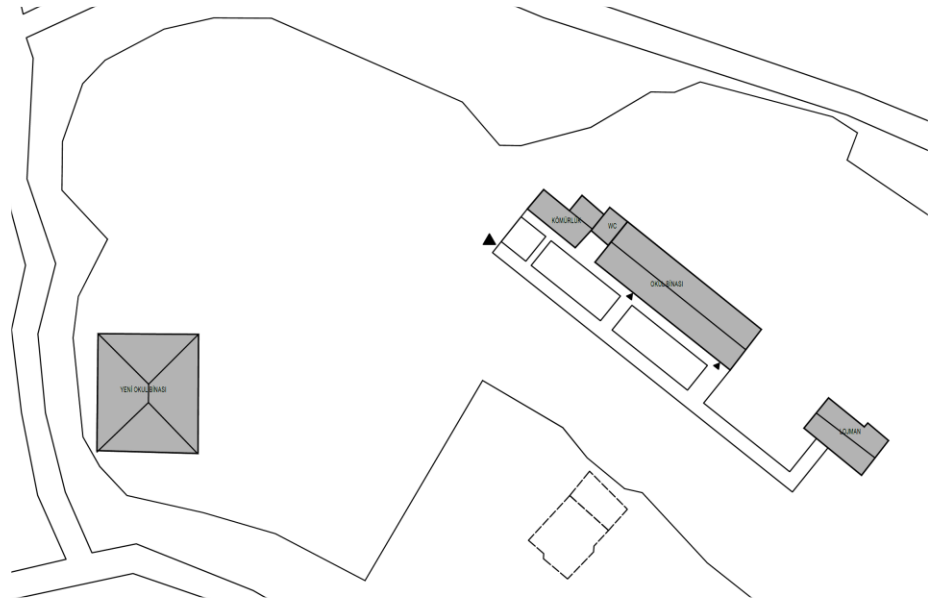
Çınarlı İlkokulu yıllardır kullanılmamasına rağmen strüktürel durumu iyidir. Cephe düzeni ve çatı formu korunmuş, mimari elemanlarında değişiklik yapılmamıştır. Herhangi bir ek yapı yapılmamıştır. 1962 yılı tek derslikli tip projesine göre inşa edildiği tespit edilmiş olan Çınarlı İlkokulu, mimari ve tarihi değerlerini büyük oranda korumuştur.

4.1.5. Dereköy İlkokulu

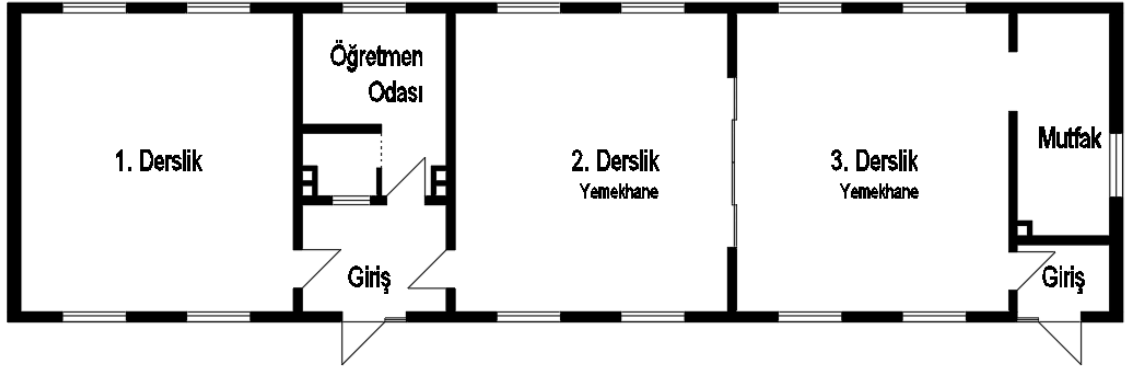
Şekil 4.30. Mudanya Dereköy İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

Dereköy İlkokulu, köy sınırında 132 ada 1 numaralı parselde, eğimli, tepede, büyük bir arazi üzerine konumlandırılmıştır. Arazinin alt kotunda günümüzde eğitim vermeye devam eden yeni okul binası bulunmaktadır. 1972 yılında inşa edilen okul ve lojman yapı grupları üst kotta bulunmaktadır. Okul binasının giriş cephesinin önünde bir tören alanı bulunmaktadır. Zamanla alanı daha elverişli kullanmak için tören alanının çevresine çocuk oyun parkı ve spor aletleri yerleştirilmiştir. Okul arazisinin büyük bir kısmı ise yeşil alandır.

Şekil 4.31. Mudanya Dereköy İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)

Dereköy İlkokulu'nda günümüzde iki okul binası mevcuttur. Biri 1972 yılında yapılmış tek katlı üç derslikli bir yapıdır. Diğer bina ise mevcut okulun yetersiz kalması sonucunda 1996 yılında dört katlı on altı derslikli bir okul yapısıdır. Tez kapsamında 1972 yılında inşa edilmiş yapı incelenmiştir. Plan tipolojisi olarak 1966 yılında hazırlanan üç derslikli yapıyla benzerlik göstermektedir. Bu iki yapıdan daha önce 1944 yılında köyün merkezine daha yakın bir konumda bir okul binası var olduğu sözlü görüşmeler sonucunda öğrenilmiştir (Oruç, 2022). Bu yapı yıkılıp yerine köy binası inşa edilmiştir.

Şekil 4.32. Mudanya Dereköy İlkokulu binası planı (Bozkan, 2022)

1996 yılında inşa edilen yapıda eğitim vermeye başlanmasıyla eski okul binası yemekhane olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yapının ikinci girişinin bulunduğu alan ise mutfak olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.33. Mudanya Dereköy İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022)

Okul binasına bitişik olarak yapının devamında ıslak hacim ve odunluk kütleli bulunmaktadır. Okul binasının doğusundan yapıdan bağımsız olarak bir lojman bulunmaktadır. Mevcut durumda ıslak hacim, odunluk ve lojman yapıları atıl durumda olup kullanılmamaktadır.

Şekil 4.34. Mudanya Dereköy İlkokulu lojmanı güncel durumu (Bozkan, 2022)

Okul binası yağma yapım sisteminde inşa edilmiştir. Dolgu malzemesi tuğladır. Dış cephede kaplama olarak sıva ve boya kullanılmıştır. Yapının çatı örtüsü alaturka kiremittir.

Ana cephesi güney batı yönünde olup bu yönde iki adet girişi bulunmaktadır. Giriş kapıları demir malzemeden sabit camlı bir kanat ve açılır kanat olarak yapılmıştır. Giriş kapılarının üzerinde düz bir plaka ile saçak yapılmıştır. Pencereleler ise PVC malzeme ile değiştirilmiştir.

Şekil 4.35. Mudanya Dereköy İlkokulu bahçesi ve arkada tuvalet kütlesi (Bozkan, 2022)

İç mekanda özgün ahşap kapılar varlığını sürdürmektedir. Tavan ve duvar kaplaması olarak boya kullanılmıştır. Bunun yanı sıra yapılan tadilatlar ile zemin kaplamaları seramik olarak değiştirilmiştir. Yapıda kalorifer sistemi olmasına rağmen yemekhaneyi ısıtmak için hala daha soba kullanılmaktadır.

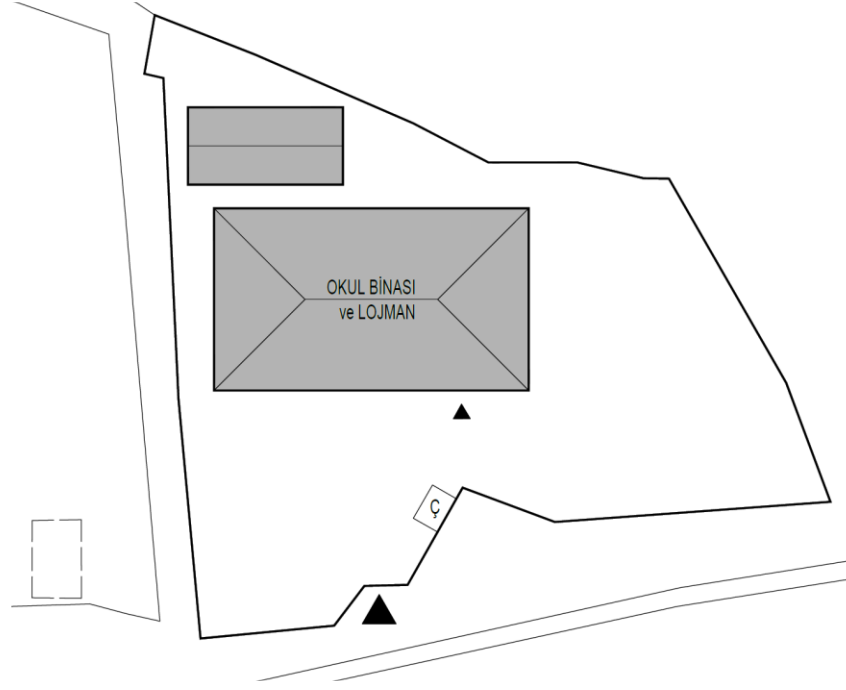
Dereköy İlkokulu'nun strüktürel durumu iyidir. Cephe düzeni ve çatı formu korunmuş olsa da pencerelerin malzemelerinde değişiklik yapılmıştır. Herhangi bir ek yapı yapılmamıştır. İç mekan zemin kaplama malzemesi değiştirilmiştir. 1966 yılı üç derslikli tip projesine göre inşa edildiği tespit edilmiş olan Dereköy İlkokulu, mimari ve tarihi değerinin yanında çokluk değerini de sahiptir. Yapıyı kullananların hatıraları ve okul bahçesinde yapılan etkinlikler yapının anı değerini oluşturmaktadır. Bu değerler ile birlikte yapı bir belge niteliği de taşımaktadır.

4.1.6. Eğerce Köyü İlkokulu

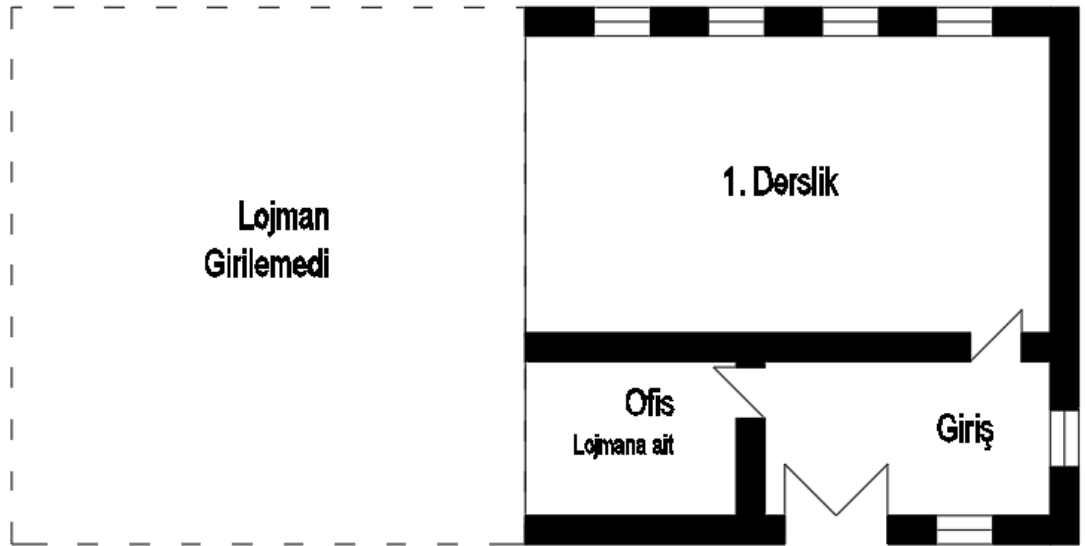
Şekil 4.36. Mudanya Eğerce Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

Eğerce İlkokulu, köyün merkezindeki bir arazi üzerine konumlandırılmıştır. Yapının giriş cephesinin önünde bir tören alanı bulunmaktadır. Ayrıca alanın girişinde bulunan çeşme de varlığını sürdürmektedir. Yapının yan bahçesinde çocuk parkı ve bahçesi yer almaktadır.

Şekil 4.37. Mudanya Egerce Köyü İlkokulu'nun vaziyet planı (Bozkan, 2022)

Egerce Köyü İlkokulu 1960 yılında inşa edilmiştir. Yapı tek katlı tek derslikli olup bitişiğinde lojman yapısı bulunmaktadır. Giriş holünden dersliğe ve öğretmen odasına geçilmektedir. Bu odadan lojmana geçiş verilmiştir. Lojmanın girişi ayrı tutulmuştur.

Şekil 4.38. Mudanya Egerce Köyü İlkokulu planı (Bozkan, 2022)

Yapı 1997 yılına kadar kullanılmış sonrasında taşınmalı eğitime geçilmiş ve okul binası boş kalmıştır. Günümüzde boş kalan bina okuldan artan malzemeler ve lojmanın deposu olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.39. Mudanya Egerce Köyü İlkokulu ve lojmanı güncel durumu (Bozkan, 2022)

Okul binasının bitişiğinde bulunan lojman yapısı kullanılmaya başlandığında kullanım alanını büyütmek amacıyla okul binasında bulunan ofis (öğretmen odası) lojmanın kullanımına açılmıştır. Lojman kısmında gerekli tadilat ve bakımlar yapılırken okul binası ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Arazi içinde okul binasının arka cephesinde bir ıslak hacim, kömürlük kütlesi de mevcuttur.

Şekil 4.40. Mudanya Egerce Köyü lojmanı ve ıslak hacim kütlesi (Bozkan, 2022)

Eğerce İlkokulu yığma yapım sisteminde inşa edilmiştir. Cephe dolgu malzemesi olarak taş duvar kullanılmıştır. Fakat bu taş duvarlar sıva ve boya ile kaplanmıştır. Çatı örtüsü olarak alaturka kiremit kullanılmıştır.

Yapının güney cephesinde bir adet girişi bulunmaktadır. Giriş kapısının malzemesi metaldir ve açılan iki kanata sahiptir. Pencere lojman kısmında değiştirilmiş olsa da okul binasının doğramaları ahşaptır. Bakımsız kalan ahşap pencerelerin malzeme durumu iyi olamamakla beraber bazı noktalarda camlarda kırıklar da mevcuttur.

Şekil 4.41. Mudanya Eğerce Köyü İlkokulu giriş kapısı (Bozkan, 2022)

Yapının özgün nitelikleri günümüze kadar çok iyi korunmuş olmasa da varlıklarını devam ettirmişlerdir. İç mekandaki ahşap kapılar, doğal ahşap zemin kaplaması durumun restorasyon ve koruma açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu yapıda diğer yapılardan farklı olarak tavanda da ahşap kaplama tercih edilmiştir. Yapının ısıtma sisteminin soba olduğu görülmektedir. Dersliklerde kullanılan yazı tahtası, sınıf dolapları günümüze ulaşan mobilyalardır.

Şekil 4.42. Mudanya Egerce Köyü İlkokulu iç mekan fotoğrafları (Bozkan, 2022)

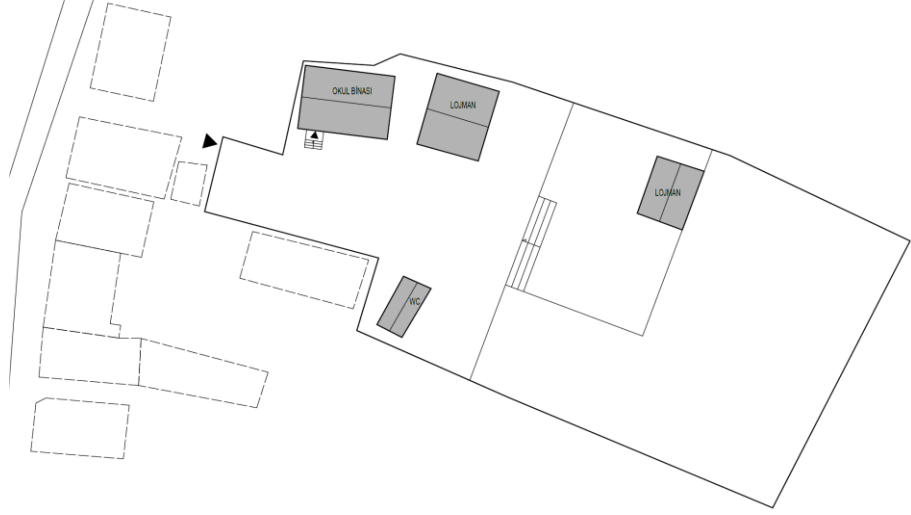
Egerce Köyü İlkokulu işlevini devam ettirmese de strüktürel durumu iyidir. Cephe düzeni ve çatı formu korunmuş, mimari elemanlarında değişiklikler yapılmamıştır. Herhangi bir ek yapı yapılmamıştır. Cephede ve iç mekanda özgün niteliklere sahiptir fakat malzemelerin korunmuşlukları bakımsızlık nedeniyle iyi değildir. İncelenen okullar arasında tavanının ahşap olması ve tip projelerden farklı olarak planlanması nedeniyle eşsiz bir yapıdır. Egerce Köyü İlkokulu, mimari, tarihi ve anı değerinin yanında benzer bir örnek olmaması nedeniyle özgünlük değerine de sahiptir. Okul yapısı tüm bunlarla birlikte bir belge niteliği de taşımaktadır.

4.1.7. Emirler Yenicesi İlkokulu

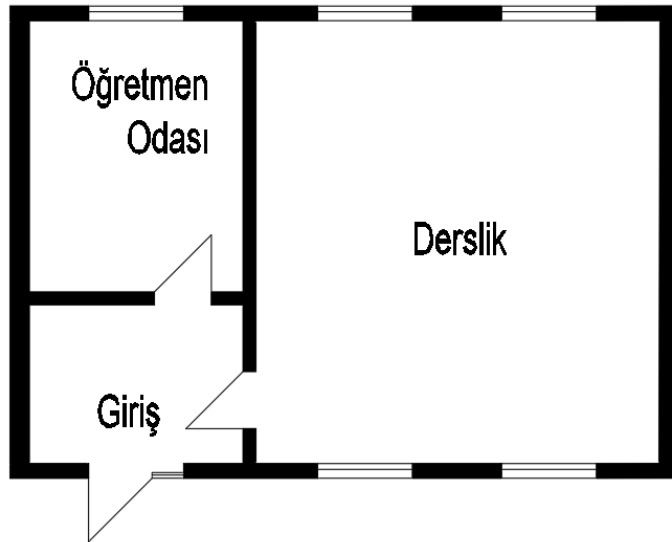
Şekil 4.43. Mudanya Emirler Yenicesi İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

Emirler Yenicesi İlkokulu, köy merkezinde 1119 ada 12 parselde büyük bir arazi üzerine konumlandırılmıştır. Yapının arazisinde tören alanı, oyun parkı ve spor alanı bulunmaktadır. Ayrıca arazide büyük bir yeşil alan da mevcuttur. Köy içinde yapılan düğünler, yemekler gibi toplu etkinliklerde bu okul bahçesi kullanılmaktadır.

Şekil 4.44. Mudanya Emirler Yenicesi İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)

Emirler Yenicesi İlkokulu 1960’larda inşa edilmiştir (Kaşan, 2022). Yapı tek katlı tek dersliklidir. Yapıda bir de öğretmen odası bulunmaktadır.

Şekil 4.45. Mudanya Emirler Yenicesi İlkokulu planı (Bozkan, 2022)

2000 yılında taşınmalı eğitime geçilmesiyle okul binası boş kalmıştır. Yapıda 2010 yılında tadilat yapılmış ve günümüzde seçim bürosu ve kadın kooperatifi için dernek binası olarak kullanılmaktadır (Kaşan, 2022).

Okul binasının bulunduğu arazi üzerinde bir adet ıslak hacim kütle ve iki adet lojman yapısı bulunmaktadır. Okul binasına yakın konumda olan daha yeni tarihlerde inşa edilen lojman binası nispeten daha iyi durumda olup köy araç ve gereçleri için depo olarak kullanılmaktadır. Diğer yapılar atıl durumdadır.

Şekil 4.46. Mudanya Emirler Yenicesi İlkokulu'nun lojmanı (Bozkan, 2022)

Emirler Yenicesi İlkokulu yığma yapım sisteminde, tuğla duvar malzemesiyle inşa edilmiştir. Binanın dış cephesi sıva ve boya ile kaplanmıştır. Çatı örtüsü olarak alaturka kiremit kullanılmıştır.

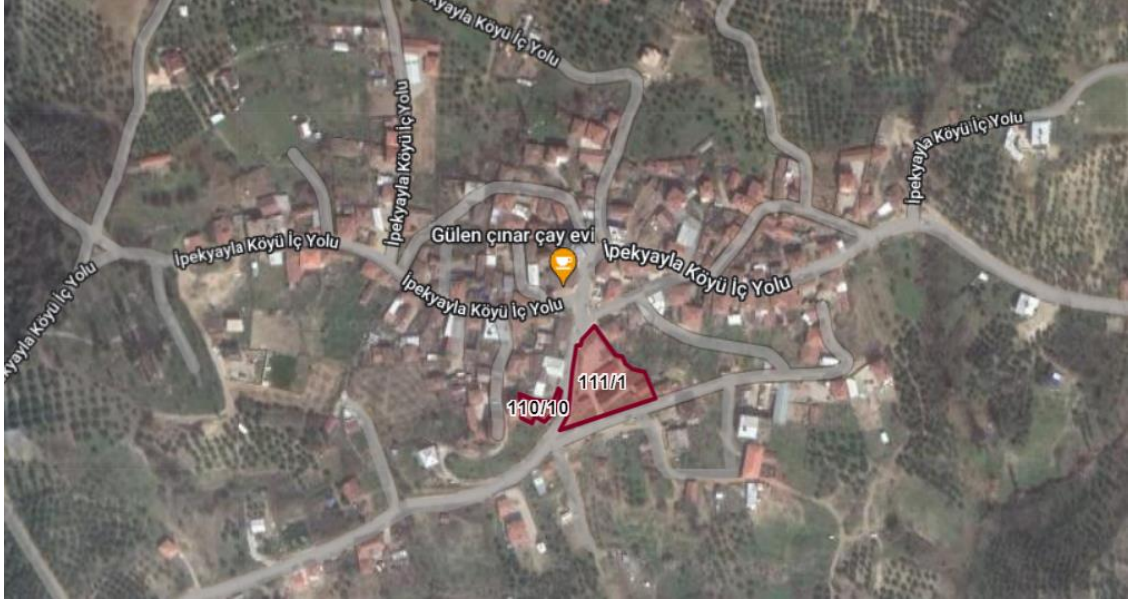
Şekil 4.47. Mudanya Emirlers Yenicesi İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022)

Ana cephesi güney yönünde olup bu yönde bir adet girişi bulunmaktadır. Giriş kısmında dört basamaklı sahanlıklı bir merdiven bulunmaktadır. Yapılan tadilatlarla giriş kapısı demir, pencere doğramaları PVC olarak değiştirilmiştir.

Emirlers Yenicesi İlkokulu'nda iç mekan ahşap kapılar özgün halindedir. Tüm mekanlarda zemin malzemesi dökme mozaiktir. Duvarlar ve tavanlar boya olup çatı eğimi iç mekana dahil edilmiştir. Derslikte ve öğretmen odasında bulunan baca ile yapının ısıtma sisteminin soba olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Emirlers Yenicesi İlkokulu işlevini devam ettirmeyip strüktürel durumu iyidir. Cephe düzeni ve çatı formu korunmuş olsa da cephede kapı, pencerelerin malzemelerinde değişiklik yapılmıştır. Herhangi bir ek yapı yapılmamıştır. İç mekan kaplamaları özgünlüğünü korumaktadır. 1966 yılı tek derslikli tip projesine göre inşa edildiği tespit edilmiş olan Emirlers Yenicesi İlkokulu, mimari ve tarihi değerlerini büyük oranda korumuştur. Mudanya kırsalında benzer nitelikleri olan diğer okul yapıları ile birlikte çokluk değerini de sahiptir. Okul bahçesinde yapılan toplu etkinlikler, insanların ortak bir amaç için bir araya gelmesi, Emirlers Yenicesi İlkokulu için somut olmayan kültürel bir niteliktir. Bu etkinliklerde edinilen hatıralar, fotoğraflar ise anı değerini oluşturmaktadır. Okul yapısı sahip olduğu değerler ile birlikte köy yaşayışı hakkında verdiği bilgilerle aynı zamanda bir belgedir.

4.1.8. İpekyayla İlkokulu

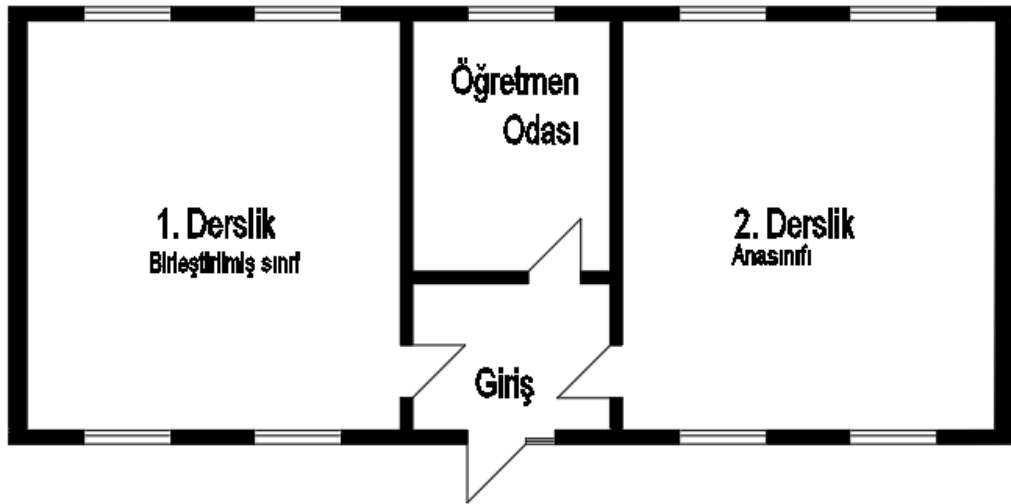
Şekil 4.48. Mudanya İpekyayla İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

İpekyayla İlkokulu, köy merkezindeki 111 ada 1 numaralı parsel üzerine konumlandırılmıştır. Okul binasının giriş cephesinin önünde tören alanı bulunmaktadır. Tören alanında bulunan büstün kaidesi mevcut olsa da heykeli günümüze ulaşamamıştır. Yapının arka cephesinde köy halkının kullanması için bir spor alanı ve çocuk parkı yapılmıştır. Köyde yapılan nişan, düğün gibi toplu organizasyonlarda okulun bahçesi kullanılmaktadır. Okul birleştirici bir unsur olarak varlığını sürdürmektedir.

Şekil 4.49. Mudanya İpekyayla İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)

İpekyayla İlkokulu 1967-1968 yılında inşa edilmiştir. Yapı tek katlı olup eşit büyüklükte iki adet derslik bulunmaktadır. İki dersliğin ortasında girişi karşılayan bir öğretmen odası mevcuttur.

Şekil 4.50. Mudanya İpekyayla İlkokulu binası planı (Bozkan, 2022)

Köydeki öğrenci sayılarının azalmasıyla 2000 yılında taşınmalı eğitime geçilmiş, bu tarihten itibaren yapı eğitim işlevini kaybetmiştir. Mevcutta yapı Mudanya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün zimmetinde depo olarak kullanılmaktadır (Evcil, 2022). Okul binası kapanmadan önce tadilat yapılmış, özgün niteliklerini kaybetmiş olsa da fiziki olarak iyi durumdadır.

Şekil 4.51. Mudanya İpekyayla İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022)

Okul binasına göre daha alt kotta bir lojman yapısı bulunmaktadır. Fakat okulla birlikte bu yapıda atıl duruma düşmüştür. Arazi içinde bir de ıslak hacim ve odunluk olarak kullanılan bir bina vardır. Bu bina da zamanla kullanılmayıp metruk durumda kalmıştır.

Şekil 4.52. Mudanya İpekyayla İlkokulu lojmanı ve bahçesi (Bozkan, 2022)

İpekyayla İlkokulu yığma yapım sistemi, tuğla dolgu duvar ile inşa edilmiştir. Yapının eğimden dolayı zeminden yükseltilmesi gereken dış duvarlarda ise taş kullanılmıştır. Dış duvarlar sıva ve boya ile kaplanmıştır. Çatı örtüsü olarak alaturka kiremit kullanılmıştır.

Ana cephesi kuzey yönünde olup bu yönde bir adet giriş bulunmaktadır. Tadilat sonucunda giriş kapısı demir ve pencere doğramaları PVC olmuştur. Arka cephedeki pencerelere demir parmaklık eklenmiştir.

Şekil 4.53. Mudanya İpekyayla İlkokulu giriş kapısı (Bozkan, 2022)

İç mekanda zemin malzemesi seramik yapılmış ve iç kapılar ise ahşap kaplama kapılar ile değiştirilmiştir. Duvarlar ve tavanlar boya olup çatı eğimi iç mekana dahil edilmiştir. Yapının ısıtma sistemi için soba kullanılmış olup sobası hala daha derslikte bulunmaktadır.

İpekyayla İlkokulu'nun strüktürel durumu iyidir. Cephe düzeni ve çatı formu korunmuş olsa da kapı, pencere gibi mimari elemanlarında değişiklikler yapılmıştır. Yapının arka cephesinde kalan pencereler için parmaklık eklenmiştir. İç mekanda da malzemelerde

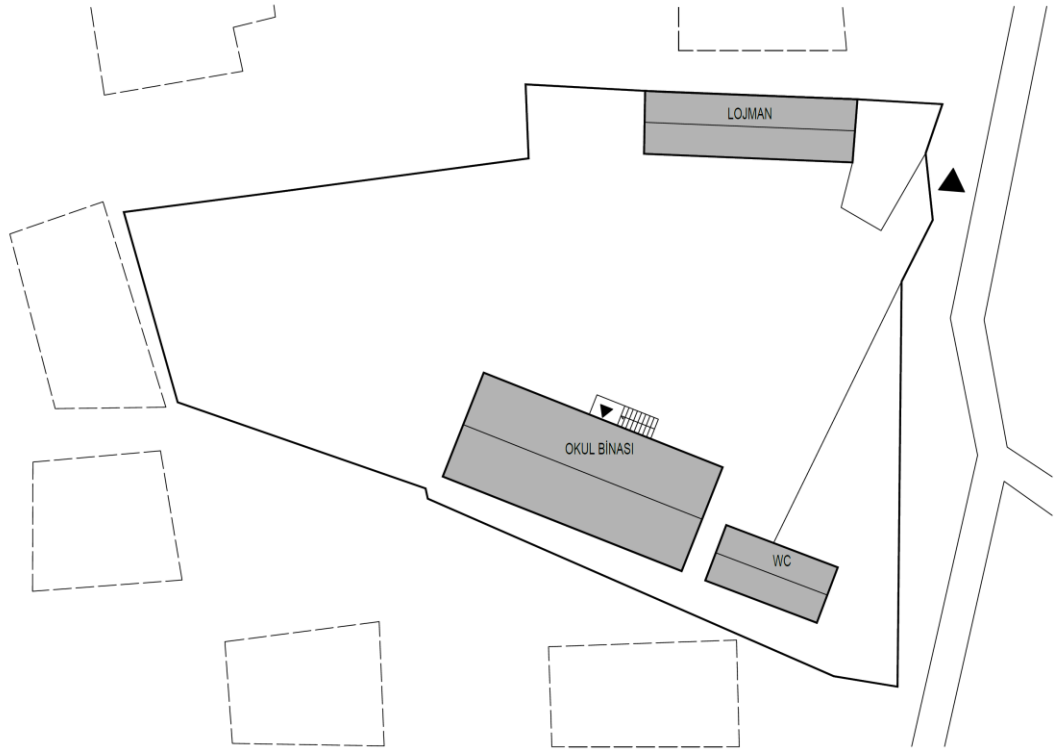
değişiklikler yapılmıştır. 1966 yılı iki derslikli tip projesine göre inşa edildiği tespit edilmiş olan İpekyayla İlkokulu, mimari ve tarihi değerlerini orta seviyede korumuştur. Mudanya kırsalında benzer nitelikteki diğer yapılar ile birlikte çokluk değerini de sahiptir. Yapının kullanıcılarının hafızasında yer ettiği ve burada yapılan toplu etkinliklerle beraber anı değeri de bulunmaktadır. Bu değerler ile birlikte yapı bir belge niteliği de taşımaktadır.

4.1.9. Kaymakoba Köyü İlkokulu

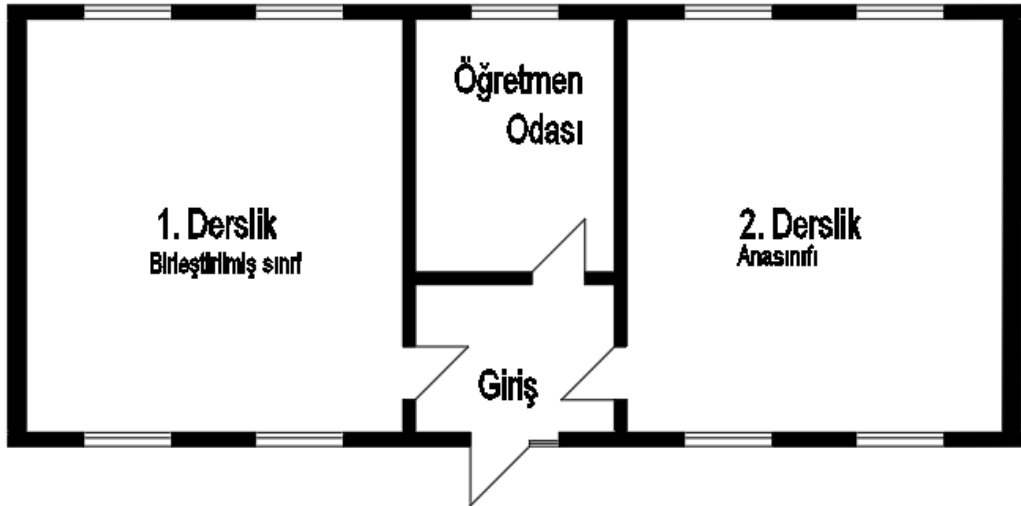
Şekil 4.54. Mudanya Kaymakoba İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

Kaymakoba Köyü İlkokulu, köyün merkezinde eğimli bir arazi üzerine konumlandırılmıştır. Yapının giriş cephesinin önünde bir tören alanı bulunmaktadır. Açık alanda etkinliklerde kullanmak için dört basamaklı bir amfi oturma düzeni de mevcuttur. Yapının bahçesinde tamamen parke taşları kaplanarak sert zemin oluşturulmuştur.

Şekil 4.55. Mudanya Kaymakoba İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)

Kaymakoba Köyü İlkokulu 1970-1971 yılında tek katlı eşit büyüklükte iki derslikli olarak inşa edilmiştir. Plan tipolojisi olarak İpekyayla İlkokulu ile benzerlik göstermektedir.

Şekil 4.56. Mudanya Kaymakoba İlkokulu binası planı (Bozkan, 2022)

Taşımali eğitimle geçilmesiyle okul yapıları boş kalmıştır. 2021 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından okul binası ve arazi içindeki diğler yapılar tadilat edilmiştir. Okul binası spor atölyesi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Şekil 4.57. Mudanya Kaymakoba İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022)

Eğimli arazide bulunan okul binasının alt kotlarında bir lojman ve ıslak hacim yapısı bulunmaktadır. Yapılan tadilatlardan sonra ıslak hacim ve depo olarak kullanılan bir yapı ve lojman binasında köy halkının isteğı doğrultusunda bir Kur'an Kursu açılmıştır.

Şekil 4.58. Mudanya Kaymakoba İlkokulu lojman binası (Bozkan, 2022)

Kaymakoba Köyü İlkokulu yığma yapım sisteminde inşa edilmiştir. Duvar malzemesi olarak tuğla kullanılmış ve sıva ve boya ile kaplanmıştır. Çatı örtüsü tadilat sonrasında *shingle* olarak değiştirilmiştir.

Ana cephesi kuzey yönünde olup cepheye paralel olan merdivenlerle yapıya girilmektedir. Günümüzde yapının giriş kapısı demir ve pencere doğramaları PVC olarak değiştirilmiştir. Merdiven sahanlığının üzerine demir bir saçak eklenmiştir.

Şekil 4.59. Mudanya Kaymakoba İlkokulu giriş kapısı (Bozkan, 2022)

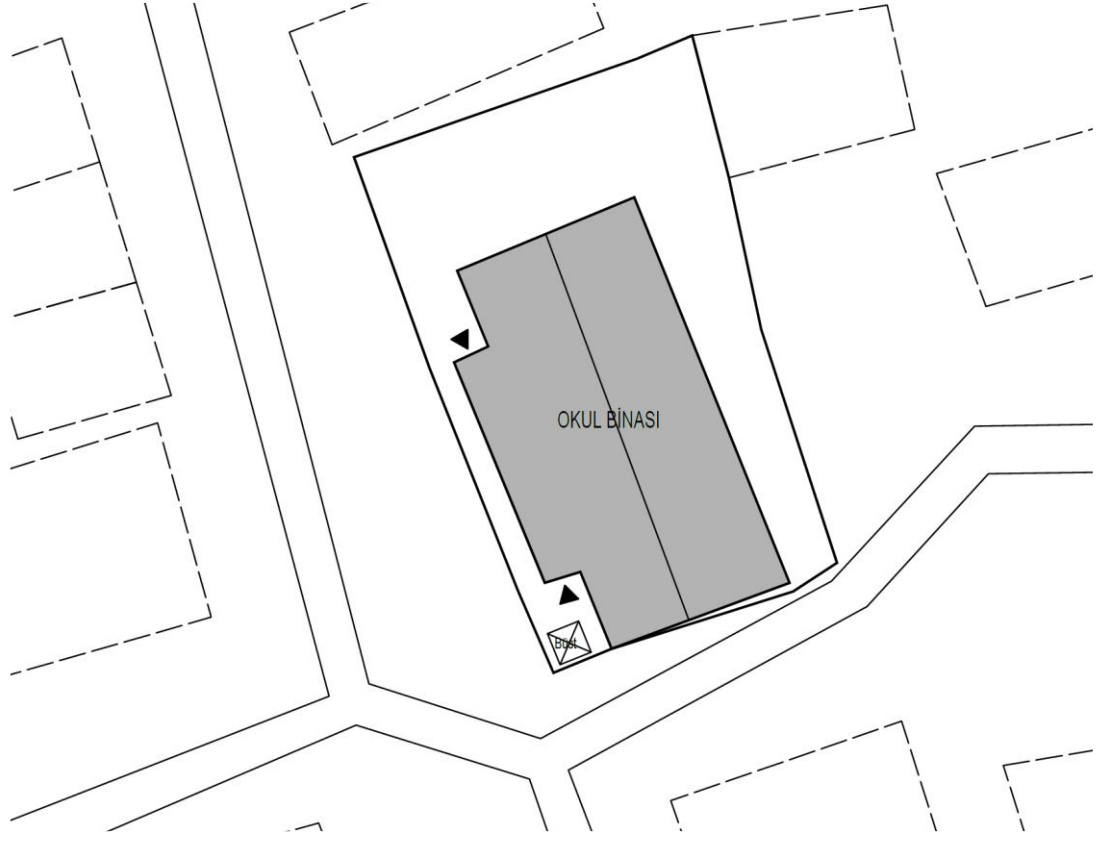
Kaymakoba İlkokulu yeni tadilat yapıldığı için strüktürel durumu iyidir. Cephe düzeni korunmuş fakat giriş kısmına saçak eklenmiştir. Çatı formu özgün halinde olup kaplama malzemesi *shingle* olmuştur. Doğramalar PVC olarak değiştirilmiştir. Yapının iç mekan arazi çalışması yapılamadığı için iç mekan değerlendirme dışında tutulmuştur. 1966 yılı iki derslikli tip projesine göre inşa edildiği tespit edilmiş olan Kaymakoba İlkokulu, mimari ve tarihi değerinin yanında Mudanya kırsalında benzer nitelikteki diğer yapılar ile birlikte çokluk değerini de sahiptir. Yapının geçmiş döneme ait fotoğrafları, okul binası ve çevresi ile ilgili hatıralar anı değerini oluşturmaktadır. Bu değerler ile birlikte yapı bir belge niteliği de taşımaktadır.

4.1.10. Yalıçiftlik Köyü İlkokulu

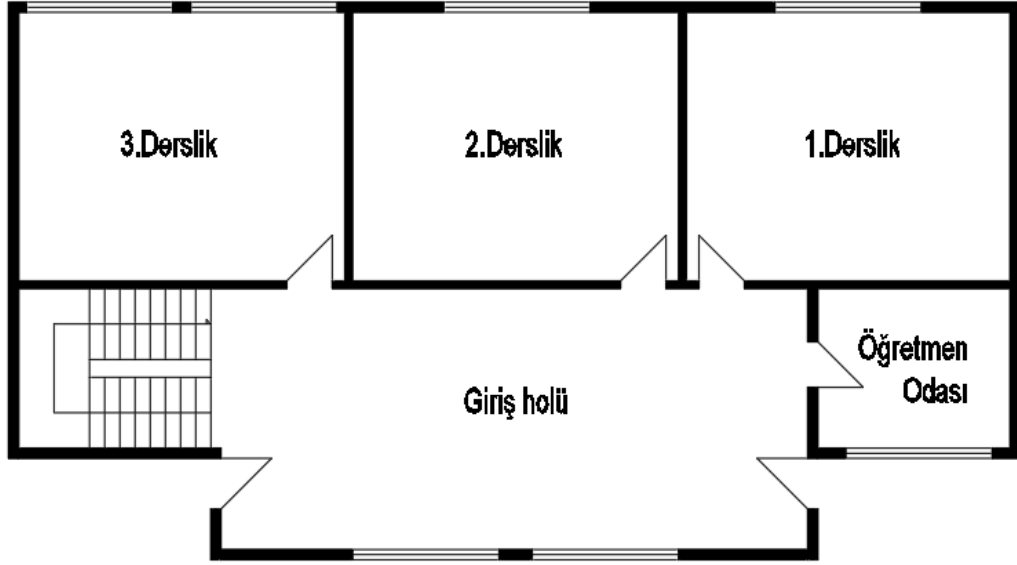
Şekil 4.60. Mudanya Yalıçiftlik Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

Yalıçiftlik Köyü İlkokulu, köyün merkezinde 2530 no.lu parselde bulunmaktadır. Yapının büyüklüğü nedeniyle parsel alanının çoğunluğu kullanılmıştır. Bu yüzden arazinin açık alanı okul faaliyetleri için yeterli büyüklükte değildi. Eğitim işlevini sürdürürken tören yapılacağı zaman köy içi yol, tören alanı olarak kullanılmaktaydı (Toktaş, 2022).

Şekil 4.61. Mudanya Yalıçiftlik Köyü İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)

Yalıçiftlik Köyü İlkokulu 1967 yılında, Mudanya kırsalındaki diğer okul yapılarından farklı olarak iki katlı inşa edilmiştir. Yapıda toplam altı derslik ve iki öğretmen odası bulunmaktadır. Tez çalışmasında incelenen okullar arasında kullanım alanı en büyük olan yapıdır. Zemin katında üç derslik ve bir öğretmen odası, birinci katında da üç derslik ve bir öğretmen odası bulunmaktadır. İç mekanda bulunan merdiven merdivenin sahanlığında ise fen bilgisi için uygulamalı deneyler yapıldığı bilgisine sözlü görüşmelerle ulaşılmıştır (Toktaş, 2022).

Şekil 4.62. Mudanya Yalıçiftlik Köyü İlkokulu binası zemin kat planı (Bozkan, 2022)

Okul binası 2000 yılında taşınmalı eğitime geçilmesi ile boş kalmıştır. Yapı, 2014 yılında bir süreliğine köy kooperatifi için yapının sadece zemin katı kullanılmıştır. Bazı derslikler ise depo olarak kullanılmaktadır.

Okul binasının içinde herhangi bir ıslak hacim bulunmamaktadır. Yapılan sözlü görüşmeler ile okul binasının dışında bir ıslak hacim kütesinin varlığı bilgisine ulaşılmış olup yapının yıkıldığı öğrenilmiştir. Lojman binası da günümüze ulaşmayıp yıkılmıştır (Toktaş, 2022).

Yalıçiftlik Köyü İlkokulu yığma yapım sisteminde inşa edilmiştir. Tuğla dolgu duvarlar sıva ve boya ile kaplanmıştır. Çatı örtüsü olarak kiremit kullanılmıştır. Fakat yapının kullanım dışı olup bakımsız kalması nedeniyle sıvalarda dökülmeler, çatı kaplamalarında kırılmalar meydana gelmektedir.

Şekil 4.63. Mudanya Yalıçiftlik Köyü İlkokulu binası güncel durumu (Bozkan, 2022)

Okul binası kuzey–güney doğrultusunda konumlanıp bu yönlerde iki adet girişi bulunmaktadır. Bina giriş kapılarının malzemeleri demir olup, pencere doğramalarının ahşaptır. Pencere camlarında yer yer kırılmalar olduğu görülmektedir. Yalıçiftlik Köyü İlkokulu binasının doğramaları incelenen diğer okul binalarından daha farklı oran ve boyuttadırlar. Yapının ana pencerelerin genişliği 290 cm ve yüksekliği 180 cm'dir. Ayrıca merdiven kovasının ışık alması için tüm cephede demir doğrama çerçeveli pencere de bulunmaktadır.

Yapının iç mekanında özgün ahşap kapılar varlıklarını sürdürmektedir. Zemin kaplama malzemesi merdivenler dahil her yerde dökme mozaiktir ve değiştirilmemiştir. İç duvarlar ve tavanlar boyalı yüzeylerdir. Yapının ısıtma sistemi bacaların varlığından anlaşıldığı üzere sobadır. Dersliklerde kullanılan yazı tahtaları, öğretmen masaları, öğrenci sıraları ve masaları günümüze ulaşan yapıya ait mobilyalardır.

Şekil 4.64. Mudanya Yalıçiftlik Köyü İlkokulu iç mekan fotoğrafları (Bozkan, 2022)

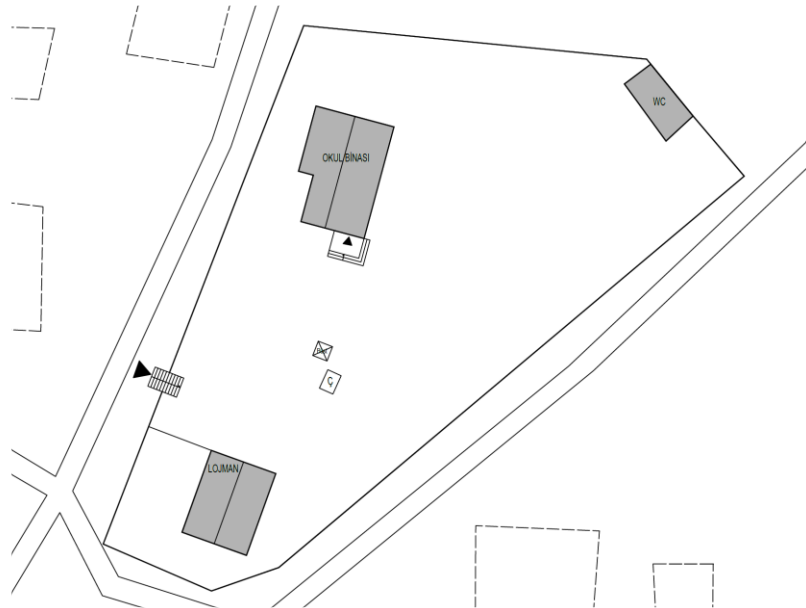
Yalıçiftlik İlkokulu bakımsızlıktan dolayı strüktürel durumu ortadır. Cephe düzeni ve çatı formu korunmuş, mimari elemanlarında değişiklikler yapılmamıştır. Herhangi bir ek yapı yapılmamıştır. İncelenen okullara göre büyük ölçekli olması ve tip projelerden farklı plan şeması olması nedeniyle eşsiz bir yapıdır. Yalıçiftlik İlkokulu, mimari ve tarihi değerlerini büyük oranda korumuştur. Bulduğu bölgede benzer bir örnek olmaması nedeniyle özgünlük değerine de sahiptir. Okul yapısı içinde köylü için verilen terzilik eğitimi bu yapının somut olmayan kültürel bir niteliğidir. Burada köylünün bir zanaat ile uğraşması, meslek edinmesi yapının anı değerini güçlendirmiştir. Ölçek olarak diğer okul yapılarından büyük olması köyde eğitim alması gereken nüfus yoğunluğu ve ihtiyacı hakkında da bilgi vermektedir. Tüm bunlar ile Yalıçiftlik İlkokulu bir belge değeri taşımaktadır.

4.1.11. Yaylacık Köyü İlkokulu

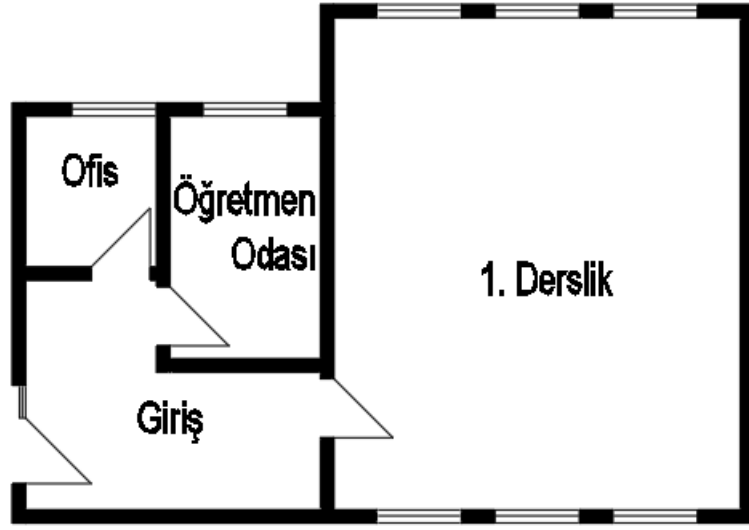
Şekil 4.65. Mudanya Yaylacık Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

Yaylacık Köyü İlkokulu, köyün merkezinde 483 numaralı parselde büyük bir arazi üzerinde bulunmaktadır. Yapının giriş kapısının önünde tören alanı, büst ve çeşme bulunmaktadır. Yapının yan cephesinde çocuk oyun parkı ve geniş bir bahçe alanı da mevcuttur. Bu alanı köy halkı toplu etkinliklerde kullanmaktadır.

Şekil 4.66. Mudanya Yaylacık Köyü İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)

Yaylacık Köyü İlkokulu 1964 yılında Muhtar Alemdar adında bir şahsın masrafları karşılmasıyla inşa edilmiştir (Turan, 2022). Yapı tek katlı olup tek derslik bulunmaktadır. Yapı içinde küçük ofis ve öğretmen odası bulunmaktadır. Birleştirilmiş sınıflar bir arada eğitim görmüşlerdir. Plan tipolojisi Çınarlı Köyü İlkokulu ile benzerlik göstermektedir.

Şekil 4.67. Mudanya Yaylacık Köyü İlkokulu planı (Bozkan, 2022)

Taşınmalı eğitime geçilmesiyle okul yapıları boş kalmıştır. 2021 yılında okul binasının tadilatı yapılarak Halk Eğitim Merkezi kursları için kullanılmaya karar verilmiştir. Eğitim binası tamamen yenilenmiş olup henüz kullanıma açılmamıştır.

Okul binasının içinde ıslak hacim bulunmamaktadır. Arazinin üst kotlarında bir tuvalet kütlesi mevcuttur fakat kullanılmadığı için atıl durumdadır. Okul binasına göre daha alt kotta bir lojman binası vardır. Bina geçici olarak kurs merkezi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.68. Mudanya Yaylacık Köyü lojman binası (Bozkan, 2022)

Yaylacık İlkokulu yığma yapım sisteminde inşa edilmiştir. Yapı geçirdiği tadilat neticesinde mantolama yapılmış ve dış cephe boyası yenilenmiştir. Çatı kaplaması sac olarak değiştirilmiştir.

Şekil 4.69. Mudanya Yaylacık Köyü İlkokul binası güncel durumu (Bozkan, 2022)

Okul binasının güney cephesinde bir adet giriş bulunmaktadır. Eğitimden dolayı yapının girişinde üç basamaklı geniş sahanlıklı bir merdiven bulunmaktadır. Giriş kapısı demir, pencere doğramaları ise PVC olarak değiştirilmiştir.

Yapılan tadilat sonunda özgün detay ve malzemeler tamamen değiştirilmiştir. İç kapılar ahşap kaplama, zemin kaplaması seramik olmuştur. Duvar ve tavanlar yeniden boyanmıştır. Isıtma sistemi yine soba olarak düşünülmüştür. Yapılan çalışmalarda iç mekanda herhangi bir mobilyaya rastlanmamıştır.

Şekil 4.70. Mudanya Yaylacık Köyü İlkokulu iç mekan fotoğrafları (Bozkan, 2022)

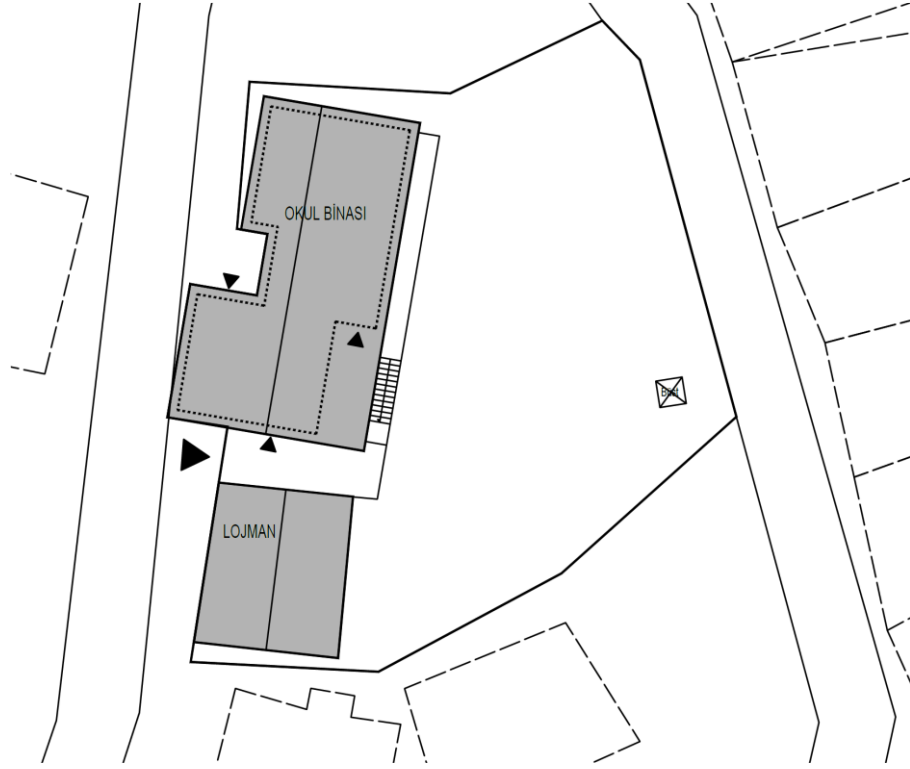
Yaylacık Köyü İlkokulu geçirdiği tadilat sonucunda strüktürel durumu iyidir. Cephe düzeni ve çatı formu korunmuş fakat kaplama malzemesinde değişiklik yapılmıştır. Hem doğramalar hem iç mekan kaplamaları değiştiğinden özgün hali hakkında bilgi vermemektedir. Herhangi bir ek yapı yapılmamıştır. 1962 yılı tek derslikli tip projesine göre inşa edildiği tespit edilmiş olan Yaylacık Köyü İlkokulu, mimari ve tarihi değerinin yanında Mudanya kırsalında benzer nitelikteki diğer yapılar ile birlikte çokluk değerini de sahiptir. Okul bahçesinde yapılan toplu etkinlikler, Emirler Yenicesi İlkokulu için somut olmayan kültürel bir niteliktir. Bu etkinliklerde edinilen hatıralar, fotoğraflar ise anı değerini oluşturmaktadır. Bu değerler ile birlikte yapı bir belge niteliği de taşımaktadır.

4.1.12. Yörükali Köyü İlkokulu

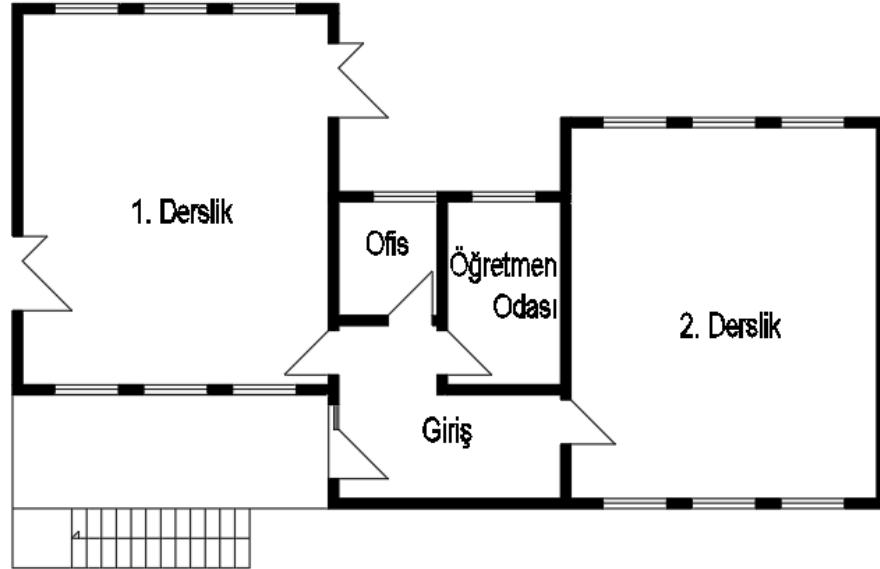
Şekil 4.71. Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu'nun köy yerleşimi içindeki konumu (Anonim, 2021b)

Yörükali Köyü İlkokulu, köyün merkezinde eğimli bir arazi üzerine inşa edilmiştir. Bu eğimli arazideki kot farkından yararlanılarak binaya bodrum kat yapılmıştır. Yapı köy yolunun bitişiğinde konumlandırılarak bahçe kullanım alanı arttırılmıştır. Yapının yolun sınırına konumlanması sebebiyle girişi yol cephesinden değil bahçeyi görecektir şekilde doğu cephesinden verilmiştir. Kuzey-güney doğrultusunda bulunan yapının doğu cephesi ana cephe olarak kurgulanmış ve giriş kapısı bu cephede konumlanmıştır. Bu girişin önünde bodrum kata ve bahçeye ulaşım sağlayan bir merdiven yer almaktadır. Bodrum katla aynı kotta tören alanı ve oyun alanı düzenlenmiştir.

Şekil 4.72. Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu vaziyet planı (Bozkan, 2022)

Yörükali Köyü İlkokulu 1962-1963 yılında inşa edilmiştir. Okul binasında diğer okul yapılarından farklı olarak bodrum katı bulunmaktadır. Zemin katında iki derslik, ofis ve öğretmen odası; bodrum katında ise tuvaletler ve depo yer almaktadır.

Şekil 4.73. Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu planı (Bozkan, 2022)

Azalan öğrenci sayısı nedeniyle taşınalı eğitime geçilmesi sonucu okul yapısı boş kalmıştır. Yapının boş kalmasından sonra bir dersliği köy halkı tarafından Kur'an Kursu olarak kullanılmak üzere düzenlenmiştir. Yapının diğer bölümleri kullanım dışı tutulmuştur.

Şekil 4.74. Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu güncel durumu (Bozkan, 2022)

Okul binasının hemen yanında, yola bitişik konumda bir lojman binası bulunmaktadır. Lojman yapısının kapıları, doğramaları kırılmış olup bina atıl durumdadır.

Şekil 4.75. Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu lojman binası (Bozkan, 2022)

Okul binası yığma yapım sisteminde inşa edilmiştir. Duvarlar taş ve tuğla karma sistemle örülmüş, üzeri boya ile kaplanmıştır. Çatı örtüsü olarak alaturka kiremit kullanılmıştır.

Okul binasının özgün halinde bir adet doğu cephesinde girişi bulunmaktadır. Kurs olarak kullanılmaya başlandıktan sonra iki adet giriş kapısı daha açılmıştır (Ünlüer, 2022). Giriş kapıları demir, iki kanatlı olarak kullanılmaktadır. Pencere doğramaları özgün halinde ahşap olup ihtiyaç duyuldukça gereken yerlerde PVC malzeme ile değiştirilmiştir. Tüm pencerelere demir parmaklıklar eklenmiştir.

Şekil 4.76. Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu binası cephesi (Bozkan, 2022)

Okul yapısının iç mekanında özgün ahşap kapılar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra zemin kaplama malzemeleri birinci derslikte özgün ahşap döşeme kaplaması, ikinci derslikte yeni laminant kaplama ve diğer mekanlarda dökme mozaiktir. Tavan ve duvarlar boyadır. Yapının ısıtma sistemi soba olup günümüzde de kullanılmaya devam etmektedir.

Yörükali Köyü İlkokulu'nun strüktürel durumu ortadır. Cephede yer yer dökülmeler ve çatıda bazı bozulmalar mevcuttur. Cephe düzeni eklenen yeni giriş kapıları ile bozulmuştur. Doğramalar ise kısım kısım yenilenmiş, bazı mahallerde ahşap bazı mahallerde PVC malzemedir. Herhangi bir ek yapı yapılmamıştır. Yapı 1962 yılı iki derslikli tip projesine göre inşa edildiği tespit edilmiş olmasına rağmen eğimli arazide bulunması nedeniyle eklenen bodrum kat ile diğer tip projelerden farklılaşmıştır. Yörükali Köyü İlkokulu mimari ve tarihi değerlerini cephedeki bozulmalar nedeniyle korunmamıştır.

4.2. Mudanya Kırsalındaki Köy Okulları Analizlerinin Değerlendirilmesi

Tez kapsamında incelenen 12 adet köy okulu bulunmaktadır. Yukarıda yer verilen bilgiler doğrultusunda bu okul yapıları çevresel, yapısal ve iç mekan özellikleri konu başlıkları altında analiz edilecektir.

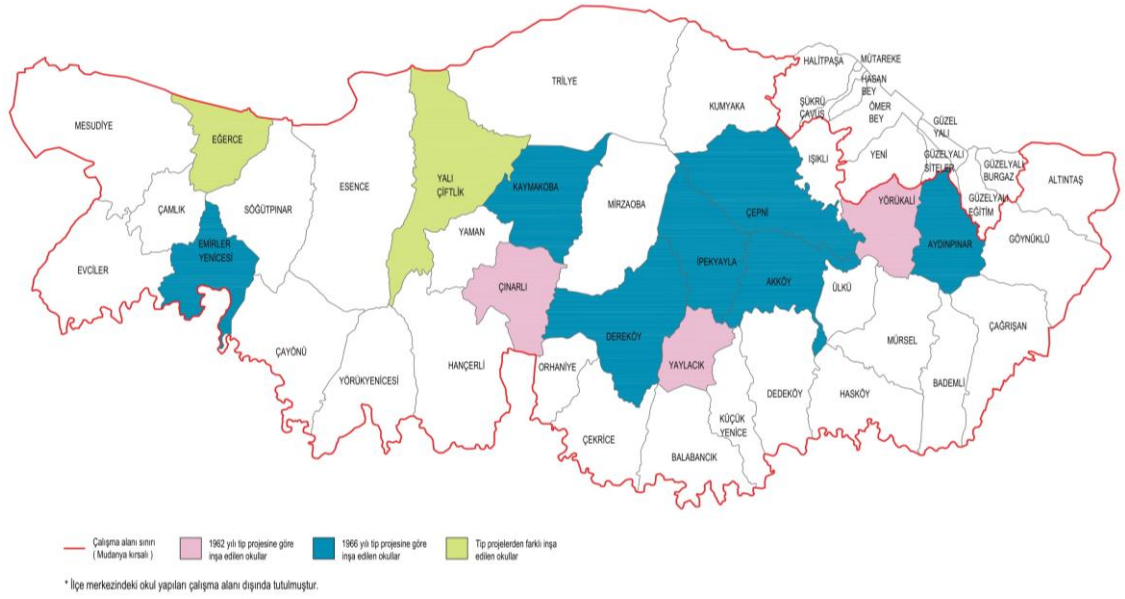
4.2.1. Çevresel Analiz

Mudanya kırsalındaki 1973 yılına kadar yapılan köy okulları incelendiğinde en eski yapım yılı olarak 1960 yılında inşa edilen Emirler Yenicesi İlkokulu olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Daha önceki yıllara ait okul yapılarının varlığı ile ilgili yapılan görüşmelerde bilgi edinilmiş fakat bu yapılar yıkıldığı için yeterli bilgilere ulaşılamamıştır.

Yapıların çoğunluğu 1960'lı yıllarda inşa edilmiş olup plan tipolojileri olarak birbirlerine benzerlikler göstermektedirler. Aydınpınar, Çepni ve Dereköy İlkokulları 1966 tipi 1-2-3 derslikli etaplanabilir köy ilkokulu tip projesine uygun olarak üç derslikli iki girişli yapılar olarak inşa edilmiştir. Akköy, İpekyayla ve Kaymakoba İlkokulları ise bu plan tipinin iki derslikli projesi olarak uygulanmıştır. Emirler Yenicesi İlkokulu planı bu tipin tek derslikli uygulanmış halidir.

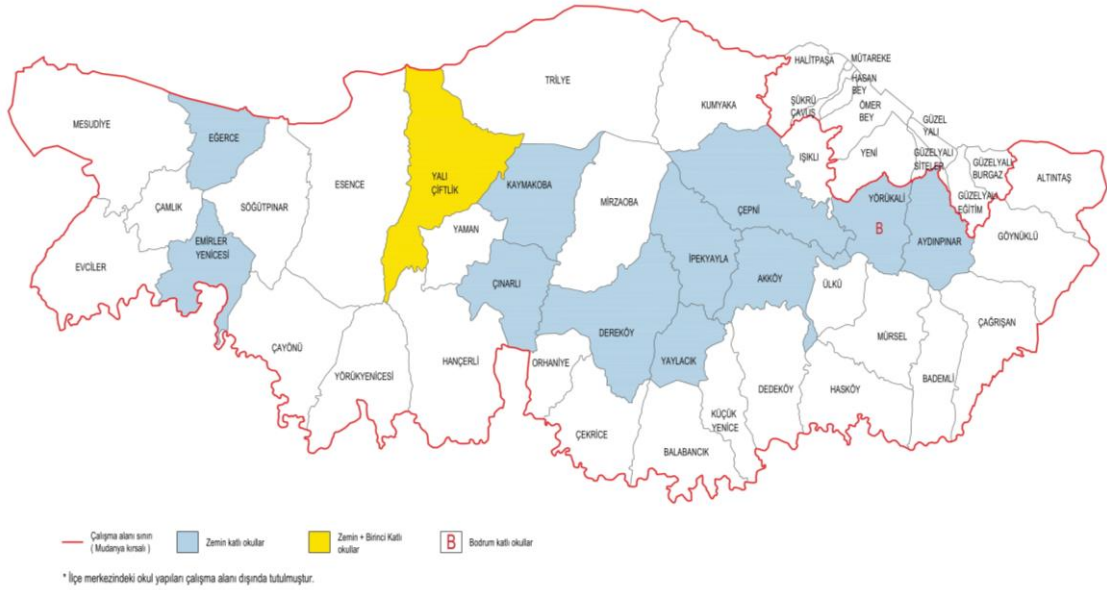
Çınarlı ve Yaylacık Köyü İlkokulları 1962 yılında hazırlanan tip projenin tek derslikli örnekleridir. Yörükali Köyü İlkokulu'nda ise bu plan tipolojisinin iki derslikli tipi uygulanmış olmakla birlikte arazinin eğiminden dolayı açığa çıkan alanda bodrum kat çözülerek tipolojiden farklı bir uygulama yapılmış ve 1962 tip projeleri içinde eşsiz bir örnek olmuştur.

Eğerce Köyü İlkokulu plan şeması incelendiğinde belli bir tipoloji içinde sınıflandırılmamıştır. Tek derslikli bitişik lojman yapısı ile özgün bir okul yapısıdır. Yalıçiftlik Köyü İlkokulu ise plan şeması ve ölçek olarak diğer okul yapılarından oldukça farklılık göstermektedir. Mudanya kırsalında 1960'larda inşa edilen altı derslikli tek okul binası olması yönüyle eşsizdir.

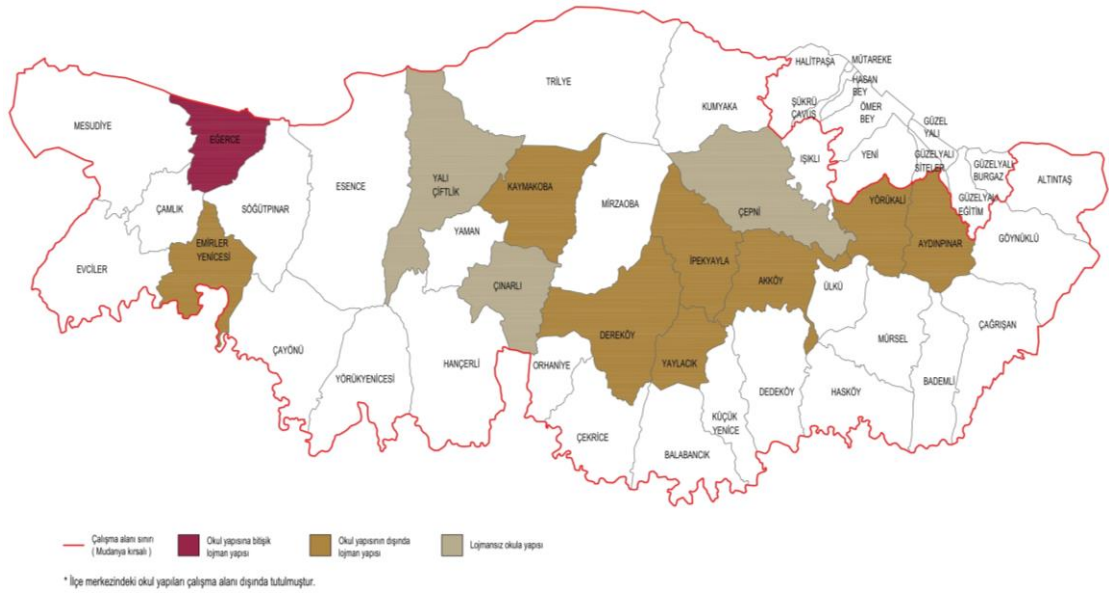
Şekil 4.77. İncelenen köy okullarının tip projeler analizi (Bozkan, 2022)

Mudanya kırsalında incelenen on iki okul binasının on tanesi tek katlıdır. Yalıçiftlik Köyü İlkokulu iki katlı olarak inşa edilmiştir. Yörükali Köyü İlkokulu ise bulunduğu arazinin eğiminden faydalanarak zemin kat ve bodrum kat olarak inşa edilmiştir. İncelenen okullar arasında bodrum kata sahip tek okuldur. Okul yapılarının arazi seçimi genellikle düz veya az eğimli araziler üzerinden ilerlemektedir. Yörükali Köyü, Yaylacık Köyü İlkokulu gibi eğimli arazi üzerine inşa edilen okul yapıları da mevcuttur.

Şekil 4.78. İncelenen köy okullarının kat sayısı analizi (Bozkan, 2022)

İncelenen okul yapılarından Akköy ve Çepni İlkokulu eğitim işlevini sürdürmektedir. Dereköy, Emirler Yenicesi, Kaymakoba, Yaylacık ve Yörükali köy okulları farklı işlevler varlıklarını sürdürmektedirler. On iki köy okulu yapısından beşi kullanılmayan okul yapısıdır. Okul binaları ile birlikte inşa edilen lojman yapılarına bakıldığında üç köy hariç diğerlerinde lojman yapısının varlığı bilinmektedir. Bunlardan Egerce Köyü İlkokulu lojmanı köyün imamı tarafından konut olarak kullanılmakta, Kaymakoba ve Yaylacık Köyü lojmanları ise kurs olarak işlevini sürdürmektedir. Diğer lojman yapıları okul binalarına oranla daha atıl durumdadırlar.

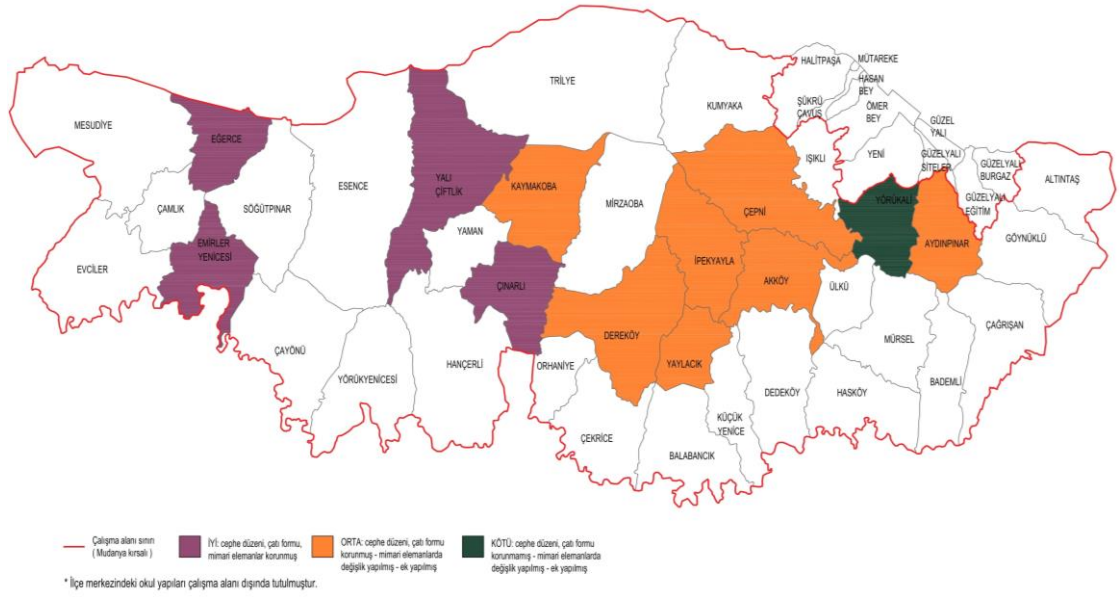

Şekil 4.79. İncelenen köy okullarında lojman bilgisi analizi (Bozkan, 2022)

Mudanya kırsalında 1973 yılına kadar inşa edilmiş ve günümüze ulaşan yapılar incelendiğinde benzer plan şemasına sahip, 1962 ve 1966 yılları tip projelerinden üretilen okulların sayıca fazla olduğu görülmektedir. On iki okul arasında tip projelerden farklı plan şemasına sahip okul sayısı ikidir. Bunlar Egerce İlkokulu ve Yalıçiftlik Köyü İlkokuludur. Yapılar genellikle tek katlıdır.

4.2.2. Yapısal Analiz

Değerlendirmeye alınan tüm okul yapıları yığma sistemle inşa edilmiştir. Duvar dolgu malzemesi olarak genellikle tuğla seçilmiş olup Yörükali köyündeki gibi bazı yapılarda

Şekil 4.81. İncelenen köy okullarının korunmuşluk durumu analizi (Bozkan, 2022)

Yörükali Köyü İlkokulu cephe düzeni değişmesi nedeniyle korunmuşluk durumu kötü olan tek okuldur. Çınarlı, Egerce, Emirler Yenicesi ve Yalıçiftlik okulları özgün detayları mevcut olduğundan korunmuşluk durumu iyi derecededir. Diğer yedi köy okulunda değişen mimari elemanlardan dolayı korunmuşluk orta derecededir.

4.2.3. İç Mekan Özellikleri

İç mekan incelemelerinde okul binalarının çoğunluğunda yapılan tadilatlarla kaplama malzemelerinin ve ahşap kapıların değiştirilmiş olduğu görülmektedir. İç mekan detayları konusunda en özgün yapı aynı zamanda en eski yapı olan Egerce Köyü İlkokulu'dur. Ahşap doğrama ve iç kapıların yanı sıra giriş kısmındaki dökme mozaik zemin kaplaması, derslikteki ahşap tavan ve zemin kaplaması malzeme korunmuşluk durumu bakımından kötü olsa da özgün detayları günümüze kadar ulaştırmıştır. Bu niteliklere sahip bir yapı mimari miras kapsamında önemli değerlere sahip olup korunmaya alınmalıdır.

Çınarlı İlkokulu ahşap iç kapılar ve ahşap döşeme kaplamalarıyla özgün özelliklere sahiptir. İç mekanda ahşap döşeme kaplaması Yörükali Köyü İlkokulu'nun bir sınıfında da görülmektedir. Aydınpınar, Emirler Yenicesi, Yalıçiftlik köylerinde özgün haliyle zeminde dökme mozaik kaplaması örnekleri mevcuttur.

Duvarların kaplaması incelenen tüm okul yapılarında boyadır. Bu konuda özgün bir detay veya malzemeye rastlanmamıştır.

4.3. Mudanya Kırsalındaki Köy Okullarının Kültürel Miras Olarak Değerlendirilmesi

Mudanya kırsalındaki köy okulları kültürel miras öğeleridir ve bu yapılar korunmalıdır. Mimari yapıların neden korunması gerektiğine cevap vermesi için yapıların kültürel miras değerlerinin neler olduğu belirtilmelidir (Mimarlar Odası, 2005; ICOMOS, 2013; Madran, 2006). Mudanya kırsalındaki köy okullarının korunması için de yapılar çevreleri ile bir bütün olarak ele alınarak kültürel miras değerleri tartışılmıştır. Bu değerler; mimari değer, anı değeri, tarihi değer, özgünlük/teklik değeri, belge değeri, çokluk değeri ve somut olmayan kültürel nitelik olarak belirlenmiştir.

1. Mimari değer: Ülke genelinde uygulanabilir olarak üretilen tip projeler yerel malzeme ve iklim koşullarına göre inşa edilmiştir (Bayındırlık Bakanlığı, 1974). Bu yapılar ortak bir mimari değer ile birlikte yerele özgü bilgi de vermektedir. Yapılar belirli bir tipoloji içinde olmasına rağmen yerel malzeme ve yerel tekniklerden de yararlanılmıştır. Benzer tipteki okulların mimarisi hakkında referanslar vermektedir.
2. Anı değeri: Uzun yıllardır varlığını sürdüren okul yapıları mezun ettiği öğrenciler, burada eğitim veren öğretmenler ve köy halkı için anı değeri taşımaktadır. Okul mekanının insanlara hatırlattıkları, burada yapılmış etkinlikler, yapıya ait fotoğraflar yapının anı değerini güçlendirmektedir.
3. Tarihi değer: Yapıların Cumhuriyet'in ilk elli yılı içerisinde üretilmesi ve değişen siyasi politikalara göre şekillenmesi yapının tarihi değerini ortaya çıkarmaktadır.
4. Özgünlük/teklik değeri: Tip projelerden farklı olarak planlanan, yere veya yapıya özgü nitelikleri olan yapılar teklik değerine sahiptir. Bu yapıların benzerinin olmaması yapının korunması için önemli bir kriterdir.

5. Belge değeri: Bu değer, diğer tüm değerlerle de ilişkilidir. Çünkü her yapı ya da yapı elemanları, yapıldıkları dönemin yapı sanatı, o yapıyı kullananların nitelikleri ve yaşam biçimi hakkında bilgi verir. Köy okulları, inşa edildiği dönemin nüfus yapısı, eğitim yapısı ihtiyacı ve ölçeği ile ilgili bir belge niteliği taşımaktadır. Belge niteliğindeki bu köy okulları, köyün kimliğinin oluşmasına katkı sağlamaktadır.
6. Çokluk değeri: Çokluk değeri, belli bir yapı türünün tanımlanmış bir alanda sayıca fazla bulunması ile ilgilidir. Sayıca fazla olan kültür varlığının türü, yapım tekniği, nitelikleri o bölge için ayrı bir önem ve değer kazanmaktadır. Mudanya kırsalında aynı dönemde inşa edilmiş okul yapıları da bu bağlamda çokluk değerine sahiptir. Çokluk değerine sahip yapılar niteliklerini koruması açısından birlikte, grup olarak korunmalıdırlar.
7. Somut olmayan kültürel nitelik: Eğitim binası, çevresi ile birlikte değerlendirildiğinde bir toplanma mekanı olmaktadır. Yapının kendisi eğitim için kullanılırken bahçesi-açık alanı köy halkını bir araya getiren, etkinliklere ev sahipliği yapan konumundadır. Bu toplu etkinliklerin gelenekselleşmesi, eğlence kültürü haline gelmesi somut olmayan kültürel miras değeri olarak değerlendirilmektedir.

Çizelge 4.1’de incelenen köy okullarının genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapıların sahip oldukları niteliklere göre kültür varlığı olarak tescillenmesi ile ilgili kararlar verilmiştir.

Çizelge 4.1. Köy okullarının değerlendirme tablosu (Bozkan, 2022)

No	Köy Okulu	Yapım Yılı	Kat Sayısı	Derslik Sayısı	Lojman Durumu	Tip Projeye Uygunluğu	Sözlü Görüşmeler	Somut Olmayan Kültürel Değer	Strüktürel Durumu	Korunmuşluk Durumu	Tescil Önerisi
1	Akköy İlkokulu	1967	Zemin	2	Dışarda	1966 tipi	2 kişi	-	İyi	Orta	Evet
2	Aydımpınar Köyü İlkokulu	1966	Zemin	3	Dışarda	1966 tipi	1 kişi	-	İyi	Orta	Evet
3	Çepni İlkokulu	1972	Zemin	3	Yok	1966 tipi	2 kişi	Okul fotoğrafı çekirme etkinliği	İyi	Orta	Evet
4	Çınarlı Köyü İlkokulu	1960'lı yıllar	Zemin	1	Yok	1962 tipi	1 kişi	-	İyi	İyi	Evet
5	Dereköy İlkokulu	1972	Zemin	3	Dışarda	1966 tipi	2 kişi	-	İyi	Orta	Evet
6	Eğerce Köyü İlkokulu	1960	Zemin	1	Bitişik	Eşsiz	1 kişi	-	İyi	İyi	Evet
7	Emirler Yenicesi İlkokulu	1960'lı yıllar	Zemin	1	Dışarda	1966 tipi	1 kişi	Toplanma alanı, bir araya gelme mekanı	İyi	İyi	Evet
8	İpekyayla İlkokulu	1967	Zemin	2	Dışarda	1966 tipi	1 kişi	Toplanma alanı, bir araya gelme mekanı	İyi	Orta	Evet
9	Kaymakoba Köyü İlkokulu	1970	Zemin	2	Dışarda	1966 tipi	1 kişi	-	İyi	Orta	Evet
10	Yalıçiftlik Köyü İlkokulu	1967	Zemin+Birinci Kat	6	Yok	Eşsiz	1 kişi	Terzilik eğitimi	Orta	İyi	Evet
11	Yaylacık Köyü İlkokulu	1964	Zemin	1	Dışarda	1962 tipi	1 kişi	Toplanma alanı, bir araya gelme mekanı	İyi	Orta	Evet
12	Yörükali Köyü İlkokulu	1962	Zemin+Bodrum Kat	2	Dışarda	1962 tipi	1 kişi	-	Orta	Kötü	Evet

Yapılan değerlendirmeler sonucu incelenen 12 köy okulunun tescile önerilmesine karar verilmiştir. Akköy, Aydınpınar, Çepni, Dereköy, Emirler Yenicesi, İpekyayla ve Kaymakoba köy okulları 1966 yılı tip projeye göre üretilmesinin yanında yerele, araziye özel koşullar ile de farklılıklar göstermektedir. Yapıların yerele özgü olması tip projelerin çeşitliliği açısından önemlidir ve tescile değer yapılar grubu olarak görölmüştür. Çınarlı, Yaylacık ve Yörükali köy okullarında da aynı durum görölmektedir. Plan şeması olarak 1962 yılı tip projesine sahip olmalarının yanında Yörükali Köyü İlkokulu arazi şartlarına uygun olarak bodrum katlı inşa edilmesiyle diğer tip projelere göre özelleşmiş bir yapıdır. Tip projelere göre inşa edilen bu okul yapıları, çokluk değerine sahip olmaları nedeniyle grup olarak tescillenmelidirler. Yapıların bireysel korunmasının yanında birlikte korunmaları da önemlidir.

Eğerce Köy Okulu'nun tip projelerden farklı eşsiz bir plan şemasına sahip olması, diğer yapılardan farklı olarak lojman yapısı ile birlikte planlanması ve iyi korunmuş olması tescile önerilme nedenleridir. Yalıçiftlik Köyü İlkokulu ise aynı dönemde inşa edilen diğer okullara göre ölçek farkının olması, tip projelerden farklı bir plana sahip olması ve özgün niteliklerinin korunması sebebiyle tescile önerilmiştir.

4.4. Mudanya Kırsalındaki Köy Okullarının Somut Olmayan Kültürel Nitelikler Açısından Değerlendirilmesi

Arazi çalışmalarında elde edilen bilgilere göre okul yapısı köy halkı belleğinde eğitim yapısı olarak yer edinmiştir. Köy halkı tarafından eğitim işlevi dışındaki okul yapılarının bahçeleri düğün, nişan, yemek gibi toplu etkinliklerde kullanılmaktadır (Evcil, 2022; Kaşan, 2022). Okul binaları çevresi ile birlikte bir nevi birleşme, bir araya gelme alanı olarak görmektedirler. Fakat zamanla bu etkinlikler de azalmış, okul yapısı ve çevresinin atıl durumda kalmasına neden olmuştur.

Okul binalarında eğitim dışında farklı bir senaryo sadece Yalıçiftlik Köyü İlkokulu için oluşmuştur. Eğitim sistemi gereği en fazla beş sınıfa ihtiyaç bulunmasına karşın Yalıçiftlik Köyü İlkokulunda altı derslik bulunmaktadır. Bina içinde bulunan altıncı derslik köy dışından gelen bir terzi tarafından kurs alanı olarak kullanılmıştır. Diğer

dersliklerde müfredata tabi eğitim yapılırken bu derslikte köy halkına meslek, zanaat öğretmek için kurslar düzenlenmiştir (Toktaş, 2022).

Somut olmayan kültürel değer olarak gördüğümüz bu gelenek haline gelen terzilik eğitimi okul yapısının boşaltılmasıyla son bulmuştur. Yapıya okul işlevi dışında bir anlam katan bu uygulama gelecek nesillere aktarılacak bir zanaat, bir uğraş olmuştur. Yapı için verilen kullanım dönüşümü önerilerinde bu değerler de göz önünde bulundurulmalıdır.

Çepni İlkokulu'nun arşivinde okulun, geçmiş yıllara ait fotoğrafları bulunmaktadır. Bu fotoğraflarda aynı zamanda o dönemde eğitim gören öğrenciler ve burada görevini yapmakta olan öğretmenler de yer almaktadır. Bu fotoğraflar geçmişte okul ile bir bağ kurmuş kişiler için bir anı değeri olmasının yanında her yıl okul önünde fotoğraf çektirenler için somut olamayan kültürel bir mirastır. Okul müdürü konu ile ilgili olarak bu geleneği şu anda da devam ettirmeye gayret gösterdiklerini söylemiştir (Öz, 2022).

Şekil 4.82. Çepni İlkokulu binası ve 1987-1988 dönemi öğrencileri (Öz, 2022)

Okul yapılarının kültürel miras değerleri çevreleri ile bir bütün olarak ele alındığından somut olmayan kültürel miras değerleri de koruma kriterleri içerisinde yer almıştır. Bu okullar için kullanım dönüşümüne yönelik ilkeler belirlenirken somut olmayan kültürel miras değerleri de göz önünde bulundurulmuştur.

4.5. Mudanya Kırsalındaki Köy Okullarının Kullanım Dönüşümü

Mudanya kırsalındaki çalışmalar neticesinde köy okullarının sahip olduğu değerler açıklanmıştır. Bu yapılar korunurken aynı zamanda kullanılmaya da devam etmelidirler. Bu bağlamda Mudanya kırsalındaki köy okullarının kültürel miras değerleri göz önüne alınarak korunması ve kullanım dönüşümüne yönelik ilkeler belirlenmiştir. Bu ilkeler 8 ana başlıkta toplanıp aşağıda açıklanmıştır.

1. Eğitim işlevinin sürdürülmesi ilkesi: Yapıların korunmasına yönelik ilk adım yapının yapılış amacına uygun olarak aynı işlevle kullanılması olmalıdır. İlkokul veya anaokulu olarak işlevini sürdüremeyecek durumdaki okullar eğitimin farklı branşlarında hizmet vermelidir. MEB tarafından yürütülen Köy Yaşam Merkezleri örneklerinde olduğu gibi bu yapılar çocuk atölyeleri, kurslar gibi işlevlerle kullanılabilir.
2. Tescil önerisi: Köy ilkokulları için belirlenen mimari değer, anı değeri, tarihi değer, teklik değeri ve somut olmayan kültürel miras değerlerine sahip, tip projeye göre inşa edilmiş, özgün detayları olup iyi korunmuş okul yapıları tescile önerilmelidir. Belirli bir tip proje içinde yer almayan fakat eşsiz bir örnek olan okul yapıları da tescile önerilmelidir.
3. Mimari koruma ilkeleri: Belirlenen değerlere sahip fakat tescile önerilmeyen yapılar için mimari koruma önerileri geliştirilmelidir. Yapılar korunurken en az seviyede müdahalede bulunulmalıdır. Yapıların değişmiş elemanları veya kısımları özgün haline referans verecek şekilde yeniden ele alınabilir.

4. Köy yaşamına destek vermesi ilkesi: Eğitim işlevini devam ettiremeyen yapılar veya yapının ölçeğine göre ek işleve imkan veren yapılar köy yaşamını destekleyici işlevlerle kullanılabilir. Bunlar kırsal hayatta insanların yaşamlarını kolaylaştıracak tarımsal üretim okulu veya atölyesi, hayvan yetiştiriciliği gibi kursların verileceği bir merkez olabilir. Aynı zamanda köy halkını kültürel anlamda geliştirecek kurslar da okul yapılarının işlevleri içerisinde olabilir. Kuban (2000)'ın da bahsettiği gibi yapıya verilen yeni işlevler, binanın sahip olduğu mimari, tarihi değerlerinin önüne geçmemesi gerekmektedir.
5. Okul yapısının parseline ilişkin koruma ilkeleri: Mimari koruma sadece yapı ölçeğinde değil daha geniş ölçeklerde de yapılmalıdır. Okul yapısının bulunduğu parsel koruma alanı olarak ele alınmalı ve okul dışı yapılar, peyzaj öğeleri de bu bağlamda değerlendirilmelidir. Parsel içindeki diğer yapılar eğitim binasının işleviyle ilişkili olarak kullanılabilir. Parsel içindeki peyzaj öğeleri analiz edilip yapıların korunma kararları ile birlikte değerlendirilebilir. Aynı zamanda eğitim yapısı olarak kullanıldığı döneme ait büst, bayrak gibi öğeler de koruma kapsamında değerlendirilmelidir.
6. Yeni yapı ilkeleri: İhtiyaç durumunda parsel içinde yeni yapılar inşa etmek gerekebilir. Bu durumlarda korunan yapılar ve öğeler dikkate alınmalı, onların varlığını tehlikeye atacak bir müdahale yapılmamalıdır. Yeni yapının yapım tekniği, malzemesi, ölçeği gibi kriterlere dikkat edilmeli, mevcut yapının değerlerinin önüne geçecek bir yapı yapılmamalıdır.
7. Yorum ve sunuma dair ilkeler: Yapının sahip olduğu ilkeleri anlatan, anı değerlerini ortaya çıkaran panolar, fotoğraf albümleri yapılabilir. Somut olmayan kültürel miras değerlerine sahip çıkmak adına etkinlikler düzenlenebilir.
8. Kamu kullanımına açık olması ilkesi: Eğitim yapıları kamusaldır ve kullanım dönüşümü sonrasında bu özelliğini korumalıdır. Bu yapılar kamu yararına uygun olarak kullanılmalıdır.

Mudanya kırsalındaki kullanım dışı olan Aydınpınar, Çınarlı, Eğerce, İpekyayla ve Yalıçiftlik köy okulları bu kullanım dönüşümü ilkelerine göre değerlendirilmelidir. Yapıların kullanım dönüşümü için öncelikli olarak eğitim işlevini sürdürmesi ve bu yapıların tescil edilmesi ilkeleri ele alınmalıdır. Sonrasında diğer ilkeler ile birlikte alınan kararlar neticesinde yapıya gerekli müdahaleler yapılmalıdır. Çalışma alanında farklı işlevler ile kullanımı devam eden okul yapıları ve arazi içerisindeki diğer yapılar da bu ilkeler ile yeniden değerlendirilmeli, gerekirse kullanım dönüşümüne yönelik müdahaleler yapılmalıdır.

5. SONUÇ

Dünya’da mimari koruma üzerine çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ülkemizde daha geç dönemde başlayan mimari koruma, toplumun ve yöneticilerin mimarlık anlayışı ve akademik çalışmalar ile hızlı bir gelişme göstermektedir. Mimari koruma sadece modern öncesi yapılar için olmayıp modern dönemdeki yapıları da koruma anlayışı içinde değerlendirilmelidir (Omay Polat, 2008). Erken Cumhuriyet Dönemi yapıları da modern mimarlık mirası içinde incelenmelidir. Dönemin modern, yenilikçi anlayışıyla inşa edilen bu yapılar kültürel miras bağlamında değerlendirilmeli ve bu amaçla koruma altına alınmalıdır. Mimari korumanın çeşitli yöntemleri bulunmaktadır. Bu yöntemlerin arasından bu tez kapsamında kullanım dönüşümü ile yapıların korunması ele alınmaktadır. Kullanım dönüşümü Kuban’ın (2000) çalışmasında bahsettiği gibi yapının özgün niteliklerini korumaktadır. Aynı zamanda nitelikli ek yapıların yapılmasına da müsaade etmektedir.

Cumhuriyet’in ilanı ve sonrasında eğitimin gelişmesi için çeşitli politikalar uygulanmıştır. Osmanlı döneminden kalan sistemin değişmesi ile yeni mekansal ihtiyaçlar ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaçları karşılamak yeni eğitim yapıları ve türleri inşa edilmeye başlanmıştır (Alpagut, 2005). Eğitime kırsal alanlarda da önem verilmiş ve bunu geliştirmek 1940 yılında Köy Enstitüleri inşa edilmiştir. Böylece kırsaldaki eğitim yapılarının sayısı artmıştır. ‘Her Köye Bir Okul’ politikası üzerinden ilerleyen eğitim sisteminde 1980’lerin sonuna doğru taşınmalı eğitime geçiş süreci başlamıştır (Küçüköğlü, 2001’den aktaran Yeşilyurt, 2007). Taşınmalı eğitim sistemi ile gerekli ihtiyaçları karşılayamayan veya öğrenci sayısı yetersiz kalan okulların öğrencileri çevre okullarda eğitim görmeye başlamıştır (Koç, 2000). Taşınmalı eğitimin bir sonucu olarak ortaya atıl durumda kalan okul yapıları ortaya çıkmıştır. Köy okulları bu yapıların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda Mudanya kırsalındaki atıl köy okulları incelenmiştir.

Korunma çalışmaları için öncelikle Mudanya kırsalında 30 adet köy okulu tespit edilmiştir. Eğitim politikalarındaki değişiklikler ve Cumhuriyet’in ilk elli yılı olması nedeniyle 1973 yılı sınır kabul edilerek çalışma kapsamında değerlendirilecek okullar belirlenmiştir. Bu sınırlılıklar dikkate alındığında Mudanya kırsalındaki 12 adet köy

okulu incelenmiştir. Bu 12 adet köy okulunun dışında Akköy, Çekrice Köyü, Çepni Köy, Dereköy’lerde 1973 yılı öncesi inşa edilmiş fakat günümüze ulaşmamış okulların bilgisine ulaşılmıştır. Arazi çalışmasında yapılan sözlü görüşmelerle yıkıldığı öğrenilen yapılar hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamıştır.

Köy okulu yapılarının incelenmesi için arazi çalışması yapılmıştır. Aynı zamanda okul hakkında bilgi sahibi olunmak için köy muhtarları, okul müdürleri ve köy halkı ile de sözlü görüşmeler yapılmıştır. Arazi çalışmasının sonucunda 12 adet köy okulu için envanter fişleri hazırlanmıştır. Envanter fişlerinde yapıların mimari özellikleri, vaziyet planı, köy içerisindeki konumu, çevre ile ilişkisi, tarihi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Envanter fişleri sayesinde yapıların kültürel miras değerleri açığa çıkarılmıştır.

Mudanya kırsalındaki eğitim yapıları incelenmiş ve bu yapılar referans kabul edilerek kırsal eğitim mimarisinin kullanım dönüşümüne yönelik ilkeler geliştirilmiştir. Kullanım dönüşümü önerileri verilirken ICOMOS’un koruma tüzükleri de referans olarak kabul edilmiş, bu bağlamda öneriler geliştirilmiştir (Anonim, 1964; ICOMOS, 2005; ICOMOS, 2013).

İncelenen okul yapıları Cumhuriyet’in ilk elli yılında inşa edilip Erken Cumhuriyet Dönemi’nin mimarlık anlayışı ve ekonomik şartlarına uygun, özgün detaylarla üretilmiş yapılardır. Aynı zamanda tip projeler üzerinden inşa edilen bu yapılar, buldukları coğrafi özelliklere göre şekillenerek çeşitlilikler de ortaya çıkarmışlardır.

12 köy okulu kültürel miras değerleri, özgün nitelikleri, tip projelere referans vermesi, yerele özgü niteliklerle üretilmesi nedenleriyle tescile önerilmiştir. Bu yapıların grup olarak tescillenmesi yapıların ortak niteliklerini ve farklılıklarını birlikte değerlendirebilmek için önemli bir unsurdur. Benzer coğrafyadaki ilkokul yapıları arasındaki farklı nitelikler mimari zenginlik ortaya çıkarmaktadır.

Yapılan çalışmalar ile Mudanya kırsalındaki köy okullarının mimari değeri, anı değeri, tarihi değer, teklik değeri, belge değeri, çokluk değeri ve somut olmayan kültürel nitelikler ortaya çıkarılmıştır. Bu değerler kapsamında köy okullarının korunmasına

yönelik 8 adet ilke belirlenmiştir. Kullanım dönüşümü ilkeleri belirlenirken ulusal ve uluslararası kuruluşların çalışmaları dikkate alınmıştır (Anonim, 1964; Anonim, 1983; ICOMOS, 2013).

Köy okullarının kullanım dönüşümü için belirlenen ilkeler; eğitim işlevini sürdürmesi, tescil önerilerinin yapılması, yapının mimari özelliklerinin korunması, yeni işlevin köy yaşamını kolaylaştırması ve destek vermesi, parsel içindeki yapısal/fiziksel diğer unsurların korunması, gerekli alanlarda yeni yapıların inşa edilmesi, yapı hakkında bilgi veren sunum öğelerinin hazırlanması, yapının kamu yararına kullanılması şeklindedir.

Çalışma alanı olarak Mudanya kırsalı seçilmiş ve burada incelenen örnekler üzerinden kültürel miras değerleri ve kullanım dönüşümü ilkeleri belirlenmiştir. Bu çalışmanın amaçları arasında köy okullarının mimari korunması ve dönüşümü için yapılacak çalışmalara referanslar vermesidir. Köy okulları ile ilgili yapılan çalışmaların ilerlemesi halinde, belirlenen kullanım dönüşümü ilkeleri geliştirilip ülke genelinde uygulanabilecek ilkeler belirlenebilir. Böylece tüm köy okulları aynı kriterlere göre değerlendirilip korunabilir ve yeni işlevler ile kullanıma devam edebilir.

Sonuç olarak mimari miras olarak ele alınan Mudanya kırsalındaki köy okulu yapılarının korunması mimari, toplumsal ve ekonomik açıdan gerekli ve önemlidir. Bu yapıların korunması ile somut ve somut olmayan kültürel miras değerleri gelecek nesillere aktarılacak ve eğitim tarihimize ışık tutacak yeni bakış açıları geliştirilecektir.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi çevre koruma ve restorasyon*. İstanbul: YEM Kitabevi.
- Ahunbay, Z. (2019). *Kültür mirasını koruma ilke ve teknikleri*. İstanbul: YEM Kitabevi.
- Aktürk, S. (2019). *Atıl köy okullarının yeniden işlevlendirilmesi: Çanakkale örneği* (Yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa.
- Akyüz, Y. (2001). *Türk eğitim tarihi (başlangıçtan 2001'e)*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Akyüz, Y. (2015). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Alpagut, L. (2005). *Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Ankara'daki eğitim yapıları* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara.
- Alpagut, L. (2012). *Cumhuriyetin mimarı: Ernst Arnold Egli*. İstanbul: Boyut Yayınları.
- Anonim. (1937). Köy okulu binası, *İstanbul:T.C. Tarım ve Kültür Bakanlıkları Köy Eğitim Yetiştirme Kursları Neşriyatı*.
- Anonim. (1940). Köy Enstitüleri mezunlarının çalışacakları köylerde yaptırılacak okul binalarının plânlarına ait müsabaka şartnamesi, *Arkitekt Dergisi*, 115/116, 187-188..
- Anonim. (1941). Köy okulları proje müsabakası, *Arkitekt Dergisi*, 121/122, 12-23.
- Anonim. (1964). Venedik Tüzüğü Mayıs 1964.
- Anonim. (1983). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. 23.07.1983 tarihli Resmi Gazete, 18113.
- Anonim. (2021a). *Mudanya İlçesi Ulaşım Ağı ve Yol Haritası*. Aralık 18, 2021 tarihinde: <http://www.mudanyamudanya.com/default.asp?sayfa=3&id=6>
- Anonim. (2021b). *Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Parsel Sorgulama Uygulaması*. Aralık 18, 2021 tarihinde: <https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/>
- Anonim. (2022a). *Mudanya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü*. Şubat 19, 2022 tarihinde: <https://mudanya.meb.gov.tr/>
- Anonim. (2022b). *Mudanya Bursa Büyükşehir Belediyesi İle Güzelleşiyor*. Mayıs 10, 2022 tarihinde: <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/bursa/mudanya-bursa-buyuksehir-belediyesi-ile-guzellesiyor-12255022>
- Anonim. (2022c). *Herkes İçin Mimarlık Derneği, Atıl Köy Okulları Kargı Uygulama Atölyesi*. Mayıs 22, 2022 tarihinde: <https://herkesicinmimarlik.org/calismalar/kargi/>
- Anonim. (2022d). *Herkes İçin Mimarlık Derneği, Atıl Köy Okulları Çaka Tasarım Atölyesi*. Mayıs 22, 2022 tarihinde: <https://herkesicinmimarlik.org/calismalar/caka/>
- Anonim. (2022e). *Ankara Mimarlar Odası, Gürsu Taş Mektep Kampı ve Onarımı Başlıyor*. Mayıs 22, 2022 tarihinde: <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=7892>
- Anonim. (2022f). *Ankara Mimarlar Odası, Paçva Taş Mektep Mimarlık Öğrencileri Yaz Kampı*. Mayıs 22, 2022 tarihinde: <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=9679>
- Anonim. (2022g). *Afyonkarahisar Kültür ve Semt Evi Kasım Ayında Ziyaretçilerini Bekliyor*. Haziran 12, 2022 tarihinde: <https://www.cekulvakfi.org.tr/haber/afyonkarahisar-kultur-ve-semt-evi-kasim-ayinda-ziyaretcilerini-bekliyor>

- Anonim. (2022h). *Santral İstanbul Projesi*. Haziran 12, 2022 tarihinde <https://www.nsmh.com/Santralistanbul>
- Anonim. (2022ı). *MEB 2020 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. Haziran 15, 2022 tarihinde https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/03134336_2020_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu.pdf
- Anonim. (2022i). *Köy Okullarında 5 Çocuk İçin Anasınıfı Açılabilir*. Eylül 18, 2022 tarihinde <http://www.meb.gov.tr/mebden-egitimde-firsat-esitligi-icin-onemli-adim-koy-ve-benzeri-yerlesim-yerlerinde-5-cocuk-icin-ana-sinifi-acilabilecek/haber/24771/tr>
- Anonim. (2022j). *Köy Yaşam Merkezleri İle Köy Okulları Aktif Eğitim Birimleri Olarak Kullanılacak*. Eylül 18, 2022 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/koy-yasam-merkezleri-ile-koy-okullari-aktif-egitim-birimleri-olarak-kullanilacak/haber/26105/tr>
- Anonim. (2022k). *Millî Eğitim Bakanımız Sayın Mahmut Özer Köy Yaşam Merkezleri Projesini Samsun'da Başlattı*. Eylül 18, 2022 tarihinde <https://samsun.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanimiz-sayin-mahmut-ozer-koy-yasam-merkezleri-projesini-samsunda-baslatti/icerik/2515>
- Anonim. (2022l). *Millî Eğitim Bakanı Mahmut Özer, Urla Uzunkuyu Köy Yaşam Merkezinin Açılışını Gerçekleştirdi*. Ekim 7, 2022 tarihinde <https://izmir.meb.gov.tr/www/milli-egitim-bakani-mahmut-ozer-urla-uzunkuyu-koy-yasam-merkezinin-acilisini-gerceklestirdi/icerik/2664>
- Anonim. (2022m). *Bakan Özer İstanbul'da Muhsin Yazıcıoğlu İlkokulunun Açılışını Yaptı*. Ekim 11, 2022 tarihinde <http://meb.gov.tr/bakan-ozer-istanbulda-muhsin-yazicioglu-ilkokulunun-acilisini-yapti/haber/27793/tr>
- Anonim. (2022n). *Mudanya hakkında*. Ekim 14, 2022 tarihinde <https://mudanya.bel.tr/hakkinda>
- Arı, İ. (2021). *Coğrafyanın taşımali eğitim üzerindeki etkisi* (Yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Van.
- Arolat, E., Bilgin, İ., Sayın, N. ve Tümertekin, H. (2007). Santralistanbul. *Yapı Dergisi*, 313, 52-70.
- Arslan, Ş. (2020). *Mudanya Selda Seven Mutlu evi(1146 ada 11parcel) koruma projesi* (Yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa.
- Aydın, D. ve Okuyucu, Ş.E. (2009). Yeniden kullanıma adaptasyon ve sosyokültürel sürdürülebilirlik bağlamında Afyonkarahisar Millet Hamamının değerlendirilmesi. *Megaron Dergisi*, 4(1), 35-44.
- Aydın, E. (2014). Koruma-yaşatma: İtalya'da tarihî endüstriyel alanların dönüşümü: güncel projeler üzerinden değerlendirmeler. *Mimarlık Dergisi*, 378.
- Ayengin, Ş. (2017). *Mudanya Aydınpınar (H.Apostoloi), Dereköy ve Erdek Ballıpınar Kiliseleri yapım sistemleri ve malzeme karakterizasyonlarının belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa.
- Bakan, Y. (2014). *Şile Demirtaş Paşa İlkokulu restorasyon ve yeniden kullanım projesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.

- Balkan, Y. (2014). *Kırıkkale eğitim tarihi 1923-2014* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum.
- Baturayoğlu Yöney, N. (2016). Modern mimarlık mirasının kabulü ve korunması: uluslararası ölçüt ve ilkelere ilişkin bir değerlendirme. *Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, 17, 62-76.
- Bayındırlık Bakanlığı. (1974). *İlkokul yapıları tip projeler ve açıklamalar*. Ankara: Bayındırlık Bakanlığı Matbaası.
- Bozdoğan, S. (2002). *Modernizm ve ulusun inşası Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde mimari kültür*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Büyükkaragöz, S. ve Şahin, H. (1995). Taşımali ilköğretim uygulamaları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 19.
- Cicioğlu, H. (1985). *Türkiye Cumhuriyetinde ilk ve orta öğretim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Clarke, J. (2013). *Adaptive re-use of industrial heritage*. Council of Victoria.
- Cönen, Ö. N. (2014). *Sustainability assessment of heritage buildings' restoration: study on their adaptive re-use by means of steel based interventions* (Doktora tezi). Aristotle University of Thessalonika Institute of Metal Structures, Division of Structural Engineering, Selanik.
- Çelenk, S. (2019). Cumhuriyet Dönemi ilköğretim programlarında köy okullarına yönelik düzenlemeler. *Elementary Education Online Dergisi*, 18(4), 1823-1836.
- Çubuklar, A. (2022). *Sözlü görüşme*. Akköy Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 27.05.2022).
- Dere, M. E. ve Oral, M. (2020). Erken Cumhuriyet döneminde Ernst Arnold Egli'nin Köy İlktekte Planları ve eğitimin önemi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 21/47, 252-277.
- Dere, M. E. (2021). *Erken Cumhuriyet Dönemi mimarisini Ernst Egli üzerinden okumak* (Doktora tezi). Konya Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Konya.
- Dişli, G. ve Günel, G. (2020). Türkiye'de Gayrimenkul Eski Eserler Anıtlar Yüksek Kurulunun oluşumu, gelişimi ve kararlarının günümüz ilke kararlarıyla kıyaslanması. *Grid Mimarlık, Planlama ve Tasarım Dergisi*, 3/1, 2-27.
- Djebbour, I. ve Biara, R.W. (2020). The challenge of adaptive reuse towards the sustainability of heritage buildings, *International Journal of Conservation Science*, 11(2), 519-530.
- Douglas, J. (2016). *Building Adaptation*, 2 Edition. Routledge, 96-98, 146-150.
- Döner, E. D. (2019). *Urban regeneration: enabling social sustainability in historical quarters reuse: case of Gaziantep historical quarter* (Yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, Ankara.
- Durak, S. (2003). *Bir modernleşme projesi olarak Anadolu'da demiryolları ve Bursa-Mudanya demiryolu hattı* (Yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Durmuş, G. (2016). *Bursa'daki eğitim yapılarının modern mimarlık mirası ve tescil gerekçeleri kapsamında incelenmesi (1929-1970)* (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Isparta.

- Egli, E. A. ve Uçer, G.G. (çev.). (2015). *Genç Türkiye inşa edilirken, Atatürk'ün mimarının anıları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Erşan Özçifçi, İ. (2019). *Mimari kültürel mirasın perakende odaklı dönüşümünün tipolojik değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Evcil, H. İ. (2022). *Sözlü görüşme*. İpekyayla Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 19.06.2022).
- Eyüpgiller, K. K. (2019). *Mimari koruma üzerine makaleler*. İstanbul: YEM Kitabevi.
- Gelişli, Y. (2005). *Türkiye'de ilköğretimin gelişimi*. Ankara: Sistem Ofset.
- Gençoğlu, B. (2020). *Mudanya kentsel sit alanı üzerine morfolojik değerlendirme* (Yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa.
- Giresun, B. (2017). *Tarihi gar yapılarında işlev dönüşümünün sürdürülebilirlik bağlamında irdelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Gökalp, C. (2019). *Erken Cumhuriyet Dönemi ilkokul binalarının yeniden işlevlendirilmesi ve iç mekan çözümlerinin incelenmesi: Adatepe Köyü ilkokul binaları örneği* (Yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Gökçe, B. (2004). *Türkiye'nin toplumsal yapısı ve toplumsal kurumları*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Gönen Cengiz, Z. (2008). *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okulların tarihsel gelişimi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Gündüzalp, M. F. (1958). Cumhuriyet devrinde köy okulları problemi. *Köy ve Eğitim*, 4,1-2.
- Güner, D. (2010). Şimdinin restorasyonu: mimari korumada güncel konular. *Anadolu Üniversitesi Yayını*, 135-152.
- Güner, E. (2014). *Mudanya tarihi kent dokusunun 1994-2013 yılları arasındaki değişiminin incelenmesi ve değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Gür, E. (2022). *Sözlü görüşme*. Aydınpınar Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 28.05.2022).
- ICOMOS. (2003). Mimari mirasın analizi, korunması ve strüktürel restorasyonu için ilkeler.
- ICOMOS. (2013). ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi.
- Kara E. (1994). *Silahtarağa Elektrik Santrali, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. İstanbul: Yurt Yayınları.
- Karabağ Aydeniz N. E. ve Taddonio S. (2016). Positive conservation of an old olive oil factory in Ayvalik (Turkey) adaptive reuse and experience design. *International Journal of Contemporary Architecture 'The New ARCH'*, 3(1), 45-56.
- Karakök, T. (2011). Menderes Dönemi'nde (1950 – 1960) Türkiye'de eğitim. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2, 89-97.
- Karataş, M. (2021). *Safronbolu'daki köy ilkokul ve lojmanlarının koruma sorunları ve Kadıbükü Köyü İlkokulu örneğinde restorasyon ve sürdürülebilirlik önerileri*

- (Yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Karabük.
- Kaşan, İ. (2022). *Sözlü görüşme*. Emirler Yenicesi Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 18.06.2022).
- Kavak, Y. (1997). *Dünya 'da ve Türkiye 'de ilköğretim*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kavas, Ö. (2020). *Mersin 'de Erken Cumhuriyet Dönemi (1923-1950) köy okulları mimarisi* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Antalya.
- Keser, M. (2013). *1923-1970 yılları arasında Kars 'ta eğitim* (Yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Kars.
- Kıraç, B. A. (2001). *Türkiye 'deki tarihi sanayi yapılarının günümüz koşullarına göre yeniden değerlendirilmeleri konusunda bir yöntem araştırması* (Doktora tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kıvılcım Çorakbaş, F. ve Sümertaş, F.M. (2012). Köy Enstitüleri Projesi 'nin ilk tohumu: Çifteler Köy Enstitüsü. *Eski Yeni Dergisi*, 12-17.
- Kıvılcım Çorakbaş, F. (2013). Hasanoğlan Köy Enstitüsü ve Yüksek Köy Enstitüsü yerleşkesinin mekansal tarihi, mimari değerleri ve korunması. *Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği Yayınları*, 322-336.
- Kıvılcım Çorakbaş, F. ve Sümertaş, F.M. (2014). Çifteler Köy Enstitüsü yerleşkelerinin mekansal süreklilik ve dönüşümleri. *Mimarlık Dergisi*, 380, 78-82.
- Kıvılcım Çorakbaş, F. ve Yeşiltepe, A.D. (2015). Köy Enstitüleri yerleşkelerinde eğitim sistemi değişikliklerinin mekansal yansımaları: Erzurum Pulur Köy Enstitüsü Yerleşkesi. *MSGÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10-11, 149-165.
- Kıvılcım Çorakbaş, F. ve Yeşiltepe, A.D. (2016). Köy Enstitüleri, Bauhaus ve eğitim mekanı: eğitim reformu için arayışlar. *Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği Yayınları*, 123-138.
- Kıvılcım Çorakbaş, F. ve Atalay, B. (2017). Beşikdüzü Köy Enstitüsü yerleşkesi: mekansal hafızanın yıkımı: tanıklıklarla Beşikdüzü Aydınlığı. *Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği Yayınları*, 113-129.
- Kıvılcım Çorakbaş, F., Altan, T. E. ve diğerleri (der.). (2019). Köy Enstitüleri: İnci Aslanoğlu için bir mimarlık tarihi dizimi. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları*, Ankara.
- Kıvılcım Çorakbaş, F. (2020). "Yeni Bir Köy" ve mimarları: Malatya Akçadağ Köy Enstitüsü ve Ahsen Yapanar ile Asım Mutlu: tanıklıklarla Köy Enstitüsünden İlköğretmen Okuluna Akçadağ Aydınlığı. *Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği Yayınları*, 78-96.
- Kirpik, A. M. (2022). *Sözlü görüşme*. Akköy İlkokulu Müdürü, Bursa, (Görüşme tarihi: 27.05.2022).
- Koç, G. (2000). *Taşınmalı eğitim ile kapatılan okulların durumları ve sorunları* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, Çanakkale.
- Köşklük Kaya, N. (2012). Şirince Köyü örneğinde kırsal mimari mirasın kırsal turizmin gelişmesine katkısının tartışılması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 199-223.
- Kuban, D. (2000). *Tarihi çevre korumanın mimarlık boyutu, kuram ve uygulama*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

- Kul, N. (2010). *A new approach for defining the conservation status of early republican architecture case study: primary school buildings in İzmir*. (Doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kul, N. (2011a). Erken Cumhuriyet Dönemi ilkokul binaları. *Mimarlık Dergisi*, 360, 66-71.
- Kul, N. (2011b). İzmir’de Asım Mutlu ve Ahsen Yapanar tarafından tasarlanan köy okulları, *Ege Mimarlık Dergisi*, 2011/3 78, 28-33.
- Kul, N. (2012). Bir Erken Cumhuriyet Dönemi Mirası: Uzunkuyu Mektebi. *Ege Mimarlık Dergisi*, 2012/1 80, 18-21.
- Kul, N. (2016). Ernst A. Egli ve “Yeni İlkokul Modelleri”. *Mimarlık Dergisi*, 388.
- Kuşci, A. (2021). *Türk eğitim tarihi:1923-1950* (Doktora tezi). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Hatay.
- Küçükkatırcı, S. (2020). *Kayseri’de cami olarak kullanılan kiliselerin adapte edilebilir yeniden kullanım bağlamında değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Mimarlık Anabilim Dalı, Konya.
- Küçükkoğlu, A. (2001). *İlköğretimde taşınmaz ilköğretim uygulamasına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erzurum Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Küçüksüleymanoğlu, R. (2006). Taşınmaz eğitim Bursa ili örneği. *İlköğretim Online Dergisi*, 5(2), 16-23.
- Maarif Vekaleti, (1933). *İlkmekeple planları albümü*. Ankara.
- Maarif Vekillliği. (1943). *Köy okulları ve enstitüleri teşkilat kanunu izahnamesi*. Ankara.
- Madran, E. (2006). Modern mimarlık ürünlerinin belgelenmesi ve korunması süreci için bazı notlar. *Mimarlık Dergisi*, 332, 20-22.
- MEB. (1952). *Tebliğler Dergisi*, Ankara, Yayınlar Dairesi Başkanlığı, 715, 141.
- MEB. (1994). *Temel eğitim pilot projesi uygulama programı*. Ankara.
- MEB. (2000). *İlköğretim genel müdürlüğü taşınmaz ilköğretim yönetmeliği*. Ankara Milli Eğitim Basımevi.
- Mete, G. (2022). *Sözlü görüşme*. Çepni Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 27.05.2022).
- Mimarlar Odası. (2005). *Son yasal düzenlemelerde kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve yerel yönetimler el kitabı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Nartkaya, E. (2016). *Eğitim yapısı olarak yeniden işlevlendirilen endüstri yapılarında mekan analizi* (Yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Karabük.
- Omay Polat, E. (2008). *Türkiye’nin modern mimarlık mirasının korunması: kuram ve yöntem bağlamında bir değerlendirme* (Doktora tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Omay Polat, E. ve Can, C. (2008). Modern mimarlık mirası kavramı: tanım ve kapsam. *Megaron*, 3(2), 177-186.
- Oruç, N. (2022). *Sözlü görüşme*. Dereköy Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 27.05.2022).
- Öz, H. (2022). *Sözlü görüşme*. Çepni İlkokulu Müdürü, Bursa, (Görüşme tarihi: 27.05.2022).
- Özbek, Y. (2019). Kayseri/Pınarbaşı’nda Erken Cumhuriyet Dönemi (1923-45) köy okulları. *Mediterranean Journal of Humanities*, IX/1, 267-286.

- Özsüle, Z. (2005). *Geleneksel yerleşimlerin korunması açısından kültürel peyzaj değerlendirmesi: Mudanya örneği* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Öztürkcü, M. (2022). *Sözlü görüşme*. Dereköy İlkokulu Müdürü, Bursa, (Görüşme tarihi: 27.05.2022).
- Sakir, G. (2014). *Mudanya'da 1923 mübadelesi ile yaşanan ve günümüze kadar olan fiziksel ve mekânsal değişimin irdelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Savaş, H. (2021). *Erken Cumhuriyet Dönemi mimari mirasının korunması, yorumu ve sunumu: Arifiye Köy Enstitüsü Yerleşkesi* (Yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa.
- Sayın, A. ve Coşkun, B. S. (2021). Erken Cumhuriyet Dönemi ilköğretim yapılarına bir örnek: Bursa İstiklal İlkokulu. *Megaron Dergisi*, 16(3), 385-401.
- Sözeri Yıldırım, M. Z. ve Ökten, H. (2020). Köy Enstitüleri'nin ilk mezunları ve onların okulları: Milas-Kapıkırı İlkokulu. *Megaron Dergisi*, 15(3), 384-398.
- Şen, M. (2022). *Sözlü görüşme*. Kaymakoba Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 18.06.2022).
- Tangülü, Z. (2008). *Demokrat Parti döneminin ilköğretim politikaları: (1950-1960)* (Yüksek lisans tezi). Elazığ Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Elazığ.
- Taşbaşı, A. N. (2011). *Taşımali eğitim ve toplumsal sorunlar* (Yüksek lisans tezi). Erzurum Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Erzurum.
- Taştan, H. ve Manisa, K. (2019). Tarihi yapılarda kullanım dönüşümünün sosyal boyutu: Bağlarbaşı Elektrik Fabrikası ve Tramvay Deposu Örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 2, 1251-1264.
- T.C. Maarif Vekilliği. (1940). *Maarif ile ilgili kanunlar I*. İstanbul: Maarif Matbaası.
- T.C. Maarif Vekaleti (1943). *Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu İzahnamesi*. Ankara: Maarif Matbaası
- Tekin, S. (2018). Cumhuriyetin aydınlanma projelerinden Köy Enstitüleri ve çoklu zekâ. *Journal of History School*, 11(37), 567-595.
- Temel, M. (2022). *Sözlü görüşme*. Egerce Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 18.06.2022).
- Temizer, A. ve Özkan, M. S. (2018). Köy Enstitülerini sözlü tarih ve yazılı tarih üzerinden anlamak (Kars Cılavuz Köy Enstitüsü). *Sözlü Tarih Dergisi*, 1(1), 21-39.
- Tevfik, İ. A. (2006). *Velosipet ile bir cevelan 1900'e doğru İstanbul'dan Bursa'ya bisikletli bir gezi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Tilkan, A. C. (2019). *Konya-Karatay Hakimiyet-i Milli İlkokulu yeniden kullanım ve koruma önerileri* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Toktaş, A. (2022). *Sözlü görüşme*. Yalıçiftlik Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 18.06.2022).
- Tunçer, M. (2017). *Dünden bugüne kültürel miras ve koruma*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Turan, S. (2022). *Sözlü görüşme*. Yaylacık Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 19.06.2022).
- UNESCO. (1976). Tarihi alanların korunması ve çağdaş rolleri konusunda tavsiyeler, Nairobi.

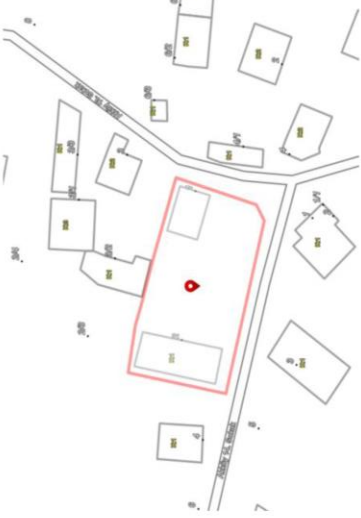

- Ünlüer, Y. (2022). *Sözlü görüşme*. Yörükali Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 28.05.2022).
- Wollenzier, C. (2016). *Tate Modern in 12 case studies: adaptive reuse of industrial buildings* (Yüksek lisans tezi). Kent State Üniversitesi, ABD.
- Yalman, B. (2013). *Mudanya, Marmara'nın İnci*. Bursa: Mudanya Belediyesi Yayını.
- Yaramış A. (2004). Feshane'nin ilk kuruluş yılları. 8. *Eyüp Sultan Sempozyumu*, 95-99.
- Yeşilyurt, M., Orak, S., Tozlu, N., Uçak, A., ve Sezer, D. (2007). İlköğretimde taşınabilir eğitim araştırması Van il merkezi örneği. *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 19, 193-213.
- Yıldız, G. (2014). *Conservation principles for an early republican period primary school building: Mimar Kemal Primary School* (Yüksek lisans tezi). Ankara Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Anabilim Dalı, Ankara.
- Yıldız, N. ve Akandere, O. (2018). Köy Enstitülerinin ideolojik yapısı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 275-316.
- Yıldız, Y. (2022). *Sözlü görüşme*. Çınarlı Mahalle Muhtarı, Bursa, (Görüşme tarihi: 18.06.2022).
- Yılmaz Akyıldız, G. (2016). *Mudanya Zeytinbağı'nın güncel koruma sorularının irdelenerek koruma önerilerinin belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İzmir.
- Zakar L. ve Eyüpgiller K. K. (2015). *Mimari restorasyon: koruma teknik ve yöntemleri*. İstanbul: Ömür Matbaacılık.

EKLER

EK 1-A	Akköy İlkokulu Çevresel Envanter Fişi
EK 1-B	Akköy İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
EK 1-C	Akköy İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi
EK 2-A	Aydınpınar Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi
EK 2-B	Aydınpınar Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
EK 2-C	Aydınpınar Köyü İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi
EK 3-A	Çepni İlkokulu Çevresel Envanter Fişi
EK 3-B	Çepni İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
EK 3-C	Çepni İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi
EK 4-A	Çınarlı Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi
EK 4-B	Çınarlı Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
EK 4-C	Çınarlı İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi
EK 5-A	Dereköy İlkokulu Çevresel Envanter Fişi
EK 5-B	Dereköy İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
EK 5-C	Dereköy İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi
EK 6-A	Eğerce Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi
EK 6-B	Eğerce Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
EK 6-C	Eğerce Köyü İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi
EK 7-A	Emirler Yenicesi Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi
EK 7-B	Emirler Yenicesi İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
EK 7-C	Emirler Yenicesi İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi
EK 8-A	İpekyayla İlkokulu Çevresel Envanter Fişi
EK 8-B	İpekyayla İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
EK 8-C	İpekyayla İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi
EK 9-A	Kaymakoba Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi
EK 9-B	Kaymakoba Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
EK 10-A	Yalıçiftlik Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi
EK 10-B	Yalıçiftlik Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
EK 10-C	Yalıçiftlik İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi
EK 11-A	Yaylacık Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

- EK 11-B** Yaylacık Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
- EK 11-C** Yaylacık Köyü İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi
- EK 12-A** Yörükali Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi
- EK 12-B** Yörükali Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi
- EK 12-C** Yörükali Köyü İlkokulu İç Mekan Envanter Fişi
- EK 13** Mudanya kırsalında bulunan ilkokul yapılarının harita üzerinden güncel durum analizi
- EK 14** İncelenen okul yapılarının çevresel, yapısal ve iç mekan açısından değerlendirilme yöntemleri
- EK 15** İncelenen köy okullarının tip projeler analizi
- EK 16** İncelenen köy okullarının kat sayısı analizi
- EK 17** İncelenen köy okullarında lojman bilgisi analizi
- EK 18** İncelenen köy okullarının strüktürel durum analizi
- EK 19** İncelenen köy okullarının korunmuşluk durumu analizi

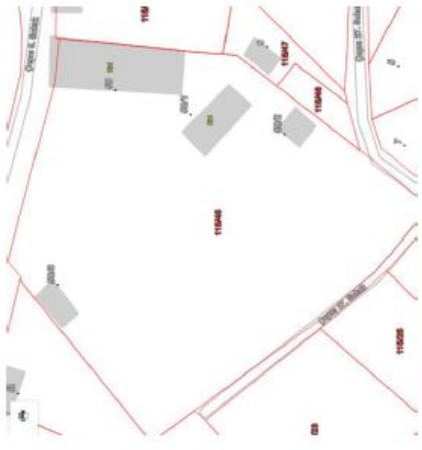
EK 1-A Akköy İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI DERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN		MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER Fişi	
	Mudanya Akköy İlkokulu			
YAPININ ADI	Eğitim İşlevini Sürdürüyor		İNCELENDİĞİ YIL	FİŞ KODU
GÜNCEL DURUMU	Eğitim İşlevini Sürdürüyor		2022	I-A
YAPININ BİLGİLERİ				
Bulunduğu Köy	Akköy			
Yapım Yılı	1967			
Derslik Sayısı	2			
Kat Adedi	Zemin			
Lojman Konumu	-			
İslak Hacim Konumu	Yapının Dışında			
Tören Alanı	Var			
Büst	Var			
Oyun Alanı	Var			
Tarım Alanı	-			
Köy İçi Konumu	Köy çeperinde			
YAPININ VAZİYET PLANI/FOTOGRAFALARI				
				
				
				
				

EK 2-A Aydınınar İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI		MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ	
	DERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN			
YAPININ ADI	Mudanya Aydınınar İlkokulu			
GÜNCEL DURUMU	Kullanım Dışı	İNCELENDİĞİ YIL	2022	FİŞ KODU
2-A				
YAPININ BİLGİLERİ				
Bulunduğu Köy	Aydınınar			
Yapım Yılı	1966			
Derslik Sayısı	3			
Kat Adeti	Zemin			
Lojman Konumu	Var			
İslak Hacim Konumu	Yapının Dışında			
Tören Alanı	Var			
Büst	Var			
Oyun Alanı	-			
Tarım Alanı	Var			
Köy İçi Konumu	Köy çeperinde			
YAPININ VAZİYET PLANI/FOTOGRAFARI				
				
				
				

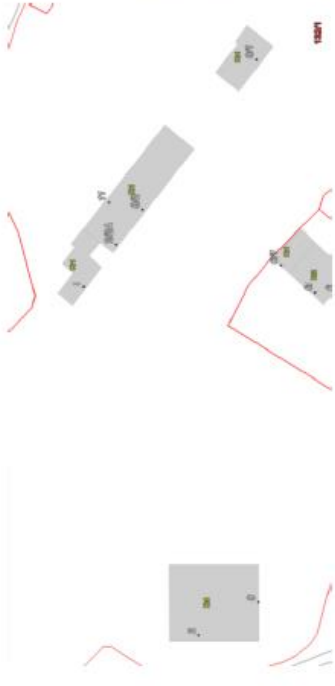

EK 3-A Çepni İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI			MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ
	DEERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN			
Mudanya Çepni İlkokulu				
YAPININ ADI				3-A
GÜNCEL DURUMU	Eğitim İşlevini Sürdürüyor	2022	FİŞ KODU	3-A
İNCELENDİĞİ YIL				
YAPININ VAZİYET PLANI/FOTOĞRALARI				
YAPININ BİLGİLERİ				
Bulunduğu Köy	Çepni Köyü			
Yapım Yılı	1972			
Derslik Sayısı	3			
Kar Adedi	Zemin			
Lojman Konumu	Var			
İslak Hacim Konumu	Yapının Dışında			
Tören Alanı	Var			
Büst	Var			
Oyun Alanı	Var			
Tarım Alanı	Var			
Köy İçi Konumu	Köy çevresinde			
				
				

EK 4-A Çınarlı Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

		ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI		MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ	
		DERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN			
YAPININ ADI Mudanya Çınarlı Köyü İlkokulu		İNCELENDİĞİ YIL 2022		FİŞ KODU 4-A	
GÜNCEL DURUMU Farklı işlemler kullanılmıyor		YAPININ VAZİYET PLANI/FOTOĞRAFARI			
YAPININ BİLGİLERİ					
Bulunduğu Köy	Çınarlı Köyü				
Yapım Yılı	1960'lı yıllar				
Derslik Sayısı	1				
Kat Adeti	Zemin				
Lojman Konumu	-				
İslak Hacim Konumu	Yıkılmış				
Tören Alanı	Var				
Büst	-				
Oyun Alanı	Var				
Tarım Alanı	-				
Köy İçi Konumu	Köy çevresinde				

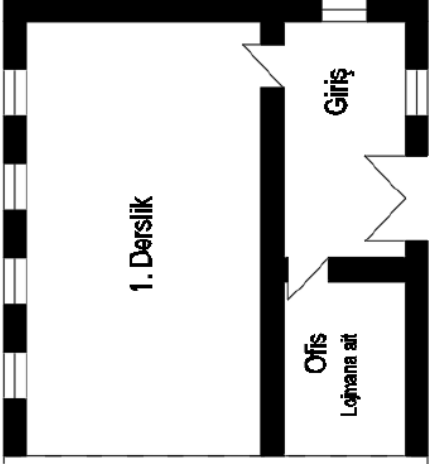

EK 5-A Dereköy İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI		MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ
	DERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN		
YAPININ ADI	Mudanya Dereköy İlkokulu		
GÜNCEL DURUMU	Farklı İşlevle Kullanılıyor	İNCELENDİĞİ YIL	2022
		FİŞ KODU	5-A
YAPININ VAZİYET PLANI/FOTOGRAFALARI			
			
			
			
			
YAPININ BİLGİLERİ			
Bulunduğu Köy	Dereköy		
Yapım Yılı	1972		
Derslik Sayısı	3		
Kat Adeti	Zemin		
Lojman Konumu	Var		
İslak Hacim Konumu	Yapının Dışında		
Tören Alanı	Var		
Büst	-		
Oyun Alanı	Var		
Tarım Alanı	-		
Köy İçi Konumu	Köy çevresinde		
			

EK 6-A Eğerce Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI DEERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİCEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN		MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ		
	YAPININ ADI: Mudanya Eğerce İlkokulu				
GÜNCEL DURUMU	Kullanım Dışı	İNCELENDİĞİ YIL	2022	FİŞ KODU	6-A
YAPININ VAZİYET PLANI FOTOĞRALARI					
  					
YAPININ BİLGİLERİ					
Bulunduğu Köy	Eğerce Köyü				
Yapım Yılı	1960				
Derslik Sayısı	1				
Kat Adeti	Zemin				
Lojman Konumu	Var				
İşlak Hacim Konumu	Yapının Dışında				
Tören Alanı	Var				
Büst	-				
Oyun Alanı	Var				
Tarım Alanı	-				
Köy İçi Konumu	Köy merkezinde				
					

EK 6-B Eğerce Köyü İlkokulu Yapısal Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI DERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN		MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ	
	YAPININ ADI Mudanya Eğerce Köyü İlkokulu		FİŞ KODU 6-B	
GÜNCEL DURUMU Kullanım Dışı	İNCELENDİĞİ YIL 2022	YAPININ ÇİZİMLERİ/FOTOĞRAFLARI		
YAPININ BİLGİLERİ				
Taşıyıcı Sistemi	Yığma Yapı			
Yapım Malzemesi	Taş			
Ceplere Kaplaması	Boya			
Çatı Örtüsü	Kiremit			
Pencere Malzemesi	Alüminyum			
Dış Kapı Malzemesi	Demir			
Giriş Sayısı	Tek Girişi Var			
Kepek	-			
1. Derslik				
Lojman Gifilemedi				

EK 7-A Emirler Yenicesi İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI DERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN			MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ		
	Mudanya Emirler Yenicesi İlkokulu					
YAPININ ADI	Kullanım Dışı		İNCELENDİĞİ YIL	2022	FİŞ KODU	7-A
YAPININ VAZİYET PLANI/FOTOĞRALARI						
						
						
						
YAPININ BİLGİLERİ						
Bulunduğu Köy	Emirler Yenicesi Köyü					
Yapım Yılı	1960'lı yıllar					
Derslik Sayısı	1					
Kat Adeti	Zemin					
Lojman Konumu	Var					
İsliak Hacim Konumu	Yapının Dışında					
Tören Alanı	Var					
Büst	-					
Oyun Alanı	Var					
Tarım Alanı	-					
Köy İçi Konumu	Köy merkezinde					
						

EK 8-A İpekyayla İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI			MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ	
	DERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN				
Mudanya İpekyayla İlkokulu					
YAPININ ADI	İncelemediği Yıl		2022	Fiş Kodu	8-A
GÜNCEL DURUMU	Kullanım Dışı				
YAPININ VAZİYET PLANI/FOTOĞRALARI					
YAPININ BİLGİLERİ					
Bulunduğu Köy	İpekyayla Köyü				
Yapım Yılı	1967-1968				
Derslik Sayısı	2				
Kat Adedi	Zemin				
Lojman Konumu	Var				
İslak Hacim Konumu	Yapının Dışında				
Tören Alanı	Var				
Büst	-				
Oyun Alanı	Var				
Tarım Alanı	-				
Köy İçi Konumu	Köy merkezinde				
					
					
					
					

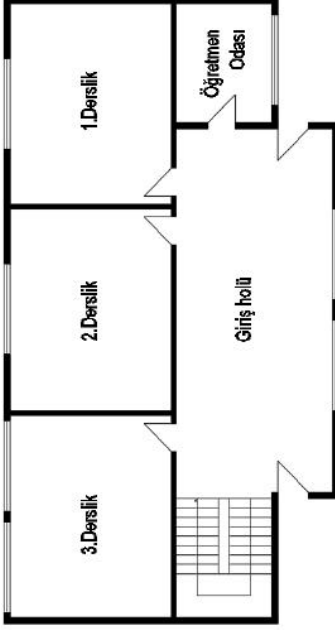

EK 9-A Kaymakoba Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜSEK LİSANS PROGRAMI		MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ	
	DEER YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ. DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN			
YAPININ ADI	Mudanya Kaymakoba İlkokulu			
GÜNCEL DURUMU	Farklı İşlevle Kullanılıyor	İNCELENDİĞİ YIL	2022	FİŞ KODU
9-A				
YAPININ VAZİYET PLANI/FOTOĞRAMLARI				
YAPININ BİLGİLERİ				
Bulunduğu Köy	Kaymakoba Köyü			
Yapım Yılı	1970-1971			
Derslik Sayısı	2			
Kat Adeti	Zemin			
Lojman Konumu	Var			
İslak Hacim Konumu	Yapının Dışında			
Tören Alanı	Var			
Büst	-			
Oyun Alanı	Var			
Tarım Alanı	-			
Köy İçi Konumu	Köy merkezinde			
				
				
				
				

EK 10-A Yalıçiftlik Köyü İlköğretim Okulu Çevresel Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI		MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ
	DERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN		
YAPININ ADI	Mudanya Yalıçiftlik Köyü İlkokulu		
GÜNCEL DURUMU	Kullanım Dışı	İNCELENDİĞİ YIL	2022
		FİŞ KODU	10-A
YAPININ VAZİYET PLANI FOTOGRAFALARI			
			
			
			
YAPININ BİLGİLERİ			
Bulunduğu Köy	Yalıçiftlik Köyü		
Yapım Yılı	1967		
Derslik Sayısı	6		
Kat Adedi	Zemin+ Birinci kat		
Lojman Konumu	-		
İslak Hacim Konumu	Yıkılmış		
Tören Alanı	-		
Büst	Var		
Oyun Alanı	-		
Tarım Alanı	-		
Köy İçi Konumu	Köy merkezinde		
			

EK 10-B Yahçiftlik Köyü İlköğretim Okulu Yapısal Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI DERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN			MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ	
	YAPININ ADI: Mudanya Yahçiftlik Köyü İlkokulu				
GÜNCEL DURUMU	Kullanım Duruşu	İNCELENDİĞİ YIL	2022	FİŞ KODU	10-B
YAPININ BİLGİLERİ					
Taşıyıcı Sistemi	Yığma Yapı	YAPININ ÇİZİMLERİ FOTOGRAFLARI 			
Yapım Malzemesi	Tuğla				
Cephe Kaplaması	Boya				
Çatı Örtüsü	Kiremit				
Pencere Malzemesi	Ahşap				
Dış Kapı Malzemesi	Demir				
Giriş Sayısı	İki Girişi Var				
Kepek	-				

EK 10-C Yahçiftlik Köyü İlköğretim Okulu İç Mekan Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI DERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN			MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ
YAPININ ADI	Mudanya Yahçiftlik Köyü İlkokulu			
GÜNCEL DURUMU	Kullanım Dışı	İNCELENDİĞİ YIL	FİŞ KODU	10-C
YAPININ BİLGİLERİ				
İç Duvar Kaplaması	Boya	YAPININ DETAYLAR/FOTOGRAFLARI 		
Zemin Kaplaması	Dökme Mozaik			
Tavan Kaplaması	Boya			
İç Kapı Malzemesi	Ahşap			
Baca / Soba	Soba			
Mobilya	Yazı Tahtası, Öğretmen Masası, Öğrenci Sıra ve Masası			
Merdiven	Dökme mozaik zemin kaplaması, demir korkuluk			

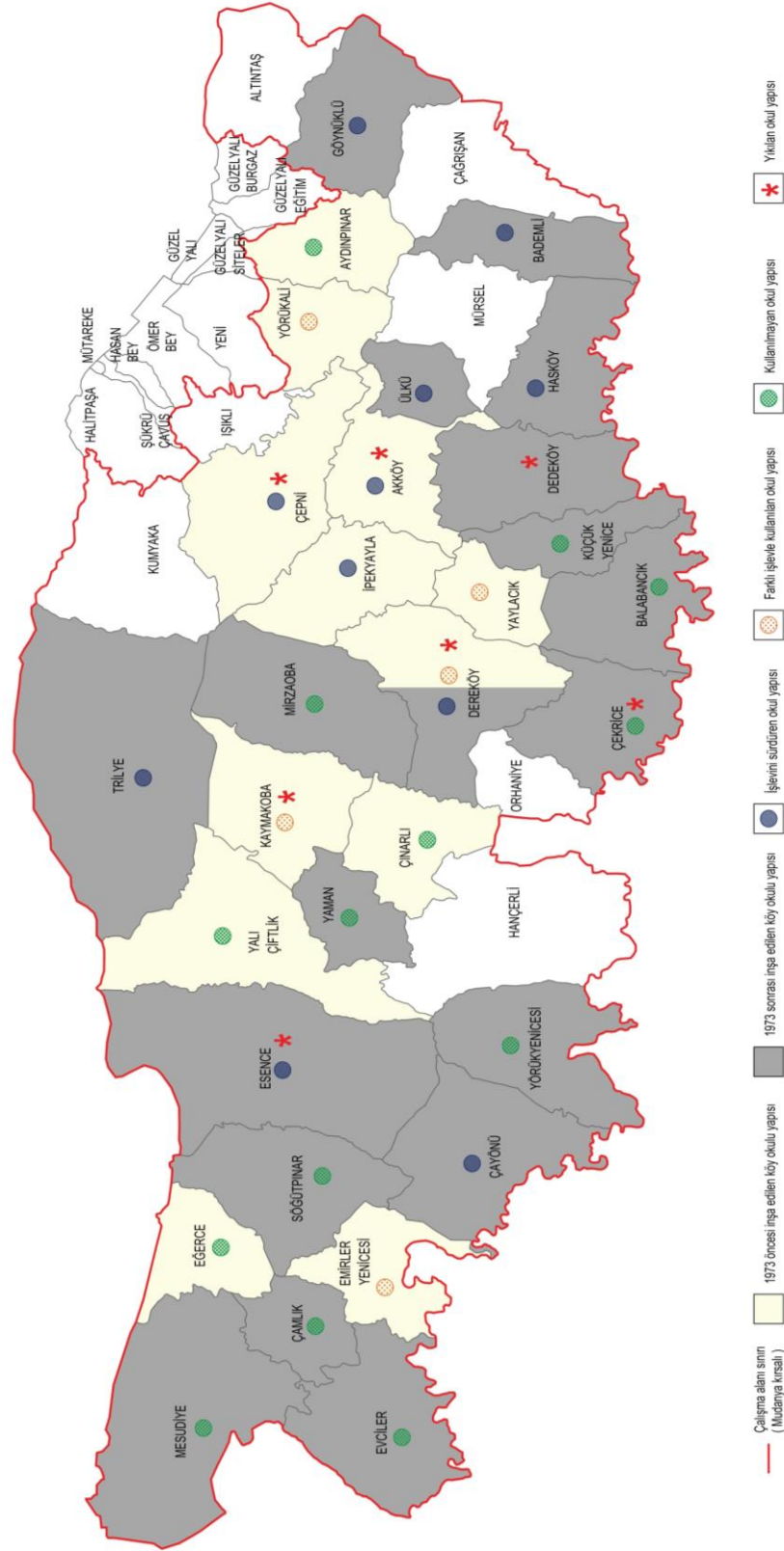
EK 11-A Yaylacık Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI		MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ		
	DEĞER YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ. DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN				
YAPININ ADI	Mudanya Yaylacık Köyü İlkokulu				
GÜNCEL DURUMU	Farklı İşlevle Kullanılıyor	İNCELENDİĞİ YIL	2022	FİŞ KODU	11-A
YAPININ BİLGİLERİ					
Bulunduğu Köy	Yaylacık Köyü				
Yapım Yılı	1964				
Derslik Sayısı	1				
Kat Adedi	Zemin				
Lojman Konumu	Var				
İslak Hacım Konumu	Yapının Dışında				
Tören Alanı	Var				
Bitist	Var				
Oyun Alanı	Var				
Tarım Alanı	-				
Köy İçi Konumu	Köy merkezinde				
YAPININ VAZİYET PLANI/FOTOĞRAFARI					
					
					

EK 12-A Yörükali Köyü İlkokulu Çevresel Envanter Fişi

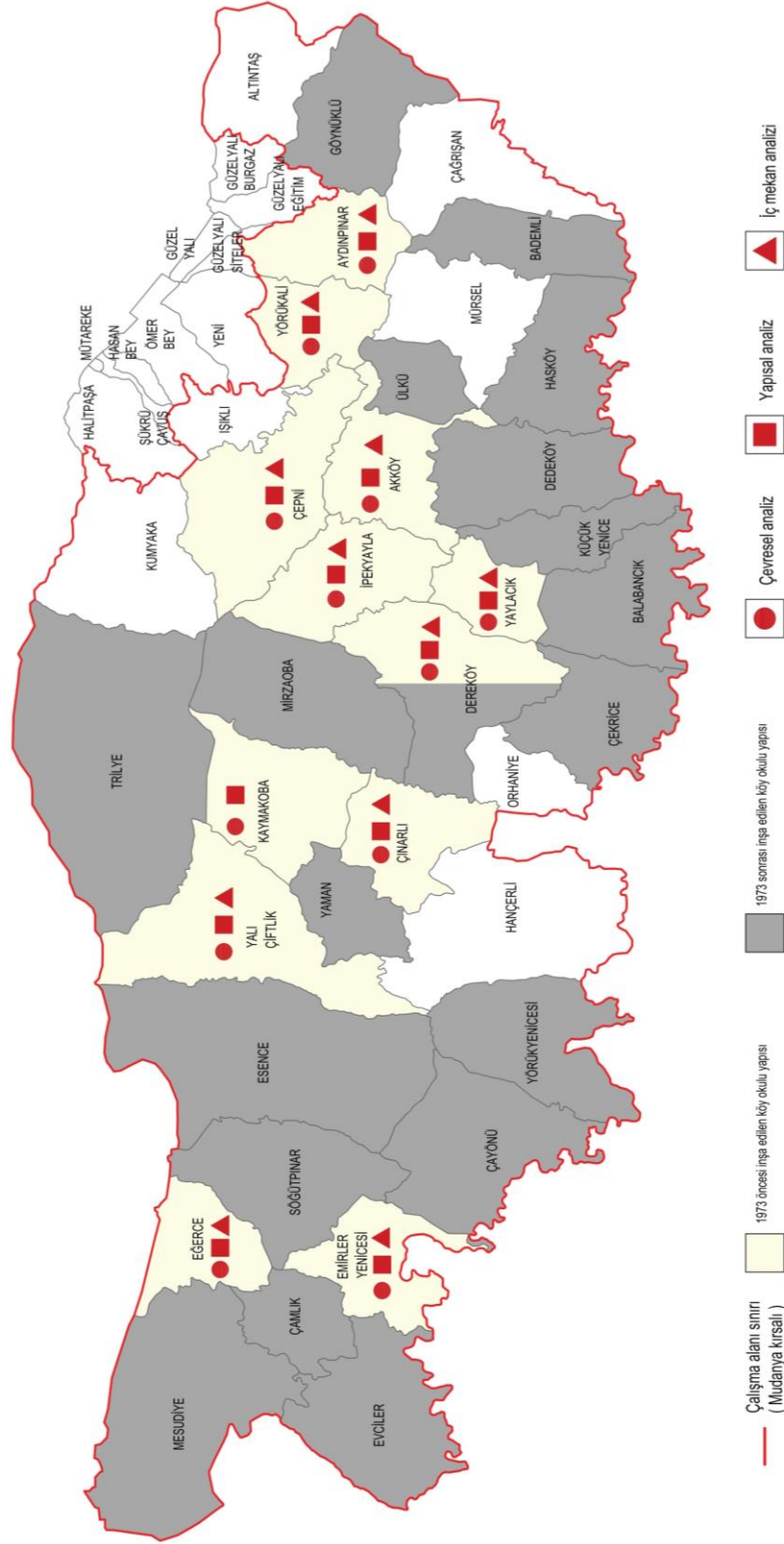
	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI		MUDANYA KÖY OKULLARI ENVANTER FİŞİ
	DERS YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ: HİLAL BOZKAN		
YAPININ ADI	Mudanya Yörükali Köyü İlkokulu		
GÜNCEL DURUMU	Farklı İşlevle Kullanılıyor	İNCELENDİĞİ YIL	2022
		FİŞ KODU	12-A
YAPININ VAZİYET PLANI/FOTOGRAFALARI			
			
			
			
YAPININ BİLGİLERİ			
Bulunduğu Köy	Yörükali Köyü		
Yapım Yılı	1962-1963		
Derslik Sayısı	2		
Kat Adedi	Zemin + Bodrum Kat		
Lojman Konumu	Var		
İslak Hacim Konumu	Bodrum Katta		
Tören Alanı	Var		
Büst	Var		
Oyun Alanı	Var		
Tarım Alanı	-		
Köy İçi Konumu	Köy merkezinde		
			

EK 13 Mudanya kırsalında bulunan ilkokul yapılarının harita üzerinden güncel durum analizi

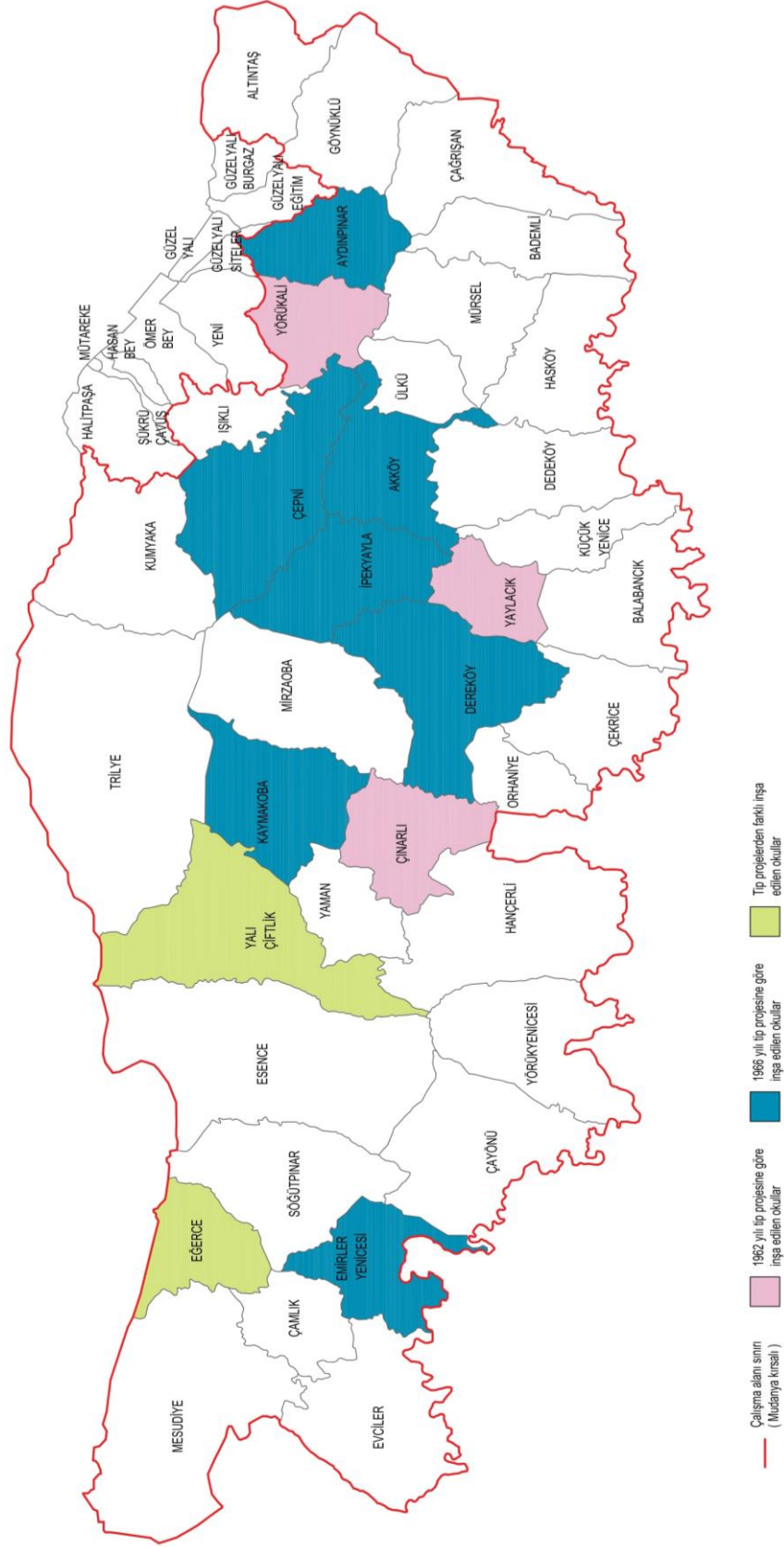

* İlçe merkezindeki okulu yapıları çalışma alanı dışında tutulmuştur.

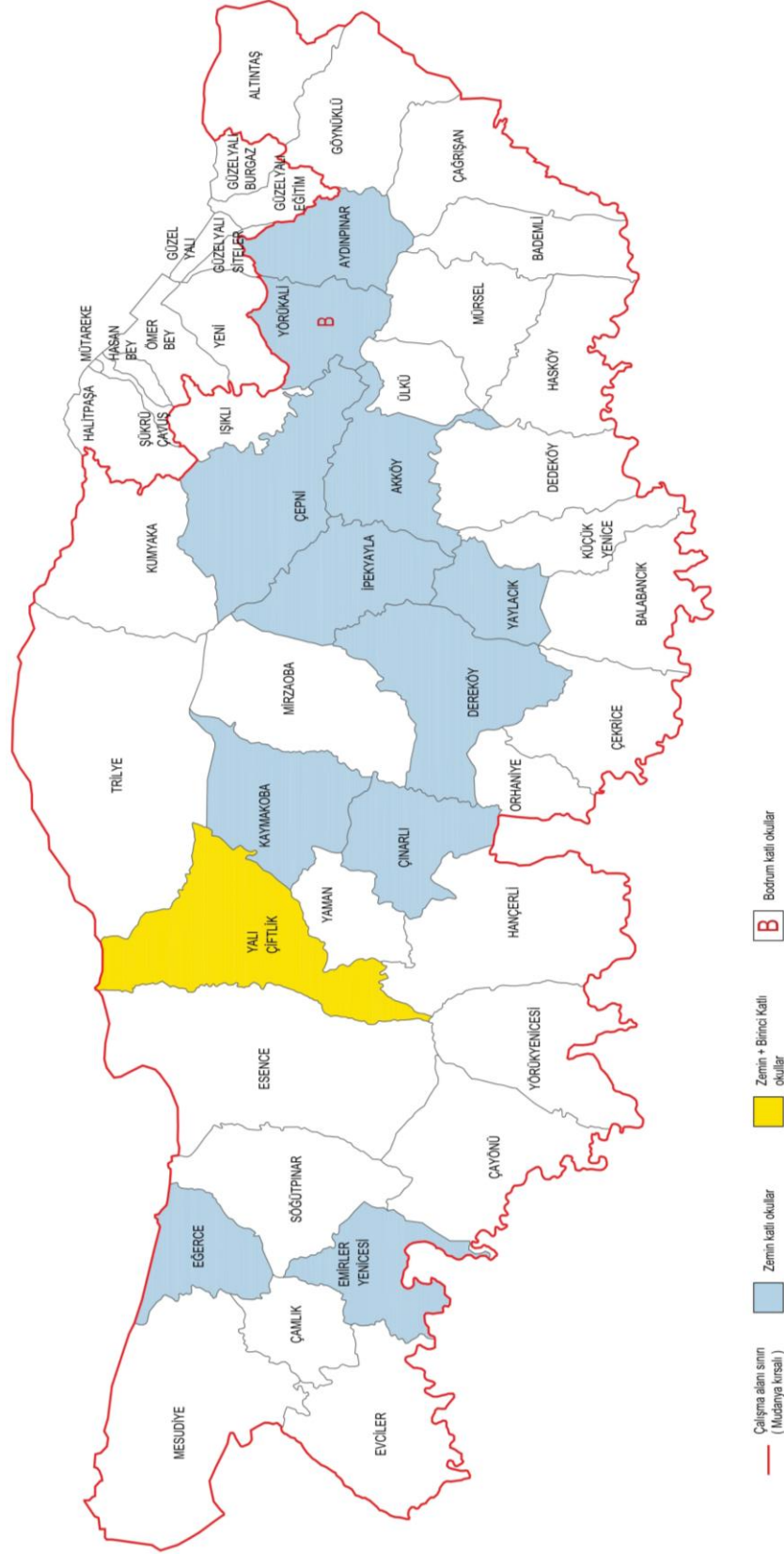
EK 14 İncelenen okul yapılarının çevresel, yapısal ve iç mekan açısından değerlendirme yöntemleri

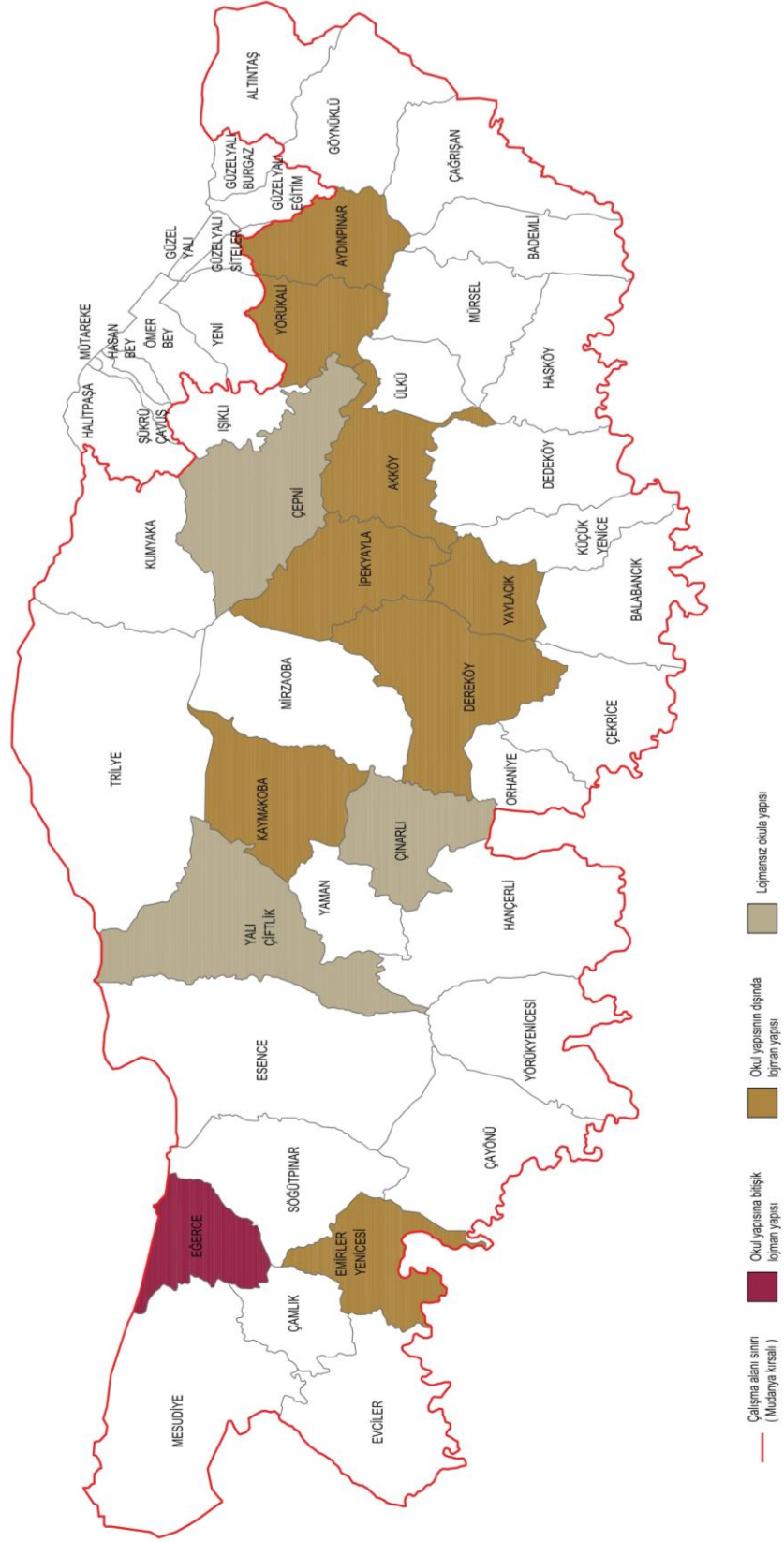
EK 15 İncelenen köy okullarının tip projeler analizi

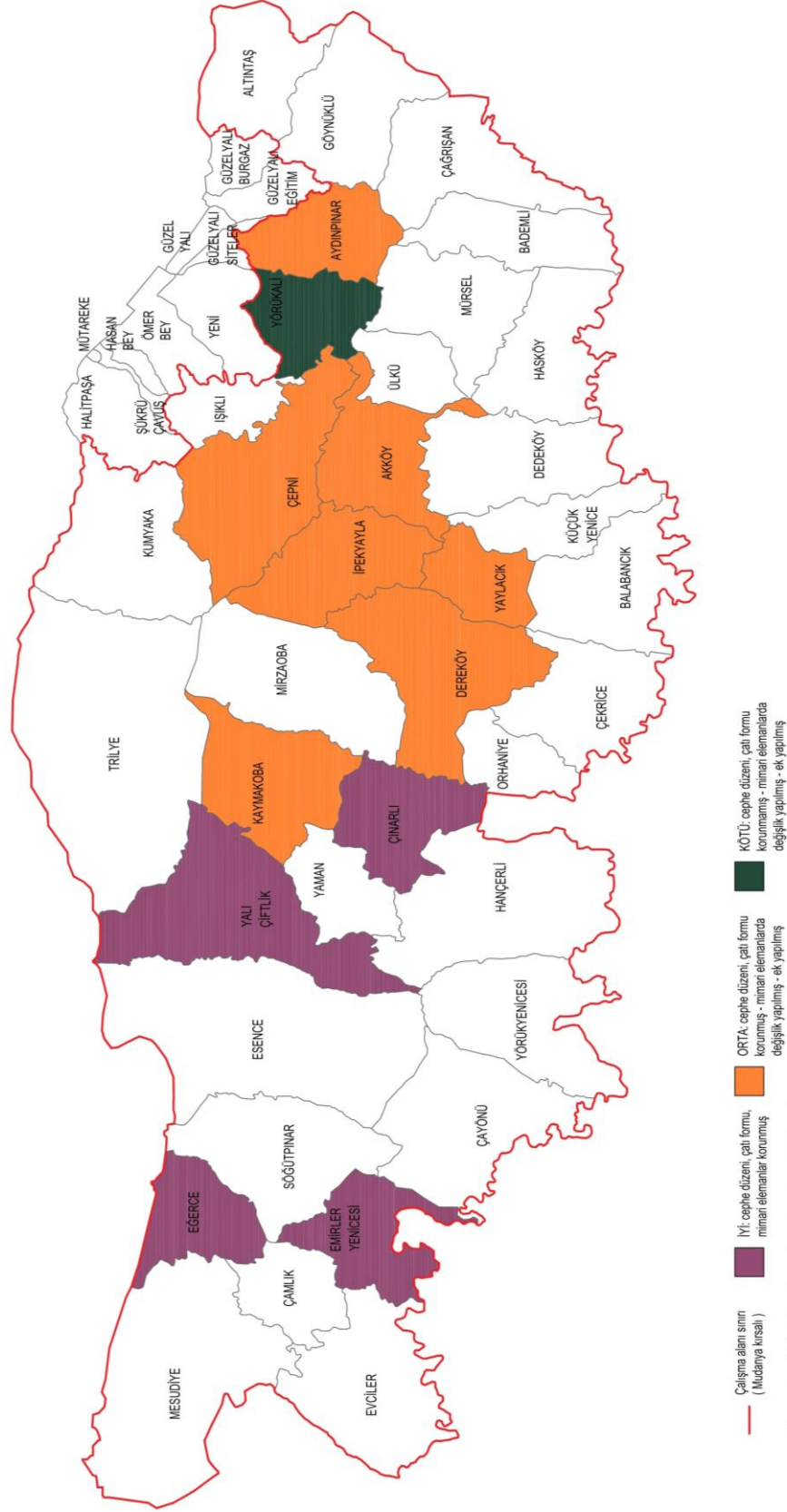
EK 16 İncelenen köy okullarının kat sayısı analizi

EK 17 İncelenen köy okullarında lojman bilgisi analizi

EK 19 İncelenen köy okullarının korunmuşluk durumu analizi

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Hilal Bozkan
Doğum Yeri ve Tarihi : Ardeşen 07.08.1995
Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Durumu
Lise : Rize TOBB Fen Lisesi (2009-2013)
Lisans : Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Mimarlık Bölümü (2013-2018)
Yüksek Lisans : Bursa Uludağ Üniversitesi
Restorasyon Anabilim Dalı (2019-2022)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar : Interpartner Proje İnşaat (2018-2019)
Öznur Çağlayan Mimari Atölye (2019-....)

İletişim (e-posta) : hilalbozkan@gmail.com

Yayınları : Kıvılcım Çorakbaş, F., Savaş, H., Bozkan, H., Baloğlu,
B., (2020). Bursa Yıldız Apartmanı. Docomomo_Tr
Türkiye’de Modernizmin Yerel Açılımları XVI 25-26
Aralık 2020, Çevrimiçi